

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ASKERİ PERSONELİN 3 – 6 YAŞ ÇOCUKLARININ SOSYAL
PROBLEMLERİNİN ANNE GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

DANIŞMAN
YARD. DOÇ. DR. ABDÜLKADİR KABADAYI

HAZIRLAYAN
SEDA ALÇİN

KONYA, 2009

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Sosyal gelişim, insanın hayatı boyunca içinde yaşadığı topluma uyum sağlama süreci olarak da değerlendirilebilir. Bu uyum sürecini birçok iç ve dış etken etkileyebilmektedir. Özellikle okul öncesi dönem bütün gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal gelişim açısından da insan yaşamında çok önemli bir yere sahiptir. Eğer bu çevre, değişmeyen bir çevreyse uyum sağlama süreci doğuştan itibaren başladığı için ve ortam hiç değişmediği için çocuğun bu durumdan negatif yönde etkilenmesi çok az bir ihtimaldir denilebilir. Fakat, eğer yaşanan çevre kısa süreli aralıklarla değişirse, uyum sağlamak zaman alan bir süreç olduğu için, çocuğun uyum sağlaması zorlaşabilmektedir. Uyum problemi yaşayan bir çocuğunda normal bir sosyal gelişim süreci geçirmesi zorlaşabilmektedir.

Bu araştırmada atamanın çok yapıldığı bir teşkilat olan Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı personelin 3-6 çocuklarının yaşadığı sosyal sıkıntılar incelenmek istenmiştir. Bir, iki, üç, dört ve beş yıl aralıklarla Türkiye'nin bir yerinden başka bir yerine göç edilmektedir. Bu göç seramonisinden en çok etkilenen de çocuklar olduğu söylenebilir. Yaşadıkları sosyal sıkıntıların neler olduğu ve çocukların bu durumdan hangi yönlerden ne derecede etkilendiği vurgulanmaya çalışılmak istenmiştir.

Benim için oldukça zor ve yoğun geçen bu tezin hazırlanma sürecinde öncelikle benden desteğini ve yardımlarını esirgemeyen sevgili eşim **Mehmet ALÇİN**'e çok teşekkür ederim. Bunun yanı sıra, bana sonsuz güvenen aileme ben de sonsuz teşekkürü bir borç biliyorum. Ayrıca, yüksek lisans çalışmalarım sürecinde benden yardımlarını eksik etmeyen değerli danışmanım **Yard. Doç. Dr. Abdulkadir KABADAYI**' ya yapıcı eleştirilerinden ve katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Görüşme esnasında bana değerli zamanlarını ayıran Jandarma personeli eşlerine de çok teşekkür ediyorum.

Seda ALÇİN

Ekim, 2009

ÖZET

Bu çalışma, babaları Konya iline bağlı Hadim, Sarayönü ve Kadınhanı ilçelerinde Jandarma Genel Komutanlığı'na mensup subay, astsubay ve uzman jandarma olarak görev yapan 3-6 yaş çocuklarını kapsamaktadır. İl merkezinde ve Akşehir, Ereğli gibi gelişmiş ilçelerde, çocukların sosyal gelişimini destekleyen çok fazla ortam bulunmaktadır. Adı geçen ilçelerin seçilmesinin nedeni, bu ilçelerde sosyal imkanların yetersiz olmasıdır. Bu araştırmanın amacı, sosyal imkanların az olduğu bölgelerde, örneğin; Kadınhanı, Hadim, Taşkent, Sarayönü, Ahırılı, yaşayan çocukların sosyal gelişim durumlarını ortaya çıkarmaktır.

Öncelikle, jandarma personeli çocuklarının kişisel özellikleri ve ailenin genel yapısı öğrenilmeye çalışılmıştır. Sonrasında, bu özelliklerin çocuğun sosyal gelişimini ne kadar etkilediği üzerinde durulmuştur. Çocukların arkadaşları, çevresi ve aile bireyleri arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Çocuğun sosyal gelişimi hakkında bilgi edinildikten sonra babanın asker olmasının ve sık yer değiştirmesinin çocuğun akademik ve sosyal gelişimi üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu nedenle, 2008 – 2009 yılları içinde Hadim, Sarayönü ve Kadınhanı ilçelerinde görev yapan jandarma personeli çocuklarının sosyal gelişimi, annelerin görüşlerine göre değerlendirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

Sosyal gelişim;

Sosyal problemler;

Jandarma personeli çocukları;

Nitel araştırma.

ABSTRACT

This study consists of 3-6 years old children whose fathers serve as officer, non-commissioned officer (NCO) and the specialized gendarmerie within Gendarmerie General Command in Hadim, Sarayonu and Kadinhani district of Konya. In the city center and developed districts like Aksehir, Eregli, there are plenty of facilities which support the children social development. The purpose of choosing these districts is their lack of social facilities. The goal of this study is to find out the gendarmerie personnel children social development situation, who live in the Kadinhani, Hadim, Taskent, Sarayonu, Ahirli where the social facilities are quite limited.

First, enough information on the characteristics of gendarmerie personnel children and their family structure were tried to handle. Then, how much these characteristics affected the children's social development was investigated. The relation between gendarmerie personnel children and their friends, environments, family members were studied. After having enough knowledge about children social developments, it was investigated that whether fathers' military job and their frequent appointments effected on child academic and social development.

In this study qualitative research method was used. Therefore, social development of children of gendarmerie personnel who are working in between 2008 and 2009 in Hadim, Sarayonu and Kadinhani, was evaluated according to the mothers' views.

KEY WORDS

Social development;

Social problems;

Gendarmerie personnel children;

Qualitative study.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	1
ÖZET	2
ANAHTAR KELİMELER	2
ABSTRACT	3
KEY WORDS	3
BÖLÜM 1	10
GİRİŞ	10
1.1. Problem durumu.....	10
1.2. Amaç.....	11
1.3. Önem.....	12
BÖLÜM 2	14
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR	14
2.1.Çocuğun Gelişim Dönemleri.....	14
2.1.1. Yeni Doğan.....	14
2.1.2. 2.5 Yaş.....	15
2.1.3. 3 Yaş.....	15
2.1.4. 4 Yaş.....	16
2.1.5. 5 Yaş.....	17
2.1.6. 6 Yaş.....	17
2.2. Gelişimi Etkileyen Faktörler.....	18
2.2.1. Kalıtım.....	18
2.2.2. Çevre.....	19
2.2.3. Ailenin Çocuk Yetiştirme Tarzları.....	20
2.2.4. Ailenin Parçalanması.....	21
2.2.5. Çocukların Doğuş Sırası.....	22
2.2.6. Zaman (Tarihsel Zaman).....	23
2.3. Psiko – Sosyal Gelişim – Psikolojik Gelişim.....	24
Erikson'un Psikososyal gelişim dönemleri.....	24

2.3.1. Özerkliğe Karşı Utanç ve Şüphe (1,5 - 3 yaş).....	24
2.3.2. Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3 - 6 yaş).....	25
2.4. Anne-Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisi.....	26
2.5. Sosyal Gelişim.....	27
2.5.1. Toplumsal Gelişimi Etkileyen Faktörler.....	29
1. Kalıtsal Etkenler.....	29
2. Çevresel Etkenler.....	29
2.5.2. Yaşlara Göre Sosyal Beceriler.....	30
3 Yaş.....	30
4 Yaş.....	31
5 Yaş.....	31
6 Yaş.....	32
2.5.3. Duygusal Gelişim	32
2.5.4. Uyum.....	34
2.5.5. Sosyal Fobi.....	35
2.6. Türk Silahlı Kuvvetlerinin Tarihçesi.....	38
2.6.1.Görevi.....	39
2.6.2.Savunma Politikası.....	40
2.6.3.Türk Silahlı Kuvvetlerine Bağlı Subay ve Astsubayların Atanma ve Yer Değiştirmeleri Hakkındaki Yönetmelik.....	40
1. Genel Hükümler.....	40
2. Atanma Yetkileri.....	41
3. Göreve İlk ve Hizmet Süresi İçinde Atanma.....	41
4. Atanma Zamanı ve Bildirim.....	41
5. Silahlı Kuvvetler Dışı ve Kuvvetler Arası Atanmalar.....	42
6. Erteleme.....	42
2.7.Göç.....	43
2.7.1. Göçün Nedenleri	44
BÖLÜM 3.....	46
YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Deseni.....	46

3.2. Çalışma Grubu.....	47
3.3. Verilerin Toplanması.....	47
3.4. Verilerin Analizi ve Yorum.....	51
BÖLÜM 4.....	52
BULGULAR.....	52
4.1. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisi.....	52
4.1.1. Askeri ortamların jandarma personel çocuğunun hareket gelişimi üzerine etkisi.....	52
4.1.2. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun oyunlarına etkisi ve yansıması.....	54
4.1.3. Jandarma personeli çocuğunun akademik başarısında askeri ortamların etkisi.....	56
4.2. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Duygusal Gelişimine Etkisi.....	58
4.2.1. Jandarma personeli çocuğunun psikolojisini etkileyecek travmatik olaylar sonucunda meydana gelebilen anormal davranışlar ve bunun nedenleri.....	58
4.2.2. Askeri ortamların jandarma personeli çocuğunun psikolojisine etkileri.....	59
4.2.3. Çok yer değiştirmenin jandarma personeli çocuğunun çocuğun psikolojisine etkileri.....	60
4.3. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Sosyal Gelişimine Etkisi.....	63
4.3.1. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun toplumsal ahlak gelişimine etkisi.....	63
4.3.2. Jandarma personeli çocuğunun farklı ortamlardaki davranış değişiklikleri ve bunun nedenleri.....	65
4.4. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Sosyalleşmesine Etkisi.....	67
4.4.1. Lojmanda oturmaanın jandarma personeli çocuğunun sosyalleşmesine olumlu ya da olumsuz etkileri.....	67
4.4.2. Jandarma personel çocuğu olmanın çocuğun sosyal iletişimine etkileri.....	68

4.5. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Ailenin Sosyalleşmesi Üzerine Etkisi.....	71
4.5.1. Jandarma personeli bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen veya destekleyen iletişimin çocuğa yansması.....	71
BÖLÜM 5.....	74
SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	74
5.1. Sonuçlar ve Tartışma.....	74
5.1. 1. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisi İle İlgili Olumlu ve Olumsuz Tespitler.....	74
5.1. 1.1. Askeri ortamların jandarma personel çocuğunun hareket gelişimi üzerine etkisi ile ilgili olumlu ve olumsuz tepkiler.....	74
5.1. 1.2. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun oyunlarına etkisi ve yansması ile ilgili olumlu ve olumsuz tespitler.....	75
5.1. 1.3. Jandarma personeli çocuğunun akademik başarısında askeri ortamların etkisi ile ilgili olumlu ve olumsuz tespitler.....	76
5.1. 2. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Duygusal Gelişimine Etkisi İle İlgili Olumlu ve Olumsuz Tespitler.....	77
5.1. 2.1. Jandarma personeli çocuğunun psikolojisini etkileyecek travmatik olaylar sonucunda meydana gelebilen anormal davranışlar ve bunun nedenleri ile ilgili tespitler.....	77
5.1. 2.2. Jandarma personeli çocuğunun psikolojisine askeri ortamların etkileri ile ilgili olumlu ve olumsuz tespitler.....	78
5.1. 2.3. Çok yer değiştirmenin çocuğun psikolojisine etkileri ile ilgili olumlu ve olumsuz tespitler.....	78
5.1. 3. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Sosyal Gelişimine Etkisi İle İlgili Tespitler.....	79
5.1. 3.1. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun toplumsal ahlak gelişimine etkisi ile ilgili olumlu ve olumsuz tespitler.....	79
5.1. 3.2. Jandarma personeli çocuğunun farklı ortamlardaki davranış değişiklikleri ve bunun nedenleri.....	81

5.1. 4. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Sosyalleşmesine Etkisi İle İlgili Olumlu ve Olumsuz Tespitler.....	82
5.1. 4.1. Lojmanda oturmanın jandarma personeli çocuğunun sosyal gelişimine olumlu ya da olumsuz etkileri ile ilgili tespitler.....	82
5.1. 4.2. Jandarma personel çocuğu olmanın çocuğun sosyal gelişimine ve sosyal ortamındaki durum üzerine etkileri.....	83
5.1. 5. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Ailenin Sosyalleşmesi Üzerine Etkisi.....	83
5.1. 5.1. Jandarma personeli bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen veya destekleyen iletişimin çocuğa yansması.....	84
5.2. Öneriler.....	85
5.3. Yeni Araştırma Önerileri.....	87
KAYNAKÇA.....	88
FAYDALANILAN İNTERNET SİTELERİ.....	93
EKLER	
EK 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 1.....	94
EK 2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 2.....	99
EK 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 3.....	103
EK 4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 4.....	107
EK 5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 5.....	111
EK 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 6.....	114
EK 7. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 7.....	118
ÇİZELGELER DİZİNİ	
Çizelge 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları.....	49
Çizelge 2. 4.1.1. Askeri ortamların jandarma personel çocuğunun hareket gelişimi üzerine etkisi.....	52
Çizelge 3. 4.1.2. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun oyunlarına etkisi ve yansması.....	54

Çizelge 4. 4.1.3. Jandarma personeli çocuğunun akademik başarısında askeri ortamların etkisi.....	56
Çizelge 5. 4.2.1. Jandarma personeli çocuğunun psikolojisini etkileyecek travmatik olaylar sonucunda meydana gelebilen anormal davranışlar ve bunun nedenleri.....	58
Çizelge 6. 4.2.2. Askeri ortamların jandarma personeli çocuğunun psikolojisine etkileri.....	59
Çizelge 7. 4.2.3. Çok yer değiştirmenin jandarma personeli çocuğunun çocuğun psikolojisine etkileri.....	60
Çizelge 8. 4.3.1. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun toplumsal ahlak gelişimine etkisi.....	63
Çizelge 9. 4.3.2. Jandarma personeli çocuğunun farklı ortamlardaki davranış değişiklikleri ve bunun nedenleri.....	65
Çizelge 10. 4.4.1. Lojmanda oturmanın jandarma personeli çocuğunun sosyalleşmesine olumlu ya da olumsuz etkileri.....	67
Çizelge 11. 4.4.2. Jandarma personel çocuğu olmanın çocuğun sosyal iletişimine etkileri.....	68
Çizelge 12. 4.5.1. Jandarma personeli bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen veya destekleyen iletişimin çocuğa yansımaları.....	71

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Problem durumu

0-6 yaş dönemini kapsayan okul öncesi dönem, insan gelişiminin kapsam, hız ve nitelik açısından en yoğun olduğu dönemdir. Doğumdan itibaren başlayan süreçte, bedensel, zihinsel, dil, sosyal ve duygusal gelişim açısından son derece önemli ve geleceği belirleyen özellikler kazanılmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında, çocuğun kapasitelerinin olabildiğince en üst düzeye kadar açığa çıkarılması ve böylece yaşam süreci içerisinde kendini gerçekleştirme şansını bulabilmesi, ancak bu dönemin sağlıklı, bilinçli ve anlamlı bir şekilde geçirilmesine bağlıdır. 0-6 yaş arasındaki yaşantılar, alınan eğitim ve karşılaşılan tepkiler, kapasitede yer alan birikimin hangi boyutlarda gelişeceğini ve nasıl bir kişilik haline geleceğini belirler (Aydın,2003).

Diğer insanlara intibak etmeyi öğrenmek, insan hayatının en mühim problemlerinden biridir. Bu öğrenmeyi, rasyonel bir nizama doğru yürütebilmek için insanların ne gibi karakteristiklerinin sosyal tepkiler uyandırdığını, çocukların bu uyarıcıların mana ve ehemmiyetini nasıl öğrendiklerini, bu uyarıcılara nasıl karşılıklıta bulduklarını ve onların bu mukabelelerinin bütün sosyal durum üzerine ne gibi tesirlerinin olduğunu bilmek gerekir (cepkpss.blogcu.com).

İnsanın sağlıklı bir hayat sürdürebilmesi, içinde olduğu sosyal ve fiziksel çevreye uyum sağlamasına bağlıdır. Bu nedenle, sosyal gelişim ve buna bağlı olarak sosyalleşme büyük bir önem taşımaktadır. Toplumun beklentilerine uygunluk gösteren kazanılmış davranış yeteneği olarak tanımlanabilen sosyal gelişme, geniş anlamıyla bireyin doğumdan itibaren başlayan bir evreyi; dar anlamıyla ise günlük davranış gelişimini kapsar (Yavuzer, 1996, s.49).

Çocukluk yıllarında gerekli olan toplumsal gelişimi sağlayamamış olan kişiler, yaşamlarının ileri ki dönemlerinde topluma karşı bir takım uyumsuzluklar gösterirler ve çevrelerine zarar verirler. Toplumsal gelişim bakımından normal olan bir kişi, her yaşta çevresindeki diğer insanlarla bir sorun yaratmadan yaşamayı bilir. Bu bakımdan, çok gelişmiş olanlarda içinde bulunduğu toplumun önderi düzeyine çıkarlar. Böyle bir kişi, aile ve okul çevresinde toplumsal gelişimin önemi bir kısmını tamamlar. Toplum içine girdikleri zaman da büyük bir inandırma gücü gösterirler. Toplumsal yönden geri ve zayıf olan kimse, toplum içinde normal derecedeki insan ilişkilerini bile kuramaz.Çeşitli ilgi ve tutumlar da kişinin toplumsal gelişiminin bir sonucu olarak oluşur. Karakter ve kişilik özellikleri de bir takım toplumsal şartlanmalarla kazanılır. Bunlar gibi, disiplin olaylarının çoğunun nedeni, toplumsal uyumsuzluktur (Binbaşıoğlu, 1990, s.166).

Son yıllarda insan psikolojisi alanında yapılan birçok çalışma ruhsal bozuklukların temelinde yatan neden olarak çocuklukta örselenme yaşantılarına odaklanmış, çocukluk çağında yaşanan duygusal travmaların ileriki yıllarda kişilik bozuklukları, depresyon, madde kullanımı, antisosyal davranış bozuklukları gibi birçok ruhsal sorunla ilişkisini ortaya koymuştur 16 (Akt. Durmuşoğlu ve Doğru, 2006).

Çocukluk dönemi olarak adlandırdığımız dönem bir araştırma bir keşfetme sürecini kapsamaktadır. Bu dönemde kazanılan yaşantılar, çocuğun sosyal gelişiminin temellerini atmaktadır. Çocuğun sosyal yönden sağlıklı gelişim göstermesi için temel olan belli başlı bazı becerileri kazanması gerekmektedir. Bu becerilerden biride sosyal içerikli problem çözmedir (Akt. Arı ve Seçer, 2003).

1.2. Amaç

Bu araştırmanın temel amacı; Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı personel çocuklarının yaşadığı sosyal sıkıntıları ve bunların nedenlerini ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Askeri personel olmanın ailenin sosyalleşmesine etkisi nelerdir?

2. Askeri personel çocuğu olmanın çocuğun sosyalleşmesine etkisi nelerdir?
3. Askeri personel çocuğu olmanın çocuğun kişilik gelişimine etkisi nelerdir?
4. Askeri personel çocuğu olmanın çocuğun duygusal gelişimine etkisi nelerdir?
5. Çok yer değiştirmenin çocuğun sosyal gelişimi üzerine etkileri nelerdir?

1.3. Önem

Başaran (1982)'a göre, çocuğun okul öncesi dönemde yerleşen temel kişilik özellikleri, okul çağında ve sonraki yıllarda edinilen çevre tarafından kolay kolay değiştirilememektedir. Ancak eğitimle, bazı kişilik özelliklerinin zayıflatılması ya da güçlendirilmesi, beğenilmeyen kişilik özelliklerinin başka özelliklerle sıvanması söz konusu olabilmektedir.

Birey, yaşamı boyunca başkalarıyla birlikte bulunmak zorundadır. Bireyin ailede, toplumda, sokakta, işyerinde vb yerlerde başkalarıyla iyi ilişkiler kurmasında, toplumsal kurallara uymasında, kamu görevlerini yapmasında ve haklarını kullanmasında toplumsal gelişimin katkısı vardır (Başaran, 1994, s.129).

Okul öncesi dönem, bütün gelişim alanları gibi sosyal gelişimin doğru bir şekilde sağlanması için önemli bir dönemdir. Eğer bu dönem gelişimin olumlu etkilendiği bir dönem olursa, ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki sosyalleşme aşamaları da bu durumdan olumlu yönde etkilenir. Yani bu dönemdeki olumlu gelişmeler, çocuğun hayatı boyunca olumlu bir sosyal yaşam sürmesini sağlamaktadır.

Jandarma personeli çok yer değiştiren ve bu değişiklikten hem olumlu, hem de olumsuz yönde etkilenen bir gruptur. Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı

diğer sınıflar Jandarma personeli kadar çok yer değiştirmemekle birlikte, çalıştıkları yerler bakımından da Jandarma personeli kadar yoksun bölgelerde çalışmamaktadırlar. Sosyalleşme açısından da bakılırsa, diğer sınıfların sosyal tesisleri Jandarma'nın tesislerinden çok daha fazla sayıda ve gelişmiş durumdadır. Jandarma personeli, Türkiye'nin en ücra ve kırsal bölgelerinde bile bulunmaktadır. Sosyal açıdan en çok etkilenen kişiler de bu personelin çocuklarıdır. Bunun yanı sıra, eğer okul dönemi çocuğuysa akademik başarı açısından da etkilenmektedir.

Bu araştırmanın önemi de, bu etkilerin neler olduğu ve sosyal gelişimin nelerden etkilendiğini tespit etmek ve bu nedenlere bağlı çözüm önerileri sunmaktır. Bu çalışmaya benzer bir çalışmanın bu zamana kadar yapılmamış olması da bu araştırmayı önemli kılan nedenlerdendir.

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1.ÇOCUĞUN GELİŞİM DÖNEMLERİ

2.1.1. YENİ DOĞAN

Senemoğlu (2003)`na göre doğumdan önceki gelişimden sonra, bedensel gelişimin en hızlı olduğu dönem, doğumdan sonraki ilk yıldır. Ağırlıkça artma da doğumdan sonraki ilk ayda çok hızlıdır (s.29).

Bebeğin ilk istemli hareketleri ilkel hareketler olarak adlandırılır. Tam olarak gelişmemiş hareket yetenekleri, çocuğun hayatının ilk iki yılı boyunca gelişen hareketlerdir. Bebeklik boyunca gelişmemiş düzeyde olan istemli hareketlerin etkili ve yeterli gelişimi, ilerideki zor hareket formları için temel yapının oluşumuna yardım eder (Deniz, 2008, s.108).

Çocuğun ben ve birey olarak gelişiminin temelleri bu dönemde atılmaktadır. Eğer çocuğun girişimlerine olanak sağlanırsa; onun kendine olan güveni artar. Bu güven duygusu ussal gelişiminin güçlenmesini sağlayan dış dünyayla ilgili ilişkilerinin herhangi bir sorunla karşılaşmadan oluşmasına neden olur (Sivri, 1993).

Ne yazık ki, yalnızca beslemek, temizlemek ve ona yaşayabileceği fiziksel ortamı sağlamak da yeterli değildir. Onun ilgi, sevgi ve güvene gereksinimi vardır. Gereksinmelerinin sürekli ve yeterli olarak karşılanması sonucunda çocukta güven duygusu oluşur. Çocukluk yıllarında ana – babanın sevgisi, koruması ve desteğiyle kuvvetlenecek olan bu güven duygusuna temel güven adı verilir (Yörükoğlu, 1983, s.19).

2.1.2. 2.5 YAŞ

Bu dönemde sinir sistemi gelişimini büyük ölçüde tamamlar. İki yaşındaki çocuğun beyninin ağırlığı, yetişkin beyin ağırlığının % 75`dir (Senemoğlu, 2003, s.33).

Yavuzer (2004)`e göre, çocuğun sosyal bir duyarlılıkla yaptığı gösteriler, yardım isteği ve hayal kurma gücü bu evrede artmıştır. 2.5 yaş bunalımı, çocuğun kişiliğini geliştirir. Çevreye hükmederek birçok durumda isteğini yaptıran çocuk, özgürlüğün tadını almış, özgüveni artmıştır (s.154).

Bu evrede çocuklar bir ölçüde sınırlı sözcük dağarcıkları ile simgesel düşünebilmektedirler. Fakat, bu yaştaki çocuklar, henüz konular arasında mantıksal ilişkiler kuramazlar. Çünkü henüz olayları oluşturan neden – sonuç ilişkilerini anlayacak bilişsel yeterlikten yoksundurlar (Aydın, 2006, s.38).

2.1.3. 3 YAŞ

Yavuzer (2004)`e göre, 3 yaşından itibaren oyun çağına giren çocuk, motor becerilerinin gelişmesiyle çevre üzerinde egemenlik kurmakta ve bunu giderek genişletmektedir. 3 yaşındaki çocuk artık çevresinde kendisinden bağımsız bir dünyanın varlığını ve kendisinin o dünya içinde bir birey olduğunu kabul etmiştir (s.185).

2.5 – 3 yaşlarına giren çocuğun düşünce dünyasında giderek artan bir biçimde yeni bir algı alanı oluşur. Çevreden ve başka insanlardan ayrı bir kişi olduğunu kavramış olan çocuk, artık "nasıl bir kişi" olacağını araştırmaktadır. Bu nedenle kendi bedenine, cinsel ayrılıklarına ve genellikle çevrede olagelen her şeye karşı derin, bitmek bilmez bir soruşturma ve öğrenme eğilimi gösterir (Güngör, 2005).

Bebeğin, kazanmak durumunda olduğu diğer bir davranış da konuşmaktır. Dil gelişimi 3 yaşında iletişim için oldukça usta bir biçimde kullanılabilir. Bu yaşta bazı kelime ve kavramların kullanılması ile ilgili yanlışlıklar yapılırsa da, dil gelişiminin temelleri büyük ölçüde atılmış olur (Bacanlı, 2003, s.47).

Piaget'e göre, çocuklar bu dönemde kompleks kavramları ve ilişkileri anlayamazlar. Dünyaya bakış açısından canlılığa sahiptir. Çünkü o tüm obje ve olayları insanın yapmış olduğu şeyler olarak görür (Deniz, 2008, s.12).

2.1.4. 4 YAŞ

Çocuklar bu dönemde, mantık kurallarına uygun düşünmek yerine, sezgilerine dayalı olarak akıl yürütürler ve problemleri sezgileriyle çözmeye çalışırlar. Bu evrede çocukların düşünme ve yargıya varmaları olayların ve nesnelerin fiziksel görünüşlerinden etkilenirler. Yani çocuklar bu evrede mantık kurallarına göre akıl yürütüp, bir yargıya varamazlar (Deniz, 2008, s.14). Bu düşüncenin aksine, bu dönem çocuklarının somut işlemsel becerilere sahip oldukları yönündeki kanı günümüzde giderek güçlenmektedir. Kuşkusuz ileri iletişim teknolojisi, sosyo – kültürel yaşamdaki iyileşmeler ve eğitim sistemindeki gelişmeler bu konudaki görüş değişikliğini açıklayacak nitelikler taşımaktadır. Benzer bir durum, çocukların dil gelişimi ve iletişim becerileri için de geçerlidir (Aydın, 2006, 40).

4 yaş çocuğu isteklerinin anında yerine getirilmemesini anlayışla karşılamayı öğrenmeye başlar. O artık kendi dışındaki dünyanın kuralları olduğunu ve başkalarının hak ve istekleri olduğunu görür ve beklemeyi öğrenir. Buradaki temel ilke, çocuğun isteklerinin bazılarında er geç kavuşacağına inanmasıdır (Yavuzer, 2004, s.201). Chicago Üniversitesi üyelerinden Dr. Benjamin Bloom'un yaptığı çeşitli araştırmaların sonucunda ortaya çıkan şaşırtıcı gerçek, çocuğun 4 yaşına geldiği zaman zekasının yaklaşık % 50`sinin oluştuğudur (Dodson, 2000, s.16).

2.1.5. 5 YAŞ

İlk çocukluk evresinin düğüm noktasını, aile ve çocuk için “ altın yaş” olarak nitelendirilen 5 yaş oluşturur. Daha ilgili ve olgun bir birey görünümünde olan 5 yaş çocuğu, çevresine karşı dostça bir yaklaşım içindedir. 5 yaş çocuğu, yaşadığı kültür çevresine uyum göstermeyi ,başarılı bir kontrolle gerçekleştiren çocuktur. Kısaca, bu üstün özellikleriyle 5 yaş çocuğu, yüksek derecede toplumsallaşmış bir birey görünümündedir (Yavuzer, 2004, s.215).

Çocuk, psikomotor gelişim açısından da çok yol katetmiştir. Senemoğlu (2003) na göre, çocuğun görme duyumu tam olarak gelişmemiş olduğundan, 5 yaş çocukları büyük puntolu kitapları inceleyebilirler. Görme organı ve küçük kasların tam olarak olgunlaşmaması nedeniyle bazı etkinlikleri yapamazlar ya da uzun zamanda yaparlar. Örneğin; iğne deliğinden iplik geçirme, ipe boncuk dizme vb. etkinliklerinde büyük fırçalara, pastel boyalara, kalın kurşun ve boya kalemlerine, büyük boncuklara ihtiyaç duyarlar (s.34).

Çocuk artık dış dünyayla iletişimde bulunmalıdır. Bunun için de dış dünyayla ilgili tanım ve kavramları edinmelidir. İnsan dış dünyanın bir tasarımını kafasında taşımak durumundadır. Bu tasarım dış dünyanın tanımından ve onunla ilgili kavramlardan oluşur. Bu tasarımı kuramayan kişiler dış dünyayla etkileşime giremezler, bu konuda sıkıntılarla karşılaşır (Bacanlı, 2003, s.47).

2.1.6. 6 YAŞ

Bu yaşlardaki çocuklarda ben – merkezci düşünce gitgide azalmaya ve yerini mantıklı düşünceye bırakmaya başlar. Böylece somut işlemler dönemine geçilir (Erden ve Akman, 2001, s.67).

Yavuzer (2004), 6 yaşın gelişim özellikleri üzerine şunları söylemektedir: “Son çocukluk döneminde çocuk; motor ve dil gelişimi açısından büyük aşamalar kaydetmiş ve dengenin gelişmesi sonucu hızlı yürüyebilen, futbol

oynayabilen, ok atabilen, göz - el koordinasyonunun gelişmesi sonucu da iki elini bağımsız olarak kullanabilen bir birey haline gelmiştir” (s.225).

Freud`a göre, normal gelişim için komplekslerin çözüme ulaşması, son derece önemlidir. Kendi cinsinden ana babasıyla özdeşleşme kuran çocuk, uygun toplumsal rolleri, sosyal değerleri, kuralları, toplumun işleyiş biçimini öğrenmeye başlar. Bu aşamada çocuğun ana babasından öğrendiği toplum kuralları, kendisi yetişkin olunca uyması gereken toplum kurallarının aynısıdır (Deniz, 2008, s.246).

2.2. GELİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1-KALITIM

2-ÇEVRE

3-AİLENİN ÇOCUK YETİŞTİRME TARZLARI

4-AİLENİN PARÇALANMASI

5-ÇOCUKLARIN DOĞUŞ SIRASI

6-ZAMAN

2.2.1. KALITIM

Kalitımın, gelişimin hangi alanlarında daha etkili olduğuna ilişkin tartışmalar süregelmektedir. Ancak, fiziksel ve zihinsel özelliklerde kalıtımın önemli rolü olduğu savunulmaktadır. Eşit miktarda ve türde yiyecek verilen, anne babası kısa olan çocukların büyük ölçüde kısa; anne - babası uzun olan çocukların da uzun boylu oldukları gözlenmiştir (Senemoğlu,2003, s.19).

Aydın (2006)`e göre, kalıtımsal özellikler, kısaca biyolojik ön yatkınlıklar olarak tanımlanabilir. Dölllenmiş yumurta aşamasından başlayarak, genler taşıdıkları yapısal özellikler doğrultusunda hücreleri programlar ve böylece cinsiyet, saç rengi, fiziksel büyüklük ve hatta bir ölçüde zihinsel yetenekler, çevresel değişkenler ile etkileşerek şekillenir (s.1)

2.2.2. ÇEVRE

Erden ve Akman (2001)'in yapmış olduğu araştırmada, çevreci görüşe göre bireyin gelişimindeki en önemli rolü içinde yetiştiği ortamın niteliği oynamaktadır. Filozof John Locke bu görüşün öncülerinden olarak kabul edilmektedir. Locke, 17. y.y'da "Eğitimle İlgili Bazı Düşünceler" başlığı altında öne sürdüğü görüşlerinde, bebeklerin doğduklarında zihinlerinin "boş bir levhaya" (tabulae rasae) benzediğini ve geçirilen yaşantıların, bu levha üzerinde izler bırakarak dolmasına; yani zihinsel gelişmeye yol açtığını öne sürmektedir. Örneğin; kalıtımsal olarak matematiksel zekası deha derecesinde olan bir çocuk, bunun farkına varılmazsa bu zekasını tam olarak kullanıp geliştiremeyebilir (s.25).

Bireysel deneyimlerimiz, içinde yer aldığımız kültürel yapıya, sosyal gruba ve aileye bağlıdır. Örneğin, çocuğun saldırganlık davranışları, içinde yer aldığı sosyal grubun ve ailenin tepkilerine göre biçimlenmektedir (Aydın, 2006, s.2).

Çevre faktörü 3 evrede incelenir.

a. Doğum öncesi

b. Doğum Sırası

c. Doğum sonrası

- a. Doğum öncesi:** Anne karnında geçen süredeki dış etkilenmeleri kapsar. Örneğin; annenin sigara içilen bir çevrede yaşaması, yüksek gürültülü bir çevrede yaşaması.
- b. Doğum sırası:** Bebeğin oksijensiz kalması, kordon dolanması, uzman olmayanların bilinçsiz müdahaleleri doğum sırasında yaşanan olumsuzluklardır.
- c. Doğum sonrası:** Beslenme düzeni, hastalık ve kazalar, aile yapısı, eğitim olanakları, arkadaş çevresi gibi etkenlerdir.

Çarpık yapılanmış bir kente yeni gelen kişi, geleneklerini sürdüremez. Göç etmiş olduğu yer ile içine girdiği yeni ortam arasında bağdaşıklık göremez.

Çaresizlik ve mahrumluk çekmekte, çoğu zaman farklı derecelerde bunalımlara düşmektedir. Psikososyal ve ekonomik sıkıntıların büyük bir kısmını, bu bocalama durumunun bir fonksiyonu olarak görebiliriz (Balcıoğlu, 2002 – 2005).

2.2.3. AİLENİN ÇOCUK YETİŞTİRME TARZLARI

Dos ve Yağmurlu (2005)'nin yapmış olduğu araştırmaya göre, çocuğun ahlaki ve sosyal kurallarla ilgili algısı üzerinde ilk ve en önemli etkiye *aile* sahiptir. Anne ve babalar çocuklarının bilgi aktarıcısı olarak kültürel değer ve kuralların devamını sağlarlar. Aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Ailenin çocuğa yönelik tutum ve davranışları ilk yaşantıların örülmesinde büyük önem taşımaktadır. Çocuk bir yandan sosyal bir varlık olduğunun bilincine varır, bir yandan da davranışlarını taklit edeceği bir modele gereksinime duyar.

Senemoğlu (2003)'na göre, aile içinde bebeğe yaşamının ilk yılında gösterilecek sevgi ve sıcak yakınlık, onun temel güven duygusunu kazanmasında önemli rol oynamaktadır. Her davranış için katı kurallar koyan, cezalandırıcı, istek ve dileklerin açıklamasını engelleyen sınırlandırıcı ana – babaların çocuklarının, kuralcı, otoriter, çocuklara karşı düşmanca davranan, despot oldukları gözlenmiştir (s.20).

Günalp (2007), anne – baba – çocuk ilişkisinin, temelde anne babanın tutumlarına bağlı olduğunu savunmaktadır. Günalp'ın yaptığı araştırma sonucunda, çocuklar arasında uyum bozukluğuna neden olan birçok yeterli ve uygun olmayan ilk anne baba çocuk ilişkilerinin yol açtığı saptanmıştır.

Bilindiği gibi aşırı koruyucu annelik, çocuğun davranışlarını kısıtlayan, başına bir şey gelir kaygısıyla onu hiç yalnız bırakmayan denetleyici bir tutumu ifade etmektedir. Böyle bir tutum da, çocuğun anneye bağımlı olmasına, kendi başına hareket edememesine, ürkek, kaygılı yetişmesine yol açmaktadır. Annenin koruyucu davranmaması ise çocukta temel güven duygusunun

oluşmasını sağlamaktadır. Temel güven duygusunu kazanan çocuk ise kendi başına kararlar alabilen bir birey haline gelmektedir (Arı ve Seçer, 2003). Kimi anne – baba çocuğun yaşlılarıyla oynamasını bile istemez. Yörükoğlu (1989), bu durum üzerine şunları söylemektedir: “Bazı anne – babalar çocuğuna hem anababa, hem de arkadaş olabileceğini sanır. Çocuğuyla yer, içer, oynar, gezdirir. Ama yaşlılarıyla ilişkisini ya açıktan ya da dolaylı olarak kısıtlar. Çeşitli oyuncaklar alınır, evde oyalamak için aşırı çaba harcanır. Çocuk yaşlılarının oyununu camdan izler. Bir süre sonra, örneğin okul çağında, istese de arkadaşlığı nasıl başlatacağını bilemez. Evde oturmayı yeğler.”

Anne babanın özgüven düzeyi, çocuklarının özgüven sorunlarına verdikleri tepkiyi büyük ölçüde belirleyen bir faktördür. Ebeveyn, kendi değerinden ve yeteneklerinden kuşkuluyorsa, çocuklarından aşırı isteklerde bulunabilir; onları aşırı koruma, bazen de ihmal etme eğiliminde olabilir. Bu davranışlar, çocukların da özgüven sıkıntılarına sahip olmasıyla sonuçlanır (Güenalp, 2007).

Çocuğun sosyal ve ahlaki değerleri içselleştirmesi, onun toplumsal yaşama uyum sağlaması ve ileride sağlıklı sosyal ilişkiler kurması açısından büyük önem taşımaktadır. Ebeveynin sağlıklı sosyal gelişim üzerinde etkili olması ise çocuk yetiştirme konusundaki tutum ve davranışlarına bağlıdır (Dos ve Yağmurlu, 2005).

2.2.4. AİLENİN PARÇALANMASI

Senemoğlu (2003)`nun ifade ettiği gibi, ailenin dağılması, boşanmalar, tüm çocuklar için sancılıdır, acı vericidir. Küçük çocuklar daha çok etkilenmekte, hatta olaylardan kendini sorumlu tutmaktadır. Yaşça ilerlemiş çocuklar ise boşanma olaylarını daha kolay kabul etmektedirler (s.21).

Çağdaş (2006)`e göre, çocuğun boşanmadan etkilenme derecesinde, anne – babanın boşanma olayında birbirlerine karşı davranış biçimleri önemli

rol oynar. Eğer anne – baba birbirlerine saygılı davranmışlar ve çocuklarının önünde kavga etmekten kaçınmışlar ise boşanma olayından çocuklar daha az örselenebilirler (s.44).

Fakat, okul öncesi dönem, bu durumun anlaşılamayacağı bir dönemdir. Çocuğun nedenini ve sonucunu anlayamadığı, kafasında değişik durumlar kurgulayıp bunlara inandığı bir durumdur. Yaşadıklarına karşı nasıl bir tutum içine girmesi gerektiğini bilmediği için, çocuktaki alışılmış davranışların aksine davranışlar sergileyebilmektedir. Yörükoğlu (1989)`na göre, bu yaramazlıkları da sert tepkilerle karşılanınca, büsbütün bocalar. Bu durumda kendini, kavgaların baş nedeni olarak görür.

Çağdaş (2006)`ın da vurguladığı gibi, çeşitli nedenlerle, anne yakınlığından, ilgi – şefkat ve sevgisinden bir süre de olsa uzak olmanın çocuklar üzerinde değişik tür ve nitelikte pek çok etkileri olur (s.33).

2.2.5. ÇOCUKLARIN DOĞUŞ SIRASI

Bacanlı (2003)`ya göre aynı aile içinde bile olsalar çocukların yaşantıları birbirlerinden farklı olmaktadır. Araştırmalar, doğum sırasının kişiler üzerinde etkili olduğunu gösteren bulgular ortaya koymaktadır, örnek için, ilk çocukların sonrakilere göre biraz daha yetişkin yönelimli, kendilerini kontrol eden, uyma eğiliminde olan, endişeli, başarısızlıktan korkan, çalışkan ve edilgen oldukları görülmektedir. Ayrıca, ilk doğanlar daha başarılı olma eğilimindedirler (s.119).

İlk çocuklar, ailenin çocuk yetiştirme konusunda acemilik çektiği, ya kitaplar bakarak ya da çevredeki insanların deneyimlerine göre yetiştirilmeye çalışılmıştır. Bu durum, ailenin çocuğunun doğuştan gelen kişilik özelliklerini dikkate almadan anne – babanın istediği gibi bir çocuk ortaya çıkarabilmektedir. Aile, eksikliklerini ya da yeterliliklerini farketmişlerdir. İlk çocuklarında anne – baba olmayı öğrenmişlerdir. İkinci çocuklarında daha bilinçli olmaktadır. Fakat, ilk çocuğun kişiliğindeki anne – babanın acemiliğinden kaynaklanan

bozukluklar yada eksiklikler, çocuğun hayatı boyunca yaşayacağı sıkıntıların sebebi olabilmektedir. Yörükoğlu (1989) bu duruma şöyle açıklık getirmektedir: “ İlk çocuğun gelişi eşlerin toyluk dönemine rastlar. İlk gebelik ve ilk doğum eşler için en heyecanlı olaydır. Eşler çoğu kez kendilerine sakladıkları duygularla yüklü bir bekleyiş içindedirler. Evliliğin bu ilk ürünü, en yüksek beklentilerle karşılanır. Eşler en çok ilk çocuklarını kendilerinin bir örneği gibi görme eğilimindedirler”.

Ortanca çocuklar ise, eğer cinsiyet farkı vb. istenilen özellikleri yoksa, ilgi odağı olamazlar. Çok fazla ilgi görmedikleri için, daha bağımsızdırlar. Akranlarıyla daha iyi ilişki kurarlar. Daha mutlu olurlar (Senemoğlu, 2003, s.22). Bununla birlikte, Yörükoğlu (1989)`nun da dediği gibi, ikinci çocuğun sorunları, ilk çocuğunki gibi abartılmaz. Daha hoşgörülü, daha az kaygılı bir tutumla ele alınır. Beklentiler ve bunun sonucu, ilk çocuğa yapılan baskılar azaltılmıştır. Daha az kollanan çocuk da kendi doğrultusunda gelişme olanağını daha kolay bulur.

2.2.6. ZAMAN (TARİHSEL ZAMAN)

Zaman da, gelişimi belirleyici önemli öğelerden biridir. Bazı davranışların çıkmasında organizmanın karşılaştığı, belirli zaman dilimleri içindeki uyarıcıların niteliği ve miktarı gelişimi desteklemekte ya da engelleyebilmektedir. Örneğin; gebeliğin ilk üç ayı doğum öncesi gelişim açısından büyük önem taşımaktadır. Bu dönemde annenin ilaç ya da radyasyon almasının, bebeğin gelişmesinde olumsuz etkilere yol açması olasılığı, gebeliğin öteki dönemlerine oranla daha fazladır. Bazı psikologlara göre de, ilk beş yılın önemi çok büyüktür. Bu yıllarda geçirilen yaşantıların niteliği, çocuğun ileride nasıl bir yetişkin olacağını büyük ölçüde belirler (Erden ve Akman, 2001, s.21).

2.3. PSİKO – SOSYAL GELİŞİM – PSİKOLOJİK GELİŞİM

Erikson'un Psikososyal gelişim dönemleri;

1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0 - 18 ay),
2. Özerkliğe Karşı Utanç ve Şüphe (1.5 - 3 yaş),
3. Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3 - 6 yaş),
4. Çalışkanlığa Karşı Yetersizlik Duygusu (6 - 11 yaş),
5. Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (12 - 21 yaş)
6. Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (Yalnızlık) (21 - 30 yaş)
7. Üretkenliğe Karşı Verimsizlik (Durgunluk) (30 - 65 yaş)
8. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (65 yaş ve sonrası) (Arslan ve Arı, 2005).

2.3.1. Özerkliğe Karşı Utanç ve Şüphe (1,5 - 3 yaş)

Aydın (2006), bir yaşından üç yaş sonuna dek süren bu evrede, çocuklar özerkleşme ve bireyselleşme girişimlerinin doğurduğu güven ve utanç karmaşasını birlikte yaşadıklarını belirtmektedir. Fakat bu aşamada kendilerini kanıtlamak amacıyla giriştikleri birçok etkinlikte, anne – babanın engellemeleri ile karşılaşır. Gerçekte özerklik arayışındaki çocuk, bu evrede de anne – babanın güven ve desteğine yoğun biçimde gereksinim duymaktadır. Eğer anne – babalar bu tür özerkleşme girişimlerini akılcı biçimde yönlendirir ve yüreklendirirse, çocuklar sağlıklı biçimde gelişirler (s.87).

Bu dönem, çocuğun kas sistemindeki gelişmenin etkisi altındadır. Çocuklar özellikle bu dönemde psiko – motor hareketlerindeki kontrol ve öz – yeterliliği denemek ve bundan haz almak isterler. Bu dönemde çocuklar bağımsızlık kazanmak için çaba gösterirler. Bağımsızlık, çocuğun hareketlerini ve vücudunu kontrol etmesi olarak değerlendirilir. Bu dönemi başarıyla atlatan çocuklar yeterlik duygusunu, kendine güveni, ayrıca öz değerlerini kazanmış olurlar. Bu yeterliliği yerine getiremeyen veya engellenen çocuklar bağımlılık

duyguları yanında utanma ve kendi değerliliklerine yönelik şüpheyi yaşarlar (Özbay, 2003).

Önceki dönemde temel güven duygusunu kazanmış çocuk, öz saygısını yitirmeksizin kendi kontrolünü kazanması için, özgürlüğü hissetmesi gereklidir. Bu nedenle gerek evde, gerekse okulöncesi eğitim kurumlarında çocuklar için esnek, çevresini özgürce keşfedebileceği ortamlar sağlanmalıdır (Senemoğlu, 2003, s.82).

2.3.2. Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3 - 6 yaş)

Erikson (1968), bu dönemde çocuğun bir kişi olarak kendisine güçlü bir şekilde inanma duygusunun başladığını ve bir kişi olarak yapabileceklerinin neler olduğunu keşfetmeye çalıştığını ifade etmektedir. Ona göre bu dönemde;

- a. Çocuklar giderek daha çok özgür bir şekilde çevrede hareket etmeyi öğrenir ve bu yüzden kendisi için daha geniş ve limitsiz bir şekilde amaçlarını gerçekleştirebilecekleri bir alan kurarlar.
- b. Çocuklar anlamadığı konuları tam olarak anlamaya çalışır ve sayısız konular hakkında durmadan sorular sorabilirler.
- c. Çocukların düşüncelerinde ve hayal gücünde bir artma gözlenir (Arslan ve Arı; 2005).

Cinsiyet farklılıkları da bu yaşta keşfedilerek, bu konuda da sorular sorulur. Çocuğu sorduğu sorular yüzünden azarlamak, araştırma girişimlerine engel olmak, çocukta suçluluk duygularının gelişmesine neden olacaktır (Erden ve Akman, 2001, s.91).

Çocuklardaki bu girişimci duygu ebeveynler tarafından desteklenmelidir. Çocukların koşmaları, atlamaları, oynamaları ve fırlatmaları için fırsatlar ve ortamlar hazırlanmalıdır. Çünkü çocuklar kendilerinin kim olduklarını yapabildikleri, başarabildikleri şeylerle (Parktaki kaydırağın merdivenlerini yardımsız tırmanabilen bir çocuk, “ben kaydırağın merdivenlerini tırmanıyorum”

derken “ben merdivenleri yardımsız tırmanabilen biriyim” demek istiyor olabilir) tanımlarlar. Ebeveynler çocuklardaki bu doğal girişimci davranışları şiddetle cezalandırdıklarında çocukta suçluk duygusu gelişir (Arı, 2005).

2.4. ANNE-BABA TUTUMLARININ ÇOCUĞUN KİŞİLİK GELİŞİMİNE ETKİSİ

Aile çocuğa duygusal açıdan güçlü olma özelliğini kazandırarak, kendine güven duygusunu sağlayarak, hayata uyum için beceriler kazandırarak, toplumda kabul görmesini sağlayacak ortam hazırlayarak, çocuğun kendi kendini denetleme ve kontrol sistemini geliştirerek ve çocuğun bilişsel, sosyal, duyuşsal ve bedensel gelişimine yardım ederek etkili bir görev üstlenmektedir. Buna göre anne babanın tutum ve davranışları ile çocuğun ruh sağlığı arasında önemli bir bağın olduğu bir kez daha görülmektedir (Özcan, 1996).

Ana – baba, çocuğun davranışlarını ne aşırı derecede kontrol edip kısıtlamalı, ne de çocuğun her istediği şeyi yapmalıdır. Tutarlı ve güven verici bir tutuma sahip olmalıdır. Ana-baba, çocuğun uygun isteklerini, gücü ölçüsünde belli bir düzeyde özgürce yapmasına izin vermeli ve çocuktan beklentilerini de açıkça belirtmelidirler. Ana – baba, çocuğu aşırı derecede sınırlandırmadan; ancak tamamen de başıboş bırakmadan uygun bir denge kurarak girişimlerini desteklemelidirler (Senemoğlu, 2003, s.21).

Taris ve Bok yaptıkları çalışmalarda anne ve babaların çocuklarına ne kadar sevgi ve ilgi gösterirlerse akademik başarıları ve buna bağlı olarak uyum sağlama oranları da o kadar iyi olacağını saptamışlardır. Aynı araştırmacılar anne baba stili ve sosyo-ekonomik düzeyin çocuğun eğitim kariyeri üzerindeki etkisini de araştırmışlardır. Bu amaçla 1987- 88 ve 1991- 92 yıllarında yapılan çalışmalar sonucunda anne babasını sıcak ve sevgi dolu algılayan çocukların, anne babasını koruyucu olarak algılayan çocuklara göre daha başarılı ve uyumlu oldukları görülmüştür. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan çocukların bir üst yüksek öğrenim kurumuna devam edip, uyumlu bireyler olmasının, sosyo

– ekonomik düzeyi düşük olan çocuklardan daha yüksek olduğu saptanmıştır (Akt. Yılmaz, 1999).

Çağdaş (2006)`ın vurguladığı gibi, çocuğun aile içindeki eğitimden gereği gibi yararlanabilmesi anne – babaların, çocuklarına karşı yönelttikleri sağlıklı tutuma bağlıdır. Anne – babaların, çocuklarına yönelttikleri tutumlarının sağlıklı olması ise büyük ölçüde onların kendi içlerinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgi ve saygı göstermelerinden kaynaklanır (s.170).

Çocukların cinsiyete bağlı kişiliklerinin yerleşmesinde en önemli etken anababanın tutumudur. Örneğin anneler, çocuklarının kız olmasından duydukları coşku ve hoşnutluğu, çocuklarının erkek olmasından da duydukları zaman sorun çözümlenebilir. Erkek çocuğun, kız gibi uslu, sessiz, sakin olmasını isteyen ve çocuğu bu tarzda yetiştirmeye çalışan anneler en büyük yanlışı yapmaktadırlar (Dodson, 2000, s.139).

2.5. SOSYAL GELİŞİM

Binbaşıoğlu (1990)`na göre, sosyal (toplumsal) gelişim; kişinin doğumdan yetişkinliğe kadar başka insanlarla olan ilişkilerinin ve onlara karşı geliştirdiği ilgi ve duygularının tümüdür (s.165).

Yavuzer (1996)`in tanımladığına göre sosyal gelişme; kişinin sosyal uyarıcıya, özellikle grup yaşamının baskı ve zorunluluklarına karşı duyarlılık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründe başkalarıyla geçinebilmesi ve onlar gibi davranabildiği şeklindedir (s.64).

Sosyalleşme, en başarılı şekliyle insan organizmasının çaresizlik ve tam bir bencillikle nitelenen bebeklik çağından bağımsız bir yaratıcılıkla nitelenen yetişkinlik dönemine geçmesiyle sonuçlanan bir öğrenme ve öğretme işlemidir.

Selçuk (1996)`a göre sosyalleşme, kişinin belirli bir toplumun davranış kalıplarının kişiliğe mal ederek o topluma ait bir kişi durumuna gelmesidir (s.56).

Başaran (1994) bireyin ailede, toplumda, sokakta, işyerinde vb yerlerde başkalarıyla iyi ilişkiler kurmasında, toplumsal kurallara uymasında, kamu görevlerini yapmasında ve haklarını kullanmasında toplumsal gelişimin katkısı olduğunu savunmaktadır (s.129). Yine Başaran (1982)`a göre çocuğun okul öncesi dönemde yerleşen temel kişilik özellikleri, okul çağında ve sonraki yıllarda edinilen çevre tarafından kolay kolay değiştirilememektedir. Ancak eğitimle, bazı kişilik özelliklerinin zayıflatılması ya da güçlendirilmesi, beğenilmeyen kişilik özelliklerinin başka özelliklerle sıvanması söz konusu olabilmektedir.

Ergenlikte önemli bir diğer gelişim boyutu ise sosyal gelişmedir. Bilindiği gibi bireyin sosyalleşmesi ilk olarak ailede başlar. Bu bağlamda ergenin sosyalleşme süreci aslında çocukluk döneminde başlamış ve ergenlik döneminde ise bu süreç ailesinin dışına taşarak okul çevresi ve dolayısıyla arkadaş grupları ekseninde hızla devam etmektedir. Bu sosyalleşme sürecinde ergen için önemli gördüğü konularda ailesi, hâlâ bir başvuru kaynağı olmaya devam etmektedir (Koç, 2004).

Oktay (2004), erken çocukluk yıllarının insan gelişimde kritik bir dönemi kapsadığını savunmaktadır. İnsandaki potansiyelin en üst sınıra kadar gelişebilmesi ancak ona erken yıllarda sağlanacak imkanlarla mümkün olmaktadır. Bu nedenle erken yıllarda çocuğun içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevre önem taşımakta ve bu yıllarda çocuğa verilenler veya verilmeyenler onun geleceğini belirlemektedir.

2.5.1. TOPLUMSAL GELİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

3. KALITSAL ETKENLER

İnsan yaşamında kalıtımın rolü ve önemi öteden beri tartışılmıştır. Biyoloji, fizyoloji, tıp bilimlerinin gelişmesi ve Mendel'in (1822 – 1884) ilk kalıtım yasalarını belirlemesiyle bu tartışmalar daha bilimsel bir nitelik kazanmıştır (Yavuzer, 1996).

Sosyal gelişimde kalıtsal etkenler, bireyin bedensel yapısını oluşturan kromozomlar üzerindeki genlerdir. Genler, aracılığıyla, kalıtsal olan beden özellikleri geçerken toplumsal gelişimle ilgili olarak da kişinin içe ve dışa dönüklük gibi yaratılış (mizaç) hallerinde geçtiğine inanılıyor. Binbaşıoğlu (1990)'nun da belirttiği gibi, kimi ailelerin genellikle şen ve şakrak, kimi ailelerin de genellikle içine kapalı yaratılışta oluşu, bu görüşü destekler niteliktedir (s.169).

Kişinin devinimsel gelişimi, geniş ölçüde biyolojik yapıya dayanır. Bunun da kalıtsal etkenler belirler. Devinimsel gelişim yönünden ileri olan bir kimse de toplumsal uyumun daha fazla olduğu görülür. Zeka da sosyal gelişimi etkiler. Zeka bakımından üstün olan kişilerin genellikle toplumsal yönden de üstün oldukları kabul edilir (Binbaşıoğlu, 1990, s.169).

4. ÇEVRESEL ETKENLER

Aydın (2006), kalıtsal özelliklerin sağlıklı bir biçimde organizmaya aktarılması, uygun çevre koşullarının bulunmasına bağlı olduğu belirtmektedir. Bu saptama, çevre kavramının daha daha ayrıntılı bir biçimde irdelenmesinin yararlı olacağını göstermektedir (s.10).

Çevresel etkenlerin başında aile ve okul gelir. Aile ve okulda bulunan bireyler, çocuk üzerindeki çeşitli etkileriyle "toplumsal gelişimi" ya hızlandırır ya

da yavaşlatırlar. Okul ödevlerinden biri de çocuğun ailede kazandığı toplumsal özellikleri daha bilinçli bir biçimde geliştirmektir. Ailenin toplumsal-ekonomik durumu da çocuğun sosyal gelişimini şu ya da bu şekilde etkiler. Yoksul çevrenin çocukları, toplumsal yönden geri kalabilirler. Bunların, toplumsal görgü ve yaşantıları az olabilir. Aile ve okul çevresinden sonra, toplum çevresi de çocuğun toplumsal gelişimini etkiler. Radyo ve televizyonda yapılan bir konuşma, görülen bir olay çocuğun toplumsal gelişimini etkileyebilir (Binbaşıoğlu, 1990, s.170).

Yörükoğlu (1989) `nun vurguladığı gibi, yetenekler ancak uygun ortamda ve sevgi ile beslenerek ortaya çıkabilir. Öğrenme de çevresel etkenlerden etkilenmektedir. Aile içindeki sürekli geçimsizlikler, yoksulluk, ağır hastalıklar, ayrılıklar öğrenmeyi olumsuz olarak etkiler. İçine dönük, sıkılgan, korkak, kuruntulu çocuklar yetenekleri ölçüsünde başarı gösteremezler (s.114). Bu durum çocuğun öğrenmeyi köstekleyen bunalımlardan, iç çatışmalardan ve tedirginliklerden uzak tutulmasıyla engellenebilir.

Salzman (2002)`a göre, çocuklar, aileleri tarafından iyice araştırılmamış ve doğru temellere dayandırılmamış fikirlerle itaat altına alınmak istendiklerinde, onlar için bir baskı ortamı oluşmakta ve körpe ruhlarını kötü yönde etkilemektedir. Bu da ilerisi için anne – babaya, güvensizliğin yanısıra topluma karşı sorumsuzluğu da beraberinde getirmektedir (s.12).

2.5.2. YAŞLARA GÖRE SOSYAL BECERİLER

3 YAŞ

Bu yaştaki çocuklar için, kendine güven duygusu ve kendi işini yapmak önem kazanır. 3 – 6 yaşlarındaki çocuklar, motor becerileri geliştiği için sosyal ilişkilere daha fazla katılırlar (Selçuk, 1996, s.50).

Çocuk, 3 yaşına gelince, oyun arkadaşı aramaya başlar. Annesinden uzaklaşmak, daha bir bağımsız daha bir başına buyruk olmak ister. Bunu sağlamanın en kolay yolu, çocuğu yuvaya yollamaktır (Dodson, 2000, s.130).

Yörükoğlu (2000)` göre, 3 yaşına gelen çocuk oyun aracılığıyla yaşlılarıyla arkadaşlık kurar, küser, barışır, alır verir. Böylece toplumsal ilişkilere ilk adımını atar. Paylaşımı, işbirliğini, hakkını korumayı, başkalarının hakkına saygılı olmayı öğrenir (s.150).

4 YAŞ

Dört yaşına kadar her iki cinsiyetten çocuklarla oyun oynarlar. Bu yaşın sonlarına doğru kızlar ve erkekler kendi cinsleri arasında kısa süren oyun kümeleri kurabilirler. Bu dönemde çocukların oyunlarında zaman zaman çatışma ve saldırgan davranışlar görülebilir. Çocuk sırasını beklemeyi, paylaşmayı, yardımlaşmayı, işbirliğini ve başkalarının isteklerini dikkate almayı bu yaşta oyun içinde öğrenir. Dört yaş çocuğu yavaş yavaş olaylara karşısındakinin gözünden bakmaya başlar. Yaralanan veya hastalanan bir kişi için kaygı duyabilir (Başaran, 2000).

Dodson (2000)`a göre, 4 yaşın belirgin özellikleri dengesizlik, uyumsuzluk ve koordinasyon eksikliğidir. Bunlar çeşitli davranış biçimlerinde ortaya çıkarlar. 3 yaşındayken belirli düzeyde denge sağlamış olan çocuk, 4 yaşındayken motor koordinasyonunu bile kaybedebilir. Bu dönemde sık sık düşer, ayağı burkulur, tökezler, yüksekten korkma duygusuna kapılır. İç gerilimin dışa vuran belirtileri de çok görülür (s.120).

5 YAŞ

5 yaş çocuğu, çevresine karşı dostça bir yaklaşım içindedir. Sorumluluk üstlenmekten hoşlanır ve başladığı işi bitirmeyi sever (Deniz, 2008, s.149).

Çocuklar okulöncesi dönemlerinde, zekalarını geliştirecek uyarılara çok açık bir devreyi yaşarlar. Gerekli uyarılar yapıldığı takdirde, çocuk, ömrünün sonuna kadar sürdüreceği temel becerileri geliştirecek ve öğrenme karşısındaki genel tavrı bu yolla biçimlenecektir (Dodson, 2000, s.152).

5 yaş çocuğu genelde, daha akli başında ve bağımsızdır; daha kontrollü ve duyarlı bir yaklaşım içindedir. Kendi başına ya da arkadaşlarıyla birlikte oynadığı evcilik oyunları ve dramatik oyunlar, her gün biraz daha geliştirilir. Grup oyunlarını tercih eder. 2 – 3 arkadaşıyla birlikte oynar. Küçükleri korur. Ev dışında daha mutlu olur (Yavuzer, 2004, s. 219).

6 YAŞ

Altıncı yılda, başkalarının haklarına saygı duymaya daha önce başlamış olan çocuk, başkaları gibi düşünmeye ve olayları üçüncü bir kişi gibi değerlendirmeye başlar. Başkalarının duygularını paylaşmaya başladığı görülür (Deniz, 2008, s.150).

Okulöncesi çocukları sosyal ilişkilerinde daha esnektirler, sınıftaki diğer çocuklarla oynamaya daha çok isteklidirler. En sevilen arkadaşlar aynı cinsiyetten olma eğilimindedir, ama erkeklerle kızlar arasında birçok arkadaşlıklar gelişebilir (Bacanlı, 2003, s.103).

Okul döneminde çocuklar, öğretmen tutumlarından daha çok etkilenmektedirler. Şu halde okulda gerçekleşen sistematik öğrenme yaşantıları ve bunlarla uyumlu öğretmen tutumlarının, kimlik gelişimi üzerindeki etkileri, gözden uzak tutulmamalıdır (Aydın, 2006, s.63).

2.5.3. DUYGUSAL GELİŞİM

İnsan doğumundan ölümüne dek gelişimini belirli dönemler içinde sürdürür. Çocukluk, ergenlik, erişkinlik ve yaşlılık olarak bilinen bu dönemler

birbirinden kesin sınırlarla ayrılmamıştır. Her evre bir önceki evrenin etkisinde oluşur ve bir sonrakini etkiler. Bir başka deyişle, çocukluk ergenliği, ergenlik erişkinliği büyük ölçüde etkiler (Yavuzer, 1996, s.103).

İnsanoğlunun temel parçası olan bebekler duygularla dünyaya gelirler. Çocuk sadece kavrama ya da bilişle değil, heyecan, sevinç ve öfkeyi ifade eden, onun duygusal dünyasıyla bağlantılı olan bir insan olarak yetişir. Duygular düzenleyicidir. Duygular etkinlikleri de organize eder. Psikologlar, duyguların doğuştan varolduğu konusunda hemfikirdirler(Deniz, 2008, s.194).

Yaşamın ilk üç yılında her insanın sevmeye, beğenilmeye, hayran olunmaya gereksinmesi vardır. Çocuğun ilk gülüşünü konu eden ana – baba, onun ilk adım atışını, söylediği ilk kelimeyi kutlayan aile çocuğun bu gereksinmesini karşılar ve böylece sağlıklı bir insan yetiştirmenin temelini atar (Cüceloğlu, 2000, s.102).

Senemoğlu (2003)`na göre, kişilik gelişimi de diğer gelişim alanları gibi bireysel bir hızla ilerler. Gelişimin tüm yönleriyle etkileşim içindedir. Örneğin; sosyal bakımdan arkadaşları tarafından sevilen, kabul edilen bir çocuk, duygusal bakımdan olumlu özellikler kazanabilir. Sonuçta mutlu, kendini kendini ve başkalarını seven, kendine güvenen bir kişi olabilir (s.78).

Çocuklar konuşmaya başladıklarında duygusal gelişime yeni bir boyut ortaya çıkar. Çocuk duygularını yansıtmaya başlayabilir (Deniz, 2008, s.198).

Çocuklar duyguları ilk kez ailede öğrenirler. Ebeveynler duyguların nasıl yansıtılacağı, duyguları gösterme koşulları ve duyguları harekete geçiren durumlara karşı tepki türleri hakkında bebeğe mesajlar göndererek birbirlerini etkilerler. Çocukların bağlanma stilleri duygusal gelişimlerini etkilemektedir. Ebeveynlerin bağlanma stilleri çocukların bağlanma stillerini etkilemektedir (Deniz, 2008, s.224).

Yörükoğlu'na göre, ruh sağlığının bozulması, kişinin çalışmasını, çevreyle ilişkisini, kısacası tüm yaşamını etkiler. Bu bakımdan, kimi ruhsal bozukluklar beden hastalıklarından daha yakıcıdır. Nedenini bilmediği üzüntü, kaygı ve kuruntulardan kurtulamayan kişi karamsardır, tedirgindir, güvensizdir. Kısacası mutsuzdur. Kişinin mutsuzluğu çevresine de bulaşır, insanlar arası ilişkileri bozulur (2004, s.17-18).

2.5.4. UYUM

Kişilik, en uygun ortamda bile, birçok sorunlar çözülüp, engeller aşılarak geliştirilir. Çocuk bir yandan, yeni yetenekler, yeni beceriler kazanarak çevresine daha iyi uyum sağlamakta, öte yandan, gelişmenin gereği olarak yeni sorunlarla karşılaşmaktadır. Kişilik, sürekli bir uyum çabası sonucu oluşmakta, biçim almaktadır. Çözümlediği her sorun, aştığı her engel, çocuğun ruhsal gücünü arttırmaktadır (Yörükoğlu, 2004, s.283).

Çeşitli koşullar nedeniyle kişinin ruh sağlığı değişebilir, kendisi ve çevresiyle uyumu bozulabilir. Dış baskılar belirli bir sınırı aşınca, herkesin ruh sağlığı sarsılabilir. Ortaya bunalımlar, üzüntüler, kaygılar, iç çatışmalar ve davranış bozuklukları çıkabilir. Örneğin; aile içinde ölümler, ağır hastalıklar, işsizlik, boşanma, can güvenliğinin olmayışı, doğal yıkımlar, herkesin ruhsal dengesini geçici veya sürekli olarak sarsabilen etkenlerdir. Bununla birlikte, insanların dış baskılar karşısında değişik dayanma gücü olduğu da bir gerçektir. Bu nedenle, herkesin kırılma noktası birbirinden farklıdır (Aydın, 2004, s.22).

Çocukların sosyal ve duygusal gelişiminde yaşama iyi uyum sağlaması ayrı bir öneme sahiptir. Çocukların kazanması gereken becerilerden biri de sosyal becerilerdir. Erken yıllardan itibaren değişik yöntemlerle çocuklara becerilerin birikimli olarak kazandırılması gerekmektedir. Çocuk gelişirken aile, arkadaşlar, okul ve diğer toplumsallaşma kaynaklarından (doğrudan ya da dolaylı) etkilenecek bu becerileri kazanır (Kapıkıran, İvrendi ve Adak,2005).

Yörükoğlu (2000)`na göre, kültür durağan değil değişken bir süreçtir. Koşullar değiştikçe kültürde değişme kaçınılmaz olur. Ortaya eskiyle yeninin karışımı yeni bir kültür bireşimi çıkar. Bu nedenle gelenekler elden gidiyor diye acınmanın, yakınmanın bir anlamı yoktur. Ayrıca her toplum kendince değişir; değişme doğrultusu da, biçimi de kendine özgüdür (s.45).

Birey öncelikle kendi benliği ve çevresiyle dengeli, etkili bir ilişki kurmalı, geliştirmeli ve sürdürmelidir. Bunun için de bireyin önce kendi bünyesindeki zihinsel, psikolojik, sosyal ve duygusal değişiklikleri anlaması, bilmesi, kabul etmesi, bu değişmelere uygun tutum ve davranışlar geliştirmesi gerekir (Aydın, 2004, s.23).

İnsandaki değiştirme ve yenileme dürtüsü, alışkanlıklarına bağlılığı ile durmadan çelişir. Çevredeki değişme hızlı olunca yeni durumlara uyum zorlaşır; kişi eski alışkanlıklarına daha sıkı sarılmak gereğini duyar (Yörükoğlu, 2000, s.44).

2.5.5. SOSYAL FOBİ

Hemen birçok kişi diğer insanların incelemesi altında olduğu sosyal ortamlarda kaygı hisseder. Bakılma korkusu sadece insanlarda değil hayvanlarda da bulunan bir fenomendir. Psikolojik araştırmalar tüm türlerin ve özellikle insanın yüz ifadesine karşı çok duyarlı olduğunu ortaya koymuştur. Daha da ötesi insanlarda kızgın, tehdit edici ve reddedici yüz ifadelerini saptayan biyolojik bir ön hazırlık olduğunu düşündüren bulgular vardır (Türkçapar, 1999).

Klinik olarak sosyal fobiyi karşılamasa da sosyal fobi benzeri belirtilerin de toplum içinde sıklığının yüksek olduğu bilinmektedir. Sosyal fobinin bir benzeri olan topluma karşı konuşma anksiyetesinin oranı klinik sosyal fobi oranlarından çok daha yüksektir (% 34) (Stein ve ark. 1996). Fobiler genetik – yapısal yatkınlıkla çevresel zorlayıcıların karşılıklı etkileşimi ile ruhsal

bozuklukların geliştiğini öne süren modele çok güzel örneklerdir. Bu anlamda sosyal fobi yapı ve çevre arasındaki ikili etkileşimin sonucu olarak görülebilir. Freud'a göre; "Anksiyete kaynağı bilinemeyebilen bir tehlikeyi bekleme veya tehlikeye hazırlanma özel durumunu anlatır. 'Korku' korkulacak belli bir nesneyi gereksinir. 'Ürküntü' ise kişinin tehlikeli bir duruma kendisini ona hazır hissetmeksizin girmeyi beklediği durumu anlatır; sürpriz etkeni vardır (Gabbard 1979)." (Akt. Türkçapar, 1999).

Sosyal fobide dinamik olarak üç temel etken üzerinde durulmaktadır:

1. Utanç yaşantıları: Sosyal fobik hastalarda bilinçdışı olarak dikkat çekme ve çevreden onaylayıcı tepkiler alma isteği yoğundur. Bu arzu otomatik olarak onaylayıcı olmayan ebeveyn tarafından utandırılma veya eleştirilme duygusunu doğurmaktadır. Bu hayali aşağılanma veya utandırılmadan kaçınabilmek için sosyal fobikler başkalarından onaylama göremeyecekleri riskinin olduğunu düşündükleri durumlardan ve ortamlardan kaçınırlar.

2. Suçluluk duyguları: Sosyal fobisi olan bazı bireyler bilinçdışı olarak diğerleriyle olan ilişkilerinde karşıdan tam ve mükemmel bir ilgi için saldırgan bir talepkarlık sergilerler. Bu talebe tüm rakipleri korkutarak kaçırma veya yok etme arzusu eşlik eder. Suçluluk duyguları sıklıkla bu rakiplerin yerini alabilme kapasitesindeki yetersizlikten kaynaklanan utançla birbirine karışmış haldedir.

3. Ayrılma anksiyetesi: Sosyal fobisi olan birçok birey bağımsız olma ve yeni insanlarla kaynaşmanın ebeveyn veya yakınlarının sevgisini yitirme anlamına geleceğinden korkar.

Türkçapar (1999)'ın yaptığı araştırma sonucunda anne – bebek çalışmalarında çocukta zaman zaman anne hiç bir harekette bulunmamasına karşılık annelerinin onları terk edeceği korkusuyla ani anksiyete tepkileri çıkabildiği görülmüştür.

Sosyalleşme aşamasını tamamlayamayan veya bazı evreleri aşamayan bireyler uyumsuz, dengesiz ve mutsuz varlıklar olmaktadır. Bu durumda olan insanlar, sadece kendilerini mutsuz ve başarısız etmekle kalmamakta, çevrelerindeki insanlar için de sürekli sorun kaynağı olmaktadır. Bazı insanlarda kısmen normal sayılabilecek bozuklukların önlenmemesi ve ilgili sorunların giderilememesi durumunda ortaya çıkan küskünlük, tartışma, suçla yönelik tutum ve davranışların arkasında, genellikle sosyalleşme aşamasındaki yetersizlikler bulunmaktadır (Şentürk, 2006).

Bu dinamikler göz önüne alındığında sosyal fobiklerdeki anne, baba, temel bakıcılarla ilişkilerle gelişen iç nesne (object) temsilcileri (representations) utandıran, eleştiren, aşağılayan, alay eden, terkeden nesnelere. Bu içe atımlar erken yaşamda stabilleşir ve daha sonra tekrar tekrar kişinin çevresindeki insanlara yansıtılır ve bu insanlardan kaçınılır (Türkçapar, 1999).

Eren (2007)'in tanımlamasına göre; sosyalleşme, bireyin yaşamı boyunca devam eden, çevresinde hazır bulunduğu kültürel yapıyı öğrenme ve ona göre değişim yaşama sürecidir. Yeni doğan bir çocuk, daha önceden 'organize olmuş bir toplum' içine doğmaktadır. Bu toplum, konuştuğu dili, giyim, yeme-içme tarzı ve günlük hayatında etkili olan kurumları belirli bir süreç içerisinde oluşturmuştur. Aynı zamanda toplum, kültürel birikimini, toplumun yeni üyesine nasıl aktaracağını da belirli bir sisteme bağlamaktadır.

Şenol (2006)'a göre sosyal fobi, çevre tarafından zayıf ve sıkıntılı olmakla suçlanacağı korkusuyla, sosyal etkinliklerden kaçınma ya da bu etkinliklere aşırı sıkıntı duyarak katılma halidir. Şenol (2006)'un yaptığı araştırma sonucunda sosyal fobisi olanlar toplum önünde konuşma, yazma, yeme, içme gibi çeşitli etkinliklerden uzak durduğu sonucuna varılmıştır. Böyle çocuklar ya da yetişkinler eleştirilmeye, olumsuz değerlendirilmeye, reddedilmeye karşı aşırı hassaslardır. Benlik saygıları düşük olmakla beraber aşağılık duygusu gibi belirtileri vardır. Ayrıca sosyal fobi ilköğretim döneminden

sonra 13–24 yaşları arasında başlamakta fakat tedaviye başvuru isteği sorunun başlangıcından 15–25 yıl sonra olmaktadır.

2.6. TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNİN TARİHÇESİ

Tarih sürecinde Siyasi düzeni, Askeri düzenle birlikte doğup, gelişen Türklerin tarihi dörtbin yıl öncesine dayanır. Orta Asya'da başlayan uzun öykü, büyük göçlerin neden olduğu hareketlilikle tüm ana karalara yayılmıştı. Doğuda, Hun, Göktürk ve Uygur ulusları, Batıda ise 1040 yılında Oğuz kökenli Türklerin kurduğu ilk Türk devleti Selçuklu İmparatorluğu, Türkleri dünyaya tanıtmış oldu.

Kişi olarak askerliğe gönül veren Türkler, tüm dünyaya ordu-millet olduklarını kanıtlamışlardı. Orta Asya'daki Türk uluslarından başlayarak, her Türk savaşçı durumunda olduğundan askerliğe özel meslek gözü ile bakılmamıştır.

18 Şubat 1952'de NATO'ya katılan Türkiye Cumhuriyeti, Silahlı Kuvvetlerinde modernizasyon çalışmalarını başlattı. Caydırıcılık gücü sürekli artan Türk ordusu 1974 Kıbrıs Barış Harekatında güç ve yeteneğini bir kez daha kanıtladı. Türk Silahlı Kuvvetleri, 1980'li yılların sonunda yeniden yapılanma sürecine girdi.

Günümüzde birbirlerinden farklı siyasi rejimlerin, dinlerin, ekonomik sistemlerin ve askeri güçlerin karşı karşıya geldiği bir bölgede yer alan Türkiye, Karadeniz'e, Ege'ye, Akdeniz'e, Balkanlar'a ve Ortadoğu'ya hakim olan konumu ile, üç kıta arasında kara ve deniz ulaşım yollarının kesiştiği Cebelitarık Boğazı'ndan başlayıp, Orta Doğu ve Orta Asya'ya uzanan stratejik halkalar zincirinin odak noktasını oluşturur. Türk Boğazlarına sahip olan Türkiye, Süveyş'i ve dolayısı ile bölgedeki deniz ulaştırmasını kontrol edebilecek bir mevkiidedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu'daki enerji kaynaklarına kara ve havadan ulaşılabilen en kısa yol olmaktadır. Stratejik önemi bu denli büyük olan Türkiye'nin bulunduğu bölgede köklü değişiklikler oluşmakta, büyük

değişikliklerin yaşandığı bu süreç beraberinde bir çok sarsıntılar getirmektedir. Değişimin kapsam ve süresi belirsizliğini sürdürmekte, Türkiye bölgede istikrar unsuru olarak dimdik ayakta durmaktadır.

Bu belirsizlik ortamında, Türkiye'nin güvenliğine yönelik tehlikeler, eskiden olduğu gibi yalnızca bölgedeki Askeri güçleri değil, bu ülkelerdeki politik, ekonomik ve sosyal dengesizlikler, sınır anlaşmazlıkları, iktidar ve güç mücadeleleri ile terörizmi de kapsamaktadır. Türkiye'nin yer aldığı bölgedeki bu ortam, belirgin bir tehlike arz etmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetleri, bölgesindeki krizlerin yanısıra, politik kararlara bağlı olarak dünya barışını tehdit eden krizlere de müdahaleye hazır olmak zorundadır. Jeopolitik ve jeostratejik önemi bu denli büyük olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığına bağlı olan Kara, Hava, Deniz Kuvvetleri'nden oluşmaktadır. Barış zamanında iç güvenlik kuvvetlerinin bir parçası olarak görev yapan, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlıkları, savaş zamanında Kara ve Deniz Kuvvetleri komutası altına girmektedir.

2.6.1. GÖREVİ

TSK'nın vazifesi Anayasa ve yasalarla belirlenmiş olup, 2000'li yıllarda Türk Silahlı Kuvvetleri, yeni güvenlik sorunlarına ve krizlere uygun şekilde reaksiyon göstermek, belirsizliklere karşı hazır olmak, iç ve dış tehdit ve risklere karşı ülkenin güvenliğini sağlayabilmek için;

- Caydırıcılık,
- Güvenlik / Harekat Ortamının Şekillendirilmesi,
- Savaş Dışı Harekat (Barışı Destekleme Harekatı, Doğal Afet Yardım Harekatı ve İç Güvenlik Harekatı),
- Kriz Yönetimi,
- Sınırlı Güç Kullanımı,
- Konvansiyonel Harp gibi faaliyetleri icra etmektir.

- **2.6.2. SAVUNMA POLİTİKASI**
- Türkiye; Savunma Politikasında;
- Bölgesinde bir güç ve denge unsuru olmayı,
- Çevresinde bir “Barış ve Güvenlik Kuşağı” oluşturmayı,
- Bölgesinin barış ve güvenliğine katkıda bulunmayı ve bunu geniş bölgelere yaymayı,
- Bulunduğu bölgeye ve ötesine yönelik strateji ve güvenlik üreten bir ülke olmayı,
- Ülkelerle iş birliği, yakınlaşma ve olumlu ilişkiler geliştirmek için girişimlerde bulunmayı hedef olarak seçmiştir.

2.6.3. TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNE BAĞLI SUBAY VE ASTSUBAYLARIN ATANMA VE YER DEĞİŞTİRMELERİ HAKKINDAKİ YÖNETMELİK

1. GENEL HÜKÜMLER

- Subay ve astsubayların meslek hayatları boyunca değişik bölge ve garnizonlara atanmalarında Silahlı Kuvvetler hizmet ihtiyacı esas alınmak suretiyle vazife görecektir şekilde atanma ve yer değiştirme işlemine tabi tutulurlar.
- Subay ve astsubayların atanma ve yer değiştirmeleri hizmetin aksatılmadan yürütülmesine bağlı olarak, memleketin ekonomik, sosyal, iklim, ulaştırma, kültür ve sağlık durumlarıyla bunlara benzer yer ve bölge şartları göz önüne alınarak tespit edilen bölge ve garnizonlara, aşağıdaki esaslar dahilinde sıra ile yapılır.
 - a. Meslek programları, meslek içi eğitim esasları ve kadro ihtiyacı,
 - b. Kıt'a hizmeti zorunluluğu,
 - c. Terfi durumu,
 - d. Sınıf ve ihtisasları,
 - e. Kendisinin, eşinin ve çocuklarının hayati önemi olan sağlık durumları,
 - f. İdari, asayiş ve zorunlu sebepler,

g. Atanma istek kartlarında belirttikleri yerler.

- Atanma sırasına girecek personelin tespiti Kuvvetler ve Jandarma Genel Komutanlığına ait özel hükümler maddelerine göre yapılır.
- Personelin bir garnizondaki hizmet süresini bitirmeden atanma durumuna düşmemesi ve asgari derecede yer değiştirmesi için, atanmalar birkaç yıl sonraki durumu hesap edilerek yapılır.
- Askeri okul, sınıf okulları ve akademilere atandırılacak personelde özel nitelik, bilgi ve yetenek aranır.

2. ATANMA YETKİLERİ

- Asteğmen- Albay Rütbelerindeki Subaylar ile Astsubayların atanmaları Kuvvet Komutanlıklarınca yapılır.

3. GÖREVE İLK VE HİZMET SÜRESİ İÇİNDE ATANMA

- Subay ve astsubaylarla evli olup, sınıf okullarında öğrenim, askeri eğitim, staj ve temel kurslarda bulunan subay ve astsubayların durumları, Kuvvet Komutanlıkları ve Jandarma Genel Komutanlığına incelenir.
- Subay ve Astsubayların buldukları bölge ve garnizonlarda hizmet sürelerini bitirmeden diğer bir bölge veya garnizona atandırılma veya yer değiştirmelerini icap ettiren bazı haller bulunmaktadır. Bu haller dahilinde hizmet süreleri bitmeden başka bir bölgeye atanabilirler.
- Eşleri Devlet kuruluşlarında görevli subay ve astsubayların atanmalarında, eşlerinin memuriyet görevi göz önünde tutulur. Talep ettikleri garnizonlara atanmaları; muvazene, kadro ve ihtiyaç durumu ile bölge hizmet sırası dikkate alınarak öncelikle yapılabilir. Özellikle Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ile koordinasyonları daha fazladır.

4. ATANMA ZAMANI VE BİLDİRİM

- Genel atanma ve yer değiştirmeler her yılın MAYIS ve EKİM (dahil) ayları arasında yapılır. Bu atamalar Kuvvetler ve Jandarma Genel Komutanlığına önceden yayınlanabilir.

- Aşağıdaki bentlerde belirtilen durumların varlığı halinde genel atama ve yer değiştirme süresi ile bağlı kalınmaksızın her zaman atama yapılabilir:

- a. Bulunduğu yerde hastalanarak o yerde görev yapamayacağı tam kuruluşlu hastane sağlık raporu ile belgelenme,
- b. Terfi,
- c. İstifa,
- d. Emeklilik,
- e. Sicil,
- f. Sıralı sicil üstlerince görevde verimli olunamadığının saptanması,
- g. Sınıf değişikliği,
- h. Gördüğü kurs veya öğrenimle ilgili olan boş kadrolara atanma,
- i. Eş ve çocuklarının ölümü,
- j. Görev ihtiyaçları,
- k. Kilit ve diğer kadroların zorunlu boşalması,
- l. Konuş, kuruluş ve kadro değişiklikleri,
- m. Diğer idari ve zaruri sebepler.

5. SİLAHLI KUVVETLER DIŞI VE KUVVETLER ARASI ATANMALAR

- Silahlı Kuvvetlere mensup muvazzaf subay ve astsubaylar, Silahlı Kuvvetlerdeki hizmetlerden başka bir göreve atandırılamazlar.

6. ERTELEME

- Kuvvetler ve Jandarma Genel Komutanlığı subay ve astsubaylarına ait tespit edilen bölge ve garnizonlardaki kalış sürelerinin personelin isteği üzerine uzatılması, Kuvvetler ve Jandarma Genel Komutanlığının kendilerine ait özel hükümlerinde belirtilmiştir.
- Kendisi, eş ve çocukları verem, kanser, akıl ve ruh hastalıkları ile gelişim bozukluğu gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalıklara duçar olan personel için bu süre, ikinci fıkrada belirtilen askeri hastanelerden her yıl rapor almak şartıyla her rütbede üç yıla kadar

uzatılabilir. Ancak bu hastalıkları sebebiyle yapılacak erteleme süresi hiçbir şekilde toplam altı yılı aşamaz.

- Ömür boyu müşahede altında bulundurulmayı gerektiren ve sürekli tedavi ile yaşamın sürdürülebildiği görme ile bedeni ve zihinsel spastik özürlülük hali, kalıtsal yollarla geçen Akdeniz Anemisi gibi hastalıklarla, benzer nitelikli kabul edilen diğer hastalıklar için atamaların ertelenmesinde süre şartı aranmaz.

2.7. GÖÇ

Göç, bireylerin doğukları yerleri, özüksedikleri kültürü, akrabalarını ve değer verdiği birçok şeyi bırakarak yeni ufuklara doğru yürüyüş sürecidir (Karakuş, 2006).

Göç, “Nüfusun belirli bir bölümünün çeşitli nedenlerle bulunduğu yerden ayrılıp, başka bir yere yerleşmek amacıyla gitmesidir (Başol, 1995, s.209).

Bir başka ifadeyle göç, “Bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayını ifade etmektedir” (Tümertekin ve Özgüç,1998, s.307).

Göç “Kişilerin gelecek yaşantılarının ya bir bölümünü ya da tamamını geçirmek üzere bir yerleşim biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapmış oldukları coğrafi nitelikli yer değiştirme olayıdır” (Demir, 1997, s.85).

1950’den sonra daha da hızlanmaya başlayan sanayileşme hareketleri Türkiye’de iller arası göçün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Gelişmemiş bölgelerden gelişmekte olan ve gelişmiş bölgelere nüfus hareketleri başlamıştır. Böylece ülke iç göç kavramıyla tanışmıştır (Karakuş, 2006).

Göç olayının temelinde bulunan ana faktör, “İnsanların geçimlerini sağlamak için daha uygun yerlere gitmek ve burada iş bulmak, çeşitli imkânlardan faydalanmak ve yerleşmektir” (Atalay,1994, s.295).

2.7.1. Göçün Nedenleri

İnsanların doğdukları toprakları bırakıp yeni yerlere göç etmesinin temelinde yatan çok sayıda neden vardır. Genellikle bu nedenleri; “Nüfus Problemleri, Ekonomik Problemler, Çevre Şartlarındaki Bozulmalar, Eğitim Şartlarındaki Yetersizlikler, Siyasi Problemler ve Savaşlar” olarak sıralayabiliriz. Bu nedenlerin en önemlileri ekonomik ve siyasi problemlerdir. Gelir dağılımındaki dengesizlikler, işsizlik ve yoksulluk gibi ekonomik nedenlerle çok sayıda kişi yaşadığı alanları devamlı olarak terk etmektedir. Ayrıca siyasi problemlerde insanların göç etmesinde önemli olmuştur (Karakuş, 2006).

Göçün eğitime olumsuz etkilerinden bir tanesi dil etmenidir. Gün (2002), kent ailesi ve köy ailesinin kullandıkları aynı dilin kullanımındaki farklar çocuğun okulda sosyalleşmesini dolayısıyla başarısını etkilediğini vurgulamaktadırlar. Okul ve sınıf çocuğa aile kurumunda bulamadığı arkadaş grubunu sağlar ki, bu grup da çocuğun toplumsallaşmasında etkin bir rol oynar. Aynı dilin kullanımındaki farklılıklar çocuklar arasında iletişimsizliğe yol açar. “İç göç Türkiye için çok önemli bir toplumsal olgudur ve yaşanan birçok problemin (çocuk ve ergenler açısından; çocuk işçiliği, çocuk suçluluğu, sokak çocukluğu ve önemli psikolojik problemler) kaynağını ve nedenini oluşturmaktadır.” (s.9).

Bütün insanlar yaşadıkları toplumda var olan fırsatlardan eşit yararlanma hakkına sahip olmalıdır. Eşitlik ve özgürlük tüm insanlar için en önemli ereklerdir. Ancak toplumsal fırsatlardan toplumun bütün kesimleri her zaman eşit yararlanamamaktadır. Yasalarda eşitlik herkesin yararlanabileceği bir hak iken en çok da “eğitim” alanında eşit olanaklara sahip olunamadığından dolayı varolan fırsat ve olanaklardan yararlanılamadığı görülmektedir. Eğitimde fırsat

eşitsizliği ülkemizde 1961 yılından itibaren yerleşen bir kavram durumuna gelmiştir (Tomar, 2007).

Karakuş (2006), göçle birlikte kültür, gelenek, görenek ve yaşam biçimlerinin de hareket ettiğini savunmaktadır. Böylece göç edilen yerdeki mevcut sosyo-kültürel yapı, getirilen sosyo-kültürel yapıyla genişlemektedir. Göç, işsizliğin yanında okullarda da bazı eğitim problemlerinin kaynağını oluşturmaktadır. Göçün olumsuz etkilerinin başında toplumsal yapının temel ögesi olan eğitimin, özellikle ilköğretim işleyişinin bozulması, yetersizleşmesi ve yaygınlaştırılmaması gelmektedir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Kuş (2007)`a göre, nitel ya da derin olarak adlandırılan görüşme, yapılaşmamış ya da yarı yapılaşmış görüşme olarak da adlandırılmaktadır. Nitel araştırmalarının temel karakteristiği, araştırma öznelerinin bakış açılarını, anlam dünyalarını ortaya koyma, dünyayı araştırma öznelerinin gözleriyle görmektir (s.87).

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden “Durum çalışması” deseni ile yürütülmüştür. Briggs (1986), görüşmenin, sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama yöntemi olduğunu savunmakta ve bu durumun, görüşme yönteminin; bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikayetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntem olmasından kaynaklandığını belirtmektedir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Veri toplama aracı olarak “Görüşme” yöntemi kullanılmıştır. Baloğlu (2002)`na göre görüşme, “Araştırılan konuda karşılıklı konuşma yoluyla sözel bilgi toplama tekniğidir” (s.78).

Görüşme türlerinden de “Görüşme Formu Yaklaşımı” kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2005)`e göre bu görüşme yaklaşımı, görüşme sırasında irdelenecek bir sorular veya konular listesini kapsar. Görüşmeci önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak, hem önceden hazırlamış olduğu soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir.

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı personel çocuklarının anneleridir. Örneklem, 10 uzman jandarma çavuş, 4 astsubay ve 1 subay eşinden oluşmaktadır. Uzman jandarma çavuş sayısının çok, subay sayısının da az olmasının nedeni; teşkilat içinde çalışan uzman jandarma çavuş sayısının subay sayısından çok olmasıdır. Örneğin; Kadınhanı İlçe Jandarma Komutanlığı'nda 1 subay, 5 astsubay ve 10 uzman jandarma çavuş görev yapmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak "Görüşme Formu Yaklaşımı" (Yıldırım ve Şimşek, 2005) kullanılmıştır. Araştırmanın amacını içeren soruların cevaplarını bulmak için yarı yapılandırılmış 12 tane sorunun bulunduğu bir görüşme formu, 15 kişiden oluşan jandarma personel eşlerine sorulmuş ve cevapları ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Ses kaydının yanı sıra araştırmacı tarafından notlar alınmıştır. Kuş (2007)'un aktardığına göre, Seidman, aktif dinlemenin kolaylaştırılması için teyp kaydına ilaveten, not tutulabileceğini belirtir. Not tutma, görüşmecilerin katılımcıların ne söylediklerine yoğunlaşmalarında yardımcı olmaktadır (s.98).

Karasar (2007)'a göre, görüşme, çoğunlukla yüzyüze yapılmakta ise de, telefon ve televizyonlu telefon gibi anında ses ve resim iletilicileriyle de olabilir. Fakat, bu araştırmadaki görüşmeler, araştırmacı tarafından yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Görüşme yapılmadan önce, görüşülecek kişiye araştırma hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra ses kayıt cihazının ne amaçla kullanıldığı, bu kayıtların kimseyle paylaşılmayacağı, sadece sonuçların değerlendirileceği anlatılmıştır. Bu açıklamaların yapılmasının nedeni de, kişinin güven duymasını ve objektif davranarak doğru bilgiler vermesini sağlamaktır.

Görüşme esnasında rahat bir ortam oluşturulmaya çalışılmış, sohbet benzeri görüşme yapılmıştır. Süre kısıtlaması yoktur. Fakat, görüşmeler yaklaşık olarak 20 – 40 dk. arası sürmüştür.

Karasar (2007)`e göre, araştırmacının, her şeyi önceden görüp planlamış olması garanti edilemez. Bu gibi durumlarda, görüşme tekniğinin verdiği esneklikten yararlanılarak, anında yeni sorular geliştirilip sorulabilir. Görüşmeci, ilk anda anlaşılmayan soruları, başka sözcük ve deyimlerle anlatmaya çalışabilir. Bu durumlar dikkate alınarak, eğer sorular anlaşılmamış ise alt sorular, bilgiler ve örneklerle sorulara açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

Çizelge 1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1	Aile içinde nasıl bir çocuğunuz var? Girişken mi, pasif mi, hareketli mi, konuşkan mı? Bu davranışını kazanmasında askeri ortamda büyümesinin ya da babanın asker olmasının ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?
2	Aile bireyleri arasında, (sosyalleşmeyi engelleyen veya destekleyen) nasıl bir iletişim vardır?
3	Çocuğunuz arkadaşları arasında ya da sosyal bir ortama girdiğinde nasıl bir tavır içine giriyor? Hırçın mı, çekingen mi, uyumlu mu, kavgacı mı, otoriter mi? Aile içinde olduğundan farklı mı?
4	Çocuğunuz nasıl oyunlar oynuyor? Oyunlarından bahseder misiniz? Oyunlarında hiç askerlikle alakalı bir şeyler söylüyor mu ya da oyunlarında askerliği yansıtacak şeyler gözlemliyor musunuz?
5	Kurallara uyup uymama, toplum kurallarına ve insan haklarına uygun davranış geliştirilmesinde askeri ve sivil ortamın ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?
6	Çocuğunuzun akademik başarısında askeri ortamların ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?
7	Çocuğunuzun ruhsal bir travma sonucu oluşabilen (alt ıslatma, tik, yalan gibi) anormal davranışları var mı? Eğer varsa bunun nedenlerinin neler olabileceğini düşünüyorsunuz?
8	Çocuğunuzun psikolojik-duygusal olarak (negatif yada pozitif yönde) etkileyen bir durum oldu mu?
9	Çocuğunuz taşınma-yer değiştirme olayını yaşadı mı? Eğer yaşadıysa, bu olay çocuğunuzun nasıl etkiledi?
10	Lojmanda oturma çocuğunuzun sosyal gelişimine (olumlu ya da olumsuz olarak) nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
11	Askeri personel olmanın sosyal çevresi içinde nasıl bir farklılık yarattığını düşünüyorsunuz? Askeri personel çocuğu olmanın çocuğunuza bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?
12	Çok yer değiştirmenin çocuğunuz üzerinde ne gibi etkiler yaratacağını düşünüyorsunuz?

Yarı yapılandırılmış görüşme soruları; yapılan literatür taraması ışığında problem durumu dikkate alınarak hazırlanmıştır. Sorular, “Bireysel görüşme” (Baloğlu, 2002) sırasında annelere sorulmuş, cevaplar ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

Araştırmanın ilk safhasında araştırmacı pasif gözlem yapmalıdır. Yani araştırılan olayın sebepleri hakkında hiç bir fikre sahip olmadan, tamamen tesadüflere dayalı bir şekilde olay sadece gözlenmelidir (Baloğlu, 2002, s.74).

Bu durum dikkate alınarak, sorular hazırlanmadan önce gözlem yapılmış ve sorular gözlem ışığında şekillendirilmiştir.

Görüşme soruları, araştırmacı tarafından soruları hazırlamadan önce yapılmış olan gözlem ve görüşmeler sonucunda hazırlanmıştır. Sıcak – samimi bir ortamda ve “Yarı yapılandırılmış görüşmeler” (Yıldırım ve Şimşek, 2005) sayesinde;

1. Araştırma sorularına daha ayrıntılı, açık ve derinlemesine cevaplar alınmıştır.

2. Araştırmacı jandarma personel eşi olmasından dolayı, olaya hakim olmuştur ve yerinde yapılan açıklamalarla ve örneklerle, cevap veren katılımcıların daha kolay anlamaları ve doğru cevap vermeleri sağlanmıştır.

3. Araştırma sorularına cevap veren katılımcıların tavır, mimik ve davranışları sayesinde araştırmacı ne kadar geçerli, güvenilirliği yüksek ve tutarlı cevaplar aldığını anlayabilmektedir.

4. Araştırmacı araştırma ortamında bulunması nedeniyle görüşme ortamını kontrol edebilmekte, rahat ve sessiz bir ortam oluşturabilmektedir. Sessiz ortamın sağlanması çok önemlidir. Çünkü ortamda bulunan diğer insanlarda jandarma personeli eşidir. Kişinin sadece kendi deneyimlerine bağlı olarak konuşması ve objektif olması için görüşmeye müdahale edilmemelidir.

5. Araştırmacı gerekli gördüğü yerlerde soruları atlamış ya da daha açıklayıcı olması nedeniyle ek sorular sormuştur.

6. Görüşme yapılan kişinin bile farketmediği, düşünmediği durumları ya da olayları ortaya çıkarmayı amaçladığı için geçmiş zamana ilişkin sorular sorulmuş ve problem olabilecek durumları görüşme yapılan kişinin de farketmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

7. Görüşme yapılan kişinin anlık tepkilerinden ya da verdiği cevaplardan yola çıkılarak hafızasını zorlaması sağlanmaya çalışılmıştır.

8. Yıldırım ve Şimşek (2005)'e göre “Görüşmecici önceden hazırladığı sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi almak amacıyla ek sorular

sorma özgürlüğüne sahiptir” ilkesine uygun olarak bazı sorulara cevap alamadığı zaman soruyla ilgili görüşme yapılan kişiyi ilgilendiren ek soruları o anda kişiye yönelterek soru hakkında cevaplar alınmıştır.

Karasar (2007)'ın ifade ettiği gibi görüşmecinin yansızlık ilkesini koruyucu önlemler alması gerektiği dikkate alınarak görüşme sürecinde görüşmecinin yansız olması ve verilen yanıtları içerik yönünden yönlendirmemesi araştırmacının yansızlığı açısından büyük önem taşıyacağı için bu kritere dikkat edilmiştir.

Ayrıca araştırmacı, jandarma personelinin ortamında 2006 yılından beri bulunmaktadır. Böylelikle araştırmacının yapmış olduğu gözlemler ve görüşmelerin nitelik ve nicelik açısından tatmin edici olduğu varsayılmaktadır. Araştırmacının, üç yıl boyunca yapmış olduğu gözlem ve yapılandırılmamış görüşmeler sonucunda, yarı yapılandırılmış görüşme soruları sorulduktan sonra alınan cevapların araştırma öncesindeki bulgularla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Yorumlama esnasında da bunların hepsi bir arada değerlendirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorum

Toplanan veriler, Yıldırım ve Şimşek (2005) tarafından da belirtildiği gibi, veri özleştirme, veri sunumu ve sonuç çıkarımı olmak üzere üç aşamadan oluşturulmuştur. Buna göre, önce kaydedilen görüşmeler metne dönüştürülmüş, daha sonra tümevarım yöntemiyle kodlanarak sonuçlara ulaşılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde toplanan veriler, çocuğun kişilik gelişimine etkisi, çocuğun duygusal gelişimine etkisi, çocuğun sosyal gelişimine etkisi, çocuğun sosyalleşmesine etkisi ve askeri personel çocuğu olmanın ailenin sosyalleşmesine etkisi şeklinde alt başlıklar altında toplanarak açıklanmaya çalışılacaktır.

4.1. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisi

4.1.1. Askeri ortamların jandarma personel çocuğunun hareket gelişimi üzerine etkisi

4.1.1. Askeri ortamların jandarma personel çocuğunun gelişimi üzerine etkisi	N	%
Hareketli, girişken, konuşkan.....	8	53
Bu davranışları göstermesinin nedeni, karakterinin böyle olmasıdır.....	4	27
Askeri personel çocuğu olmanın etkisi var.....	4	27
Arkadaş çevresi etkilidir.....	3	20
Askeri personel çocuğu olmanın hiçbir etkisi yok.....	3	20
Konuşkan, Girişken, hareketli değil.....	2	13

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun genel olarak gelişimi üzerine etkisinin ne olduğunu belirleyebilmek amacıyla jandarma personeli eşlerine aile içinde nasıl bir çocuklarının olduğu ve bu davranışları kazanmasında askeri ortamların nasıl etkili olduğu sorulmuştur. Anneler çocuklarının, hareketli, girişken, konuşkan olduğunu düşünmektedirler. “*Evde yaramaz bir çocuk. Girişken, hareketli, konuşkan. Bizden kaynaklı değil ama kardeşinin yanında bir eziklik psikolojisiyle kendini ispatlama çabası içinde. Bu yüzden çok konuşkan, çok girişken bir çocuk.*” görüşü bunu destekleyen görüşlerdendir. Bunun yanı sıra, çocuğun hareketli olmasının nedeninin çocuğun karakteri olduğunu düşünen anneler vardır. “*Çok aktif bir çocuk.*”

Girişken, konuşkan, hareketli bir çocuk. Bu durumun nedeninin tamamen onun karakteri olduğunu düşünüyorum. Çünkü, aynı anne- baba yetiştirmesine rağmen kardeşinden çok farklı.” görüşü “Hareketli, girişken, konuşkan. Askeri ortamın bir etkisi olmadığını düşünüyorum. Sivil ortamda otursaydık da başka bir meslekten olsaydık da aynı olurdu. Şu an için değişmez.” görüşü ve “Girişken, hareketli bir çocuk. Fakat fazla konuşmaz. Bu durumun tamamıyla karakteriyle alakalı olduğunu düşünüyorum.” görüşü bu bulguyu desteklemektedir.

Bazı jandarma personeli eşleri de tam zıt bir görüş olarak askeri personel çocuğu olmanın çocuğun karakterinde etkili olduğunu düşünmektedirler. *“Hareketli, konuşkan bir çocuğum var. Onun bu davranışı kazanmasında askeri ortamın etkili olduğunu düşünüyorum. Arkadaş çevresi var. Çocuğumun, onlarla iletişim içine girmesi, askeri ortamda yaşamasının bir etkisi olduğunu düşünüyorum.” görüşü ve “Asker çocuğu olmasıyla ilgisi var. Bu durum, rahat davranmasını etkiliyor olabilir. Çünkü çoğunlukla, çocuğum, kendinden büyüklerle iletişim kuruyor. Kendini rahatça ifade edebiliyor. Bunun nedeni de, askerlerle çok iletişim kurduğu için olabilir bunun yanı sıra, birçok yer değiştiren bir aile olduğumuz için, çok kişiyle iletişim kuruyoruz. Kendimizi iyi anlatabilmek zorunda olduğumuzu düşünüyor olabiliriz. Onun için de, çocuğumuz girişken olmaya alışıyor olabilir.” görüşü bu bulguyu desteklemektedir.*

Çocuğun gelişiminde arkadaş çevresinin etkili olduğunu düşünen annelerin *“Çocuğum ortamına göre girişken bir çocuk. Bazen çekingen de olabiliyor. Sürekli görüştüğü arkadaşları varsa, onlarla rahatlıkla oynayabiliyor. Ama ilk görüştüğü ya da fazla görüşmediği arkadaşları arasında biraz çekingen davranabiliyor.” ve “Girişken bir çocuk. Daha çok kreşle alakalı olduğunu düşünüyorum. Çünkü kreşe gitmeye başladıktan sonra daha uyumlu ve girişken bir çocuk oldu.” görüşleri bu bulguyu desteklemektedir.*

Jandarma personeli çocuğunun gelişiminde askeri personel çocuğu olmanın ya da askeri ortamda yaşamanın hiçbir etkisinin olmadığını düşünen annelerin görüşleri şu şekildedir: *“Girişken bir çocuk. Bunun askeri ortamlarla hiçbir alakası yok diye düşünüyorum. Çünkü askeri ortama şimdiye kadar hiç girmedi. Sadece 1.5 yıldır askeri ortamlara giriyor. Bunun da etkili olduğunu*

düşünmüyorum.” ve “Girişken bir çocuk. Bu davranışında babanın işinin bir etkisi olduğu düşünmüyorum. Sadece taşınmayla alakalı olarak, çok şey gördüğümüz için ufkumuz genişliyor. Bu durum da çocuk yetiştirmemizi etkiliyor.”

Konuşkan, girişken, hareketli olmadığını düşünen annelerin “*Sönük bir çocuk. Ağabeyine göre daha yavaş hareket ediyor. Konuşkan da, girişken de değil. Benden çok etkilendiğini düşünüyorum. Babasından da çok fazla etkilendiği söylenemez. Yaşıyla alakalı da olabilir.”* görüşü ve “*Pasif değildir ama çekingendir. Yabancıya karşı hassas davranır. Okulda hiç konuşmayan bir çocuk olduğu söyleniyor. Evde, sormadan hiçbir şey yapmaz. Kardeşlerine karşı hakkını savunur ama maalesef dışarıya karşı öyle değil. Girişkendir ama sessizdir. Doğuştan beri sessiz olan bir çocuk.”* görüşü düşüncelerini destekler niteliktedir.

4.1.2. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun oyunlarına etkisi ve yansması

4.1.2. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun oyunlarına etkisi ve yansması	N	%
Babasıyla alakalı hiçbir şeyi yansıtmıyor.....	3	20
Askeri örnek alır, asker gibi davranır, oyunlarında askeri durumlara yer verir.....	3	20
Bahçede oynamayı seviyor.....	3	20
Oyuncaklarıyla evde oynuyor.....	3	20
Anne ile ilgili şeyleri yansıtır.....	2	13
Babasıyla ilgili yansıttığı durumlar oluyor.....	1	7
Çoğunlukla anneni ve babanın genel davranış özelliklerini yansıtır....	1	7

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun oyunlarına etkisinin öğrenilmesi amaçlı sorulan soruya verilen cevaplar doğrultusunda, jandarma personel eşlerinin verdiği cevaplardan birisi çocukların oyunlarında babasıyla alakalı hiçbir şeyi söylemiyor olmasıdır. “*Hayır, babasıyla hiç alakası yok. Hep benim hareketlerimi yapıyor. Benimle daha çok zaman geçiriyor, babayı çok görmüyor. Babayı da görse işiyle ilgili çok bilgisi olmaz. Sadece askerleri bilir. Askerleri çok görmüş olsa taklit edebilir ama hiç görmedi denilebilir. Hep iş yeri*

uzaktı, babasını askerlerin yanında hiç görmedi. Askeri ortamlara hiç girmede.” görüşü, “Oyunları, babasının işini yansıtan durumları barındırmaz. Eşim işiyle alakalı gerginlikleri eve getirmeyi sevmeyen bir insandır. Bunun rahatlığını da bu açıdan görüyoruz.” görüşü, “Askeri ortamda yaşıyoruz ama askeri kişilik eve çok yansıtılmıyor. Daha çok aile gibiyiz. Çocuğum, askeri ortamda yaşadığını çok fazla hissetmiyor. Bunları da oyununa yansıtıyor.” görüşü, “Oyunlarında askerliği yansıtacak şeyler gözlemlemiyorum.” ifadesi bu bulguyu desteklemektedir.

Jandarma personeli eşlerinden bazıları çocuklarının askeri örnek aldıklarını, asker gibi davrandıklarını ve oyunlarında askeri durumlara yer verdiklerini belirtmişlerdir. *“beklenmedik bir zamanda, “ Benim babam asker. Silahı var. Sizi öldürür” gibi ifadeler kullanıyor. Bu bilinçle yetiştirilmedi ama bunu kapmış bir durumda olduğunu gözlemliyorum.” görüşü “Askeri örnek alır. Asker gibi davranmaya çalışır. Oyunlarında bolca yer verir. Bunun nedeni de babaya düşkünlüğünden kaynaklanıyor. Babası gibi asker olmaya çalışıyor.” görüşü “Daha çok bilgisayar oynuyor. Bilgisayarda da vurdulu kırdılı oyunlar oynuyor. Asker olma merakı var ama bunun nedeni genelde dizi filmler oluyor. Babasının bir etkisi yok.” görüşü bu bulguyu destekleyen görüşlerdir.*

Çocuklarının genelde bahçe oyununu sevdiğini söyleyen annelerin *“Bahçede oynamayı seviyor. Konuşarak ya da yaşadıklarını yansıtarak oynamıyor. Çünkü daha onu bilmiyor.” ve “Benim çocuğum, oyun başlatmaz ama kurulu oyuna girer. Genelde bahçede oynamayı sever.” görüşleri bu bulguyu destekleyen görüşlerdir.*

Çocuklarının genelde evde oyuncaklarıyla oynadığını söyleyen annelerin bu görüşlerini *“Oyunları, genellikle evciliktir.” ve “Genelde evcilik oynar. Evde oynamayı sever.” ifadeleri destekleyici söylemlerdir.*

Jandarma personeli eşlerinden birkaçı, çocuklarının babalarından çok annelerinden etkilendiklerini söylemişlerdir. *“Babasından daha çok anneye odaklı. Oyunlarında da beni yansıtıyor. Ben ona nasıl tepkiler verdiğem, o da onları yapıyor.” görüşü ve “Babasını çok yansıtıyor. Genelde benimle ilgili şeyleri yansıtıyor. Bunun kız olmasıyla alakalı olduğunu düşünüyorum.” görüşü bu durumu destekleyen ifadelerdir.*

Görüşülen jandarma personeli eşlerinden bir tanesi, çocuğunun babasıyla ilgili durumlardan bahsettiğini belirtmektedir. Bu bulgu “*Kesinlikle, babasıyla ilgili durumları yansıttığını düşünüyorum. Örneğin; doğuda görev yaptığımız sıralarda, çocuğum 3 yaşındaydı. Terörist, bölüğe baskın yapmıştı. Dışardan silah sesleri geliyordu. Çocuklarda ben de güvenli evde güvenli bir yere oturduk ve ses çıkarmadan bekledik. Babası, kendilerini korumaya geçmek için silahını alıp gitti. Olaydan sonra çocuğum, oyun oynarken baskına uğradıklarını, teröristlerin saldırdığını anlatan oyunlar oynuyordu.*” ifadesinden çıkarılmaktadır.

Görüşme yapılan eşlerden bir tanesi de “*Genel olarak oyunlarında beni de, babasını da yansıtıyor. Hatalarımızı da, olumlu davranışlarımızı da gözlemlediğimiz oluyor. Televizyondan çok etkileniyor. Oyunlarında da bunu gözlemleyebiliyoruz.*” şeklinde bir ifade kullanarak çocuğunun hem anneyi, hem de babayı yansıttığını ortaya koymaktadır.

4.1.3. Jandarma personeli çocuğunun akademik başarısında askeri ortamların etkisi

4.1. 3. Çocuğun akademik başarısında askeri ortamların etkisi	N	%
Askeri ortamın bir etkisinin olmadığını düşünüyorum.....	3	20
Askeri personel çocuğu olması akademik başarısını olumlu yönde etkiliyor.....	3	20
Çok fazla okul değiştirdiği için okula uyum süreci zaman alıyor.....	1	6.7
Çocuğumuz başarılı olsa bile taşrada eğitim düşük olduğu için geri kalıyor.....	1	6.7
Askeri personel çocuğu olmanın bir etkisi olmadığını düşünüyorum.....	1	6.7
Asker olmamız değil, memur olmamız etkilidir.....	1	6.7
Cevapsız.....	5	33.2

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Jandarma personeli, subay ve astsubayların meslek hayatları boyunca değişik bölge ve garnizonlara atanmalarında Silahlı Kuvvetler, hizmet ihtiyacı esas alınmak suretiyle vazife görecektir şekilde atanma ve yer değiştirme işlemine tabi tutulurlar. Jandarma personeli eşleri ve çocukları da, bu yer değiştirme seramonisinden hem olumlu, hem de olumsuz yönden etkilenmektedirler. Jandarma personeli eşlerine sorulan sorular ışığında ulaşılan bulguların başında, çocuklarının akademik başarısı gelmektedir.

Jandarma personeli eşlerinin çoğu, çocuklarının akademik başarısında askeri ortamların etkisinin olmadığını düşünmektedir. Örneğin; personel eşlerinden birinin *“Çocuğumuzun bildiği şeylerin benimle alakalı olduğunu düşünüyorum.”* görüşü, diğer annenin *“Bazı renkleri tanıyor, bazı sayıları tanıyor. Daha çok ablasının etkisi olduğunu düşünüyorum. Ablası ders yaparken onun da ilgisini çeken şeyler olabiliyor. Ablasıyla birlikte o da yapmaya çalışıyor. Yani, ablası olumlu yönde etkiliyor diye düşünüyorum.”* görüşü, bir diğer annenin *“Askeri ortamın ya da askeri personel olmanın bir etkisi olmadığını düşünüyorum”* görüşü bu bulguyu desteklemektedir.

Diğer bir çoğunlukta, askeri personel çocuğu olmanın akademik başarısını olumlu yönde etkilediğini düşünmektedir. *“Eğer büyük şehirlerde görev yapıyor olsaydık, başkasının yararlanamadığı imkanlardan biz yararlanmış olacağız.”* görüşü ve *“Çocuğumuz, doğudayken 2 yaşındaydı. Ablası da 6 yaşındaydı. Anasınıfı olmadığı için büyük kızıma bazı şeyler öğretiyorduk. Kızımız da onun yanında öğreniyordu. Her ikisini de okumaya çok heveslendirdiğimizi düşünüyorum.”* görüşü de bu bulguyu desteklemektedir.

“Çok fazla okul değiştirdiği için okula uyum süreci zaman alıyor” bulgusunu destekleyen *“Sık sık yer değiştirdiğimiz için bazı yerlerde çocuk sınıfını beğenmiyor, öğretmenini beğenmiyor, arkadaşlarının dilini (ağzını) beğenmiyor. Kendisine herşey ters. Onun için ısınamıyor bir türlü. Geri kalıyor.”* görüşüdür.

4.2. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Duygusal Gelişimine Etkisi

4.2.1. Jandarma personeli çocuğunun psikolojisini etkileyecek travmatik olaylar sonucunda meydana gelebilen anormal davranışlar ve bunun nedenleri

4.2.1. Jandarma personeli çocuğunun psikolojisini etkileyecek travmatik olaylar sonucunda meydana gelebilen anormal davranışlar ve bunun nedenleri	N	%
Davranış bozukluğu olmadı	7	46.7
Davranışlarının nedenlerinin askeri ortam olmadığını düşünüyorum.....	3	20
Alt ıslatma problemi var.....	2	13.3
Nedeni belli değil.....	2	13.3
Cevapsız.....	1	6.7

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Jandarma personeli çocuğunun annelerinin verdiği cevaplar incelendiğinde, jandarma personeli çocuğunun psikolojisini etkileyecek travmatik olaylar sonucunda meydana gelebilen anormal davranışların olmadığını, olan davranışlarında nedeninin askeri personel çocuğu olmadığı sonucuna varılmıştır. Travmatik bir olay sonucu tik, yalan söyleme, altını ıslatma gibi davranış bozukluğu olmadı.” bulgusunu destekleyen görüşlerden birçoğu “Hayır, böyle birşey olmadı.” Ya da “Böyle bir sorun yaşamadık.” ifadelerini kullanmışlardır.

Askeri personel çocuğu olmanın bir neden olmadığını savunan annelerin görüşlerinden birkaçı da “Altını ıslatma huyu var. Ama bu doğal bir davranış diye düşünüyorum. Gün içerisinde çok fazla sıvı tükettiği zamanlarda altını ıslatabiliyor.” ve “Uyurken dilini emme davranışı gösteriyor. Bu davranışı, çocuğun duygusal eksikliğini gidermesi olarak yorumluyoruz.” dır. Bu görüşler de davranışın nedeninin askeri ortam olmadığı bulgusunu desteklemektedir.

Bazı anneler de problemin nedenini bilmemektedir. “Geç konuştu. 4-5 yaşlarında hala düzgün cümle kuramıyordu. Birkaç kelimeyle cümle kuruyordu. Bu durumun nedenini bilmiyoruz.” ve “Altını ıslatmak gibi bir huyu var. Bunun nedeni bilinmiyor” görüşleri de problemin nedeninin bilinmemesi bulgusunu desteklemektedir.

4.2.2. Askeri ortamların jandarma personeli çocuğunun psikolojisine etkileri

4.2.2. Askeri ortamların jandarma personeli çocuğunun psikolojisine etkileri	N	%
Negatif yönde etkileyen bir olay yaşanmadı.....	4	26.5
Taşınma olayları etkiliyor.....	3	20
Babasının stresine bağlı alışılmadık tepkilerinden etkileniyor.....	2	13
Babasının operasyonlara gitmesinden etkileniyor.....	1	7
Babasının yaşadığı bir olay etkileyebiliyor.....	1	7
Cevapsız.....	4	26.5

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Jandarma personeli çocuğunun psikolojisini etkileyen negatif ya da pozitif etkisinin olup olmadığı hakkındaki görüşlerin çoğunluğu negatif yönde etkileyen bir olayın yaşanmadığı doğrultusundadır. Bu bulguyu destekleyen görüşler şunlardır: *“Hayır, hiç öyle bir şey yaşamadım. Küçük olduğu içinde böyle şeylerden henüz anlamıyor.”* ve *“Çocuğumun hayatını değiştiren herhangi bir olay olmadı.”* diyerek negatif bir olayın yaşanmadığını belirtmişlerdir. Bazı anneler de sadece *“Böyle bir olay yaşanmadı.”* ifadesini kullanmışlardır.

Bazı annelerin bu soruya verdikleri cevaplardan anlaşıldığı üzere, çocuğun psikolojisini taşınma olayının etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Örneğin; *“Taşınmamız etkiledi. Bir haftaboyunca uykularından ağlayarak uyandı. Bu durumu pedagoga sorduk. Evdeki değişikliğin, hatta odasındaki kokunun değişmesinin bile çocuğu etkileyebileceğini söyledi. Ortam değişikliğinin sıkıntısı bir hafta sürdü denilebilir.”*, *“Taşınma olaylarından etkilendi. Burada kaldığımız süre içerisinde ilçe içinde ev değiştirdik. Çocuğumuz, bu durumdan etkilendi. Okulundan, öğretmeninden ve arkadaşlarından ayrılmak onu çok etkiledi. Okula gitmek istemedi. Alışması biraz zaman aldı.”* ve *“Taşınma olayı etkiledi. Daha önceki yaşadığımız yerde çektirdiğimiz fotoğraflara bakıp, oradaki yaşadığımız olaylardan bahsettiği zamanlar olabiliyor.”* ifadeleri bu bulguyu desteklemektedir.

Jandarma personeli çocuklarını negatif yönde etkileyen durumlardan birisi de babanın iş stresine bağlı olarak anneye ya da çocuklara alışılmadık tepkiler vermesinden kaynaklandığı bulgusuna ulaşılmıştır. *“Lojmanda*

oturduğumuz için, eşime çok yakın oluyoruz. Anlaşmazlık ya da bir problem olduğu zaman, yüksek tonlu sesler gelebiliyor. Bir problem olduğu da anlaşılabilir. Babası, ne kadar yansıtmamaya çalışsa da, biz anlayabiliyoruz. Bu durumlar da çocuğumuzu negatif yönde etkileyebiliyor.” görüşü ve “Babasıyla konuşmalarımızda alışılmadık şekilde yüksek ses tonu kullandığımız zaman bundan etkilenebiliyor. O da kardeşiyle tartışırken yüksek ses tonu kullandığını gözlemledik. Neden kardeşi ile yüksek sesle konuştuğunu sorduğumuzda da siz de birbirinizle yüksek sesle konuşuyorsunuz gibi bir cevap aldığımız zamanlar olabiliyor.” görüşü bu bulguyu desteklemektedir.

Babasının asker olmasına bağlı olarak çeşitli operasyonlara gittiği bilinen bir gerçektir. Çocuğun da bundan etkilenebileceği kaçınılmaz bir gerçektir. Bazı çocuklar bu durumdan etkilendiğini tepkileriyle belli edebilir. *“Çocuğum, tam babasına alışma döneminde babası 15-20 günlük operasyonlara gidiyordu. Bundan etkileniyordu. Babası geldiği zaman yabancı birisi gelmiş gibi davranıyordu. Babasına yaklaşıyordu. Çekiniyordu.” görüşü bu bulguyu desteklemektedir. “Baba işlerinden bahsetmez ama eğer bahsetse çocuğumun bundan etkileneceğini düşünüyorum.” görüşü de babanın eğer işiyle alakalı durumlardan bahsetse çocuğun bu durumdan etkileneceğini bulgusunu destekler niteliktedir.*

4.2.3. Çok yer değiştirmenin jandarma personeli çocuğunun çocuğun psikolojisine etkileri

4.2.3. Çok yer değiştirmenin jandarma personeli çocuğunun psikolojisine etkileri	N	%
Arkadaşlarından ayrılmak etkileyebilir.....	9	60
Akademik başarısına bağlı olarak psikolojisi de etkilenebilir.....	8	53
Taşındı ama çok küçük olduğu için etkilenmedi.....	3	20
Yeni bir ev düzenine alışması etkileyebilir.....	3	20
Arkadaş edinmek zaman alacağı için, bu zamandan da etkilenebilir.....	3	20
Yeni yerler görmek ufkunu açacağı için, yer değiştirmekten mutlu da olabilir.....	3	20
Böyle bir olay yaşanmadı.....	2	13

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Jandarma personeli eşlerinden % 60'ı; arkadaşlarından ayrılmanın çocuklarının psikolojilerini etkileyebileceği görüşünde bulunmuşlardır. Örneğin; annelerden birisi *“Evet, taşınma olayını yaşadı. 3 yaşında ve 6 yaşında olmak üzere iki kez taşınma olayını yaşadı. Her ikisinden de etkilendi. Yaşadığı ortam ve arkadaşları değişti.”* görüşü ile, başka bir anne *“Evet, taşınma olayını yaşadı. Geldiğimiz yerdeki arkadaşlarını ve ortamını özlediğini hala söylüyor.”* görüşü ile, diğer bir anne de *“Kreşe ve arkadaşlarına bağlı bir çocuk. Bu durum onu etkileyecektir diye düşünüyorum.”* görüşü ile bu bulguyu desteklemektedir.

Birçok jandarma personeli eşleri akademik başarısına bağlı olarak psikolojisinin etkilenebileceği ya da psikolojisine bağlı olarak akademik başarısının etkilenebileceği görüşünü belirtmişlerdir. Bu da bulguyu destekleyen görüşlerden biri, *“Okulundan, öğretmeninden ve arkadaşlarından ayrılmak onu çok etkiledi. Okula gitmek istemedi. Alışması biraz zaman aldı.”*, diğeri *“Akademik başarısını etkileyecek diye düşünüyorum. Çünkü büyük çocuğumda bu durumun negatif etkilerini gördük. Başarıyı bir türlü yakalayamadı.”*, bir diğeri de *“Kesinlikle etkileyeceğini düşünüyorum. Okulundan, arkadaşlarından, alıştığı çevresinden ayrılmak etkileyecektir.”* görüşleridir.

Jandarma personeli eşlerinden bir kısmı da taşındı ama çok küçük olduğu için etkilendiği görüşünde birleşmektedir. Jandarma personel eşlerinden birisinin *“Yaşadı ama küçüktü. Hatırlamıyor.”* görüşü, eşlerden diğerrinin *“Yaşadı ama çok küçüktü. Etkilendiyse bile bizim farkedeceğimiz bir etkisi olmadı.”* görüşü ve diğer eşlerden birisinin *“Taşınma olayını hiç yaşamadı. Burdayken doğdu.”* görüşü bu bulguyu destekler niteliktedir.

Görüşme yapılan annelerin bir kısmı, *“Yeni bir ev düzenine alışması etkileyebilir.”* görüşünü savunmaktadır. Annelerden birisi *“İlk geldiğimizde yabancılık çekti. Eve alışamadı.”* görüşünde bulunmuştur. Diğer bir annenin *“Evin şekli, eşyaların yeri değişeceği için, bu değişiklikten etkileneceğini düşünüyorum.”* düşüncesi de bu bulguyu destekler niteliktedir.

Jandarma personeli çocuklarının annelerinden bir kısmı da *“Arkadaş edinmek zaman alacağı için, bu zamandan da etkilenebilir.”* görüşünü belirtmişlerdir. *“Okulundan, öğretmeninden ve arkadaşlarından ayrılmak onu çok etkiledi. Okula gitmek istemedi. Alışması biraz zaman aldı.”* görüşü, *“Başka*

bir yere taşındığımız zaman arkadaş açısından zorluk çekeceğiz. Şeyma`da bu sıkıntıları hiç yaşamadık ama yaşayacağımızı düşünüyorum.” görüşü ve “Arkadaş çevresi, komşularımız değişiyor. Alışincaya kadar biraz uğraşırız.” görüşü bu bulguyu destekler niteliktedir.

“Yeni yerler görmek ufkunu açacağı için, yer değiştirmekten mutlu da olabilir.” ifadesi de bulgular içindedir. Annelerin verdiği cevaplardan “Yeni yerler görmek ufkunu açacak. Birkaç kez yer değiştirdikten sonra olayın olumlu yönlerini de görmeye başlayacaktır diye düşünüyorum.” ve “Olumlu etkilerinin olacağını düşünüyorum. Sorduğu sorulara hem mantıklı, hem de doğru cevaplar verebiliyoruz. Bunun yanısıra, sorduğu sorulara farklı cevaplarda verebiliyoruz. Bunun nedeni, eğitim seviyemizden ziyade çok çevre görmüş olmamıza bağlı olarak ufkumuzun diğer insanlara göre daha geniş olması diye düşünülebilir. Bunlar, çok taşınmanın avantajları diye düşünüyorum. Her yaşadığımız yerde başka şeyler duyuyoruz, görüyoruz, öğreniyoruz, yaşıyoruz. Bu da ufkumuzun genişlemesinin bir nedeni olabilir.” ifadeleri bu bulguyu desteklemektedir.

Taşınma olayının çocuğun gelişimi üzerindeki etkileri hakkında “Böyle bir olay yaşanmadı.” ifadesini kullanan anneler de olmuştur. “Taşınma olayını hiç yaşamadı. Burdayken doğdu.” görüşü bu bulgunun desteklenmektedir. Bu görüşü belirten anne, çocuğunun hiç taşınma olayını yaşamadı için bu durum üzerine yorum yapmak istememiştir. Çocuğunun kişiliğinin bu durumdan nasıl etkileneceğini bilemediği için, cevap vererek bulguları etkilemek istememiştir.

Çoğu anne, çok yer değiştirmenin negatif yönlerinden bahsetmiştir. Soru sorulduğu zaman, sadece olumsuz sonuçlar doğuracağını algılamışlardır. Görüşme esnasında görüşmecinin yönlendirmesi sonucunda bazı anneler, pozitif yönlerinin de olabileceğini düşünmüşlerdir. Fakat, annelerin çoğunluğu çok yer değiştirmenin çocuklarının psikolojisi ve kişiliği üzerine negatif etkiler doğuracağını savunmuşlardır.

4.3. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Sosyal Gelişimine Etkisi

4.3.1. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun toplumsal ahlak gelişimine etkisi

4.3.1. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun toplumsal ahlak gelişimine etkisi	N	%
Kuralcı bir aileyiz.....	5	33
Kuralcıdır.....	4	27
Kuralcıyız, fakat baskıcı değiliz.....	3	20
Kurallara bazen uyar bazen uymaz.....	2	13
Kural koyar, uymayanlara tepki gösterir.....	1	7
Kuralcı değildir, kural koyulsa da uymaz.....	1	7

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Steede`e göre, disiplin uygulaması tutarlılığın hayati önem taşıdığı alanlardan birisidir. Çoğu anne – baba çocuğun yanlış hareketlerine sinirlenirler ve hemen kural koymaya kalkışır. Çok sinirli oldukları da düşünülürse, uyulması zor, sert ve katı kurallar koyabilmektedirler (2001, s. 64). Jandarma personeli çocuğunun kuralcılığı ve toplumsal ahlak düzeyinin öğrenilmesi amacıyla jandarma personeli eşlerine çocuklarının kurallara uyup uymadığı sorulmuştur. Onların bu soruya verdikleri cevaplar, altı bulgu elde etmemizi sağladı. Verdikleri cevapların çoğu kuralcı bir aile olduklarını, çocuklarının da bu durumdan etkilendiği bulgusunu ortaya çıkarmaktadır. *“Kendimize göre kurallarımız vardır. Kurallara bütün çocuklarımızın uymasını sağlamaya çalışırım.”* görüşü, *“Evimizde ona koyduğumuz kurallar var. Genelde kuralcı bir aileyizdir.”* görüşü ve *“Biz asker ailesi olduğumuz için daha disiplinliyiz diye düşünüyorum. Çocukları da o disiplin içinde yetiştirmeye çalışıyoruz. Belki istemeden, bilmeden çocuklara bunu baskı şeklinde uyguluyor da olabiliriz. Ama, biz aile olarak böyleyiz diye düşünüyorum.”* görüşü bu bulguyu desteklemektedir.

Jandarma personeli eşlerinden bazıları çocuklarının kuralcı olduğunu düşünmektedirler. *“Kurallara uyar. Fakat kendi kuralları yoktur.”* görüşü bu bulguyu desteklemektedir. Ayrıca, çocuklarının kuralcı olduğunu söyleyen annelerden çoğu bunun nedeninin asker ailesi olmaları olduğunu belirtmişlerdir.

“Genelde uyar. Bence asker ailesi olmanın etkisi var.” görüşü , “Kuralcı bir çocuk. Bunun nedeninin anne – baba olduğunu düşünüyorum.” görüşü ve “Ne kural koyulursa koyulsun bütün kurallara uyar. Bunun nedeni bizden de kaynaklı olabilir.” görüşü bu bulguyu desteklemektedir.

Bazı anneler de kuralcı bir aile olduklarını, fakat baskıcı olmadıklarını söylemişlerdir. Bu bulguyu destekleyen görüşler şunlardır: “Eşim işini eve yansıtan bir kişilikte değildir. Oğlum da kuralcı değil. Sözümü dinler ama kural baskısı yok. Onun için rahat bir çocuk diye düşünüyorum.” görüşü ve “Kuralcı bir aileyizdir. Fakat baskıcı değiliz. Bunun etkisi olarak da kurallara uyar. Fakat kuralı bozduğu zaman da olabilir.” görüşü bu bulguyu desteklemektedir.

Jandarma personeli eşlerinden birkaçı, çocuklarının kurallara bazen uyduğunu, bazen de uymadığını söylemişlerdir. “İşine gelmeyince ters tepki verebiliyor. Kural bozabiliyor. Kural bilinci daha oluşmamış diye düşünüyorum.” görüşü ve “İşine gelenlere uyar, işine gelmeyenlere uymaz.” görüşü bu bulguyu destekler niteliktedir.

Görüşme yapılan jandarma personeli eşlerinden bir tanesi çocuğunun kural koyduğunu, koyduğu kurallara ya da konulan herhangi bir kurala uymayanlara da tepki gösterdiğini düşünmektedir. “Çok kuralcı bir çocuktur. Okulda anket yapıldı. Anket sonucuna bende baktım. Okulda uyulması gereken bütün kurallara uymuş. Uymayanları da uyaran birisi olduğu anket sonucunda da çıkmış.” görüşü de annenin bu düşüncesini destekleyen ifadesidir.

Görüşme yapılan jandarma personeli eşlerinden bir tanesi de çocuğunun kuralcı olmadığını yanında, kural koymadığını konulan kurallara da uymadığını ifade etmiştir. “Kuralcı bir çocuk değildir. Kural koymadığı gibi kurallara uymayı da sevmez. Çoğu zaman evdeki kurallara bile uymaz.” görüşü de bu bulguyu desteklemektedir.

4.3.2. Jandarma personeli çocuğunun farklı ortamlardaki davranış değişiklikleri ve bunun nedenleri

4.3.2. Jandarma personeli çocuğunun farklı ortamlardaki davranış değişiklikleri ve bunun nedenleri	N	%
Aile içinde olduğundan farklı değildir.....	3	20
Aile içinde olduğundan farklıdır.....	5	33
Arkadaş çevresinde uyumsuz ve hırçın.....	2	13
Arkadaş çevresinde daha uyumlu ve sakin.....	2	13
Cevapsız	3	20

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Jandarma personeli çocuğunun farklı ortamlara girdiği zaman gösterdiği davranış değişikliğinin olup olmadığı sorulduğu zaman, annelerin verdiği cevapları bir kısmı, çocuğun çeşitli ortamlara girdiği zaman aile içinde olduğundan farklı davranmadığı yönündedir. Bu bulguya ulaşılmamasının nedenleri şunlardır: “Genel olarak çekingen bir çocuk değildir. Ama bu durum, zaman zaman değişiklik gösterebiliyor. Uyumludur. Kavgacı ve otoriter değildir. Aile içinde olduğundan farklı değil diye düşünüyorum.”, “Evdeki olduğundan farklı değil. Evdeki gibi bir çocuk.”, “Dediğinin yapılmasını ister. Aile içinde olduğu gibidir. Farklı değildir.” ifadeleri bu bulguyu desteklemektedir.

Jandarma personeli eşlerinin birçoğu da aile içinde olduğundan farklı olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin; “Sosyal bir ortama girdiği zaman, aile içinde olduğundan farklı olduğunu düşünüyorum. Her zaman kavga eden bir çocuk değildir. Arkadaşlarının yanına gittiği zaman, önce ortamı gözlemliyor. Eğer karşıdaki kişilerin davranışlarını beğenirse, onunla arkadaşlık ediyor. Eğer beğenmezse de uzak durmayı tercih ediyor. Fakat, ortamda sessiz kalmayı tercih etmesinin yanısıra, eve gelince de beğenmediği ortamı eleştirir. Eleştirel bir çocuğum olduğunu düşünüyorum.”, “Dışarıdaki davranışları eve göre daha farklı oluyor. Evde oturup televizyon izleyen sakin bir çocuktur. Ama başka bir ortamda paylaşmayı sevmeyen, kavgacı bir çocuk oluyor. Daha çok yaramaz olarak da nitelendirilebilir.”, “Çocuğum, başkalarının yanında daha hırçın oluyor. Evdeyken televizyon izliyor, oyunlar oynuyor. Daha sakin. Ama kalabalık bir ortama girdiğimiz zaman biraz daha hırçın olabiliyor. Çabuk sıkıldığı için de olabilir.” ve “Evde çok iyi, uyumlu ve sakin bir çocuk. Ama dışarıya çıktığında

çok farklı bir çocuk oluyor. Kontrol edemediğimiz zamanlar bile olabiliyor.” görüşleri bu bulguyu desteklemektedir. Bu bulgunun elde edilmek istenmesinin nedeni çocukların alışılmadık durumlara verdiği tepkilerin nasıl olduğunun öğrenmek istenmesidir. Böylelikle, taşınmalara bağlı olarak farklı ortamlara girdiği zaman çocuğun sosyal gelişiminin nasıl bir hal içine gireceği öğrenilmeye çalışılmıştır.

Jandarma personeli eşlerinden birkaçı arkadaş çevresinde uyumsuz ve hırçın olduğunu belirtmişlerdir. *“Hırçın. Çıkarları doğrultusunda uyumlu. Genellikle ödüllere uyumlu hale getiriyoruz da denebilir. Kavgacı. Otoriter.”* görüşü ve *“Bazen hırçın. Eğer ortamda zıtlık yaratan bir durum oluyorsa o da hırçınlaşıyor.”* görüşü arkadaş çevresinde uyumsuz ve hırçın olduğu bulgusunu destekler niteliktedir. Steede (2001), bu durumu anne – babanın tutarsız davranmalarına bağlamıştır. Eğer anne – baba, bir kural koyduysa ve bunun etkilerini her zaman ve her yerde görmek istiyorsa, kendi söylediklerini uygulamaya çalışmalıdır. Özellikle ebeveynler, karar alıp da onları uygulamada başarısızlarsa, çocukların da sınırları aşmayı çok kolay öğrendiklerini belirtmiştir.

Bazı jandarma personeli eşleri de çocuklarının arkadaş çevresinde daha uyumlu ve sakin olduklarını belirtmişlerdir. *“Arkadaşlarını görünce bizi unuttur. Dışarda daha uyumludur. Hırçındır ama arkadaşlarıyla kavga eden bir çocuk değildir.”* görüşü ve *“Hırçın değildir. Uyumludur. Kavgacı değildir ama otoriterdir.”* görüşü bulguyu desteklemektedir.

4.4. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Sosyalleşmesine Etkisi

4.4.1. Lojmanda oturmanın jandarma personeli çocuğunun sosyalleşmesine olumlu ya da olumsuz etkileri

4.4.1. Lojmanda oturmanın jandarma personeli çocuğunun sosyalleşmesine olumlu ya da olumsuz etkileri	N	%
Güvenli bir yer.....	5	33
Lojmanda oturmadığımız için birşey söyleyemeyeceğim.....	4	27
İletişim becerisi geliyor.....	4	27
Aynı statüdeki çocuklarla iletişim içine girdiği için içim daha rahat olur...	3	20
Aktif olmasını sağlıyor.....	1	7

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Lojmanda oturmanın çocuğun sosyal gelişimine olumlu ya da olumsuz etkileri hakkında jandarma personeli çocuklarının annelerinin sundukları görüşlerin % 33'ü lojmanı güvenli bir yer olarak nitelendirmişlerdir. Örneğin; *“Bu ortam da güvenli olduğu için arkadaşlarıyla görüşmesine müsaade ediyoruz.”* görüşü, *“Lojman güvenli bir yer olduğu için rahatça bahçede oynamasına da izin veriyoruz. Eğer sivil ortamda yaşasaydık bu kadar rahat olamayabilirdik.”* görüşü, *“Askeri ortam olduğu için daha güvenlidir diye düşünüyorum.”* görüşü ve *“Güvenli olduğu için olumlu yönde etkili olduğunu düşünüyorum. Eğer lojman dışında yaşasaydık yine sınırlandırmazdım ama benim gözetimimde olurdu. Ama şimdi hem lojmanın içinin, hem de dışının güvenli olmasından dolayı benim gözetimim dışında kalabiliyor.”* görüşü bu bulguyu destekler nitelikteki ifadelerdir.

Çalışma grubunun % 27'si, lojmanda oturmadıkları için bu soruya cevap vermek istememişlerdir. *“Lojmanda oturmadığımız için bu konuda birşey söyleyemeyeceğim.”* görüşü ve *“Hiç lojmanda oturmadık ve lojmana da çok girmedik. Çocuğum lojman ortamını hiç bilmedi.”* görüşü bu sonucu desteklemektedir.

“İletişim becerisini daha çabuk kazanıyor. Çünkü ortalama 20 yaşındaki askerlerle çok iletişim kuruyor. Eğer lojmanda yaşıtı varsa daha iyi oluyor.” görüşü ile sivil ortamda oturan bir annenin vermiş olduğu *“Lojmanda otursaydık sosyal iletişimleri daha iyi olabilirdi. Lojmanda kalan çocuklarla paylaşım içine*

girerlerdi.” görüşü lojmanın iletişim becerisini geliştirdiği bulgusunu desteklemektedir. Sivil ortamda yaşayan bir annenin verdiği cevap da “İletişim kurduğu kişiler daha çok olurdu. Daha rahat olabilirdik.” ifadesi ile lojmanın iletişim becerisinin gelişimi açısından sivil ortamdaki daha iyi olduğunun düşünüldüğü anlaşılmaktadır.

Jandarma personeli çocuklarının lojmandayken aynı statüdeki kişilerle iletişim içine girdiği için annelerinin kendilerini daha iyi hissettikleri de bulunan sonuçlar içindedir. *“Babaları aynı işi yaptıkları için benim için de daha güvenli olurdu.” görüşü ve “Askeriyenin ortamında daha seviyeli, daha terbiyeli olduğunu gözlemliyorum. Bunun yanısıra, evdeki söylenenler, kurallar her yerde geçerlidir.” görüşü bu bulguyu desteklemektedir. Annelerden birisi de “Belki biraz daha sessiz bir çocuk olabilirdi. Ama burada daha fazla kişiyle bir arada olma şansı olduğu için aktif bir çocuk oldu.” ifadesi ile çocuğunun lojmanda doğmasından dolayı kişiliğinin gelişiminde lojmanın olumlu yönde etkilediğini düşünmektedir.*

4.4.2. Jandarma personel çocuğu olmanın çocuğun sosyal iletişimine etkileri

4.4.2. Jandarma personel çocuğu olmanın çocuğun sosyal iletişimine etkileri	N	%
Çok kişiyle iletişim kurduğu için çok arkadaşı olur.....	4	27
Askeri ortam güvenli.....	3	20
Diğer ortamlara girmediği için bu farklılığı hissetmiyor.....	3	20
Toplum içinde statü kazandırıyor.....	2	13
Askeri personel çocuğu olan arkadaşlarıyla daha seviyeli, halktan olanlarla halktanmış gibi iletişim kuruyor.....	1	7
İletişim kurma becerisi, kişiliği ile alakalı.....	1	7

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Jandarma personel çocuğu olmanın çocuğun sosyal gelişimine ve sosyal ortamındaki durum üzerine etkileri hakkında jandarma personeli eşleri çeşitli görüşler belirtmişlerdir. Annelerin % 27’si, çok kişiyle iletişim kurduğu için çok arkadaşı olduğu ya da olacağı yargısına varmışlardır. Bu görüşlerden birkaçı şu şekildedir: *“Askeri personel çocuğu olmasının çok fazla etkisi var diye düşünüyorum. Çok yer değiştirdiğimiz için, çocuklar farklı farklı insanlarla*

iletişim kurmayı zaten küçükten öğreniyorlar. Onun için iletişim kurmayı işimizle alakalı olarak gerekli diye düşünüyorum.”, “Başka bir meslekte olsaydık bu kadar çok taşınmazdık. Bu kadar çok yer görmezdik. Türkiye`nin neredeyse heryerini gördük. Çok arkadaşımız oldu. Ufkumuz genişledi.”, “Bence olumlu etkiliyor. Çünkü çok kişiyle iletişim kuruyoruz, çok kişiyle görüşüyoruz.” görüşleri bu bulguyu desteklemektedir.

Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğunun sosyal gelişimi üzerine etkisi ile ilgili sorulan soruya, bazı anneler askeri ortamın olumlu etkisi olduğu kanaatine varmışlardır. Jandarmanın güvenli bir yer olmasından ya da askeri personelin birbiri ile iletişiminin seviyeli ve kontrollü olmasından dolayı çocuklarının sosyal gelişimlerinin olumlu yönde etkilendiğini savunmuşlardır. Bu durumların çocuklarının sosyal gelişimi için önemli bir faktör olduğunu düşünmüşlerdir. Bu bulguyu destekleyici olarak da *“Güvenli bir ortam olduğu için ben de güven duyuyorum. Kendisi gibi babası asker olan çocuklarla oynuyor. Yanlış birşey öğrenir kaygısı taşımıyorum.”, “Lojmana gittiğimiz zaman daha rahat ediyorum. Arkadaşlarıyla oynamasına hiç düşünmeden izin verebiliyorum. Güvenli ortamlar olduğu için de tedirgin olmuyorum.”* ifadelerini kullanmışlardır.

Bazı anneler çocuklarının karşıt ortamlara girmediği için sosyal farklılığı hissetmediğini savunmuşlardır. Yani, sivil ortamda yaşayan çocukların lojmanda kalmadıkları ve farklılığı farkedecek kadar uzun süre askeri ortamda bulunmadıklarını, askeri ortamda yaşayan çocuklarında sivil ortamda yaşayan insanlarla görüşmediği için farklılığı fark edeceklerini zannetmediklerini belirtmişlerdir. *“Burada bunun yaşamadık ama buradan doğuya tayin olduğumuz zaman bunu görebilirim. Lojmanda yaşamadığımız için lojman ortamını bilmiyor. Öğreneceği bir ortam oluşmadığı için askeri ortam, rütbe ne demek bilmez.”, “Dışardakilerle görüşmediği için sivil ortamdan insanlarla iletişim kurmadığı için sosyal farklılık yaşamıyor. Diğerlerinden farklı olduğunu da düşünmüyor.”, “Hayır, henüz bunun bilincinde olmadığını düşünüyorum. Babasının işinin ne olduğu onu çok ilgilendirmiyor. Sadece babasının asker olduğunu ve asker olmanın babasının işi olduğunu biliyor. Her babanın işi*

olduğu gibi, babasının da bir işi var şeklinde algılıyor diye düşünüyorum.” ifadeleri de bu bulguyu destekler niteliktedir.

Bazı anneler ise jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğuna toplum içinde statü kazandırdığını düşünmektedir. Sosyal statü sahibi olan insanlarla görüşmenin ya da sosyal statü sahibi olunabilecek mekanlarda yaşamanın sosyal gelişimi üzerine etkisi olabileceği de savunulmaktadır. *“Mutlaka etkisi olmuştur. Eşlerimiz sosyal statü sahibi insanlar oldukları için çocuklarımızı da bu durum doğrudan etkiliyor. Okul ortamında, arkadaş çevresinde bunun etkilerini mutlaka görüyorlardır.”* ve *“Genellikle görüştüğümüz kişilerin sosyo – kültürel düzeyi yüksektir. Bulduğumuz ortamlar da saygın mekanlar. Bu da hem bizi, hem de çocuklarımızı olumlu yönde etkiliyor.”* ifadeleri bu bulguyu desteklemektedir.

Jandarma personeli eşlerinden birisi çocuğunun askeri ortamlarda daha seviyeli olduğunu düşünmektedir. *“Askeri ortamlarda daha farklı oluyor. Askeri personel çocuğu olan arkadaşlarıyla daha seviyeli olduğunu gözlemliyorum. Kreşteki olduğu gibi değil. Konuşmaları bile farklılık gösterebiliyor.”* ifadesi de bu bulguyu desteklemektedir.

Annelerden bir tanesi de görüşmecinin yönelttiği açıklayıcı alt sorulardan birisi olan *“İletişim becerisi kazanmış olabilir mi?”* sorusuna *“Bir farklılık göremiyorum. Sadece değişik ortamlara girdiği için daha aktif bir çocuk oluyor olabilir. Çocuğum için ortamın ne olduğu değil, nasıl olduğu önemlidir. Isındığı bir ortamsa konuşur, oynar.”* şeklinde cevap vermiştir. Bu da çocuğun sosyal gelişiminde askeri ortamların etkisinin olmadığı, kişiliği ile alakalı olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır

4.5. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Ailenin Sosyalleşmesi Üzerine Etkisi

4.5.1. Jandarma personeli bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen veya destekleyen iletişimin çocuğa yansması

4.5.1.Jandarma personeli bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen veya destekleyen iletişimin çocuğa yansması	N	%
Destekleyici faaliyetlerimiz oluyor.....	9	60
Engelleyen bir durum yok.....	4	27
İmkanlar dahilinde sosyal olmaya çalışıyoruz.....	4	27
Engelleyen bir durumumuz var.....	4	27
Sosyal bir aile değiliz.....	1	7

Not: Bazı anneler birden fazla ifadeye ilişkin görüş bildirmiştir.

Jandarma personeli eşlerine çocuklarının sosyal gelişimi hakkında bilgi edinmek için aile bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen veya destekleyen iletişimin olup olmadığı ve bu durumun çocuğun üzerindeki etkisi sorulmuştur. Alınan cevapların büyük çoğunluğu destekleyici faaliyetleri olduğuna yöneliktir. Örneğin; “*Sosyal bir aileyiz. Gezmeyi, değişik yerlere tatile gitmeyi severiz. Çocuklarımızın sosyal bir çocuk olması için herşeyi yapmaya çalışıyoruz denilebilir.*” görüşü, “*İkimiz de destekliyoruz. Özgür bırakıyoruz. Yetişkinlerle iletişim içine sokuyoruz. Sorumluluk veriyoruz.*” görüşü ve “*Çocuğumuzun sosyal olmasını ailecek teşvik ediyoruz. Sinemaya gitmeyi, gezmeyi ailecek seviyoruz. Sosyalleşmeyi istiyoruz. O da bizimle sosyalleşiyor.*” görüşü ailenin sosyalleşmeyi desteklediği bulgusunu desteklemektedir. “*Eşimin beni kısıtladığı durumlar vardır. Görüşmemi istemediği kişiler olabilir. Fakat, çocuğumuza bunu yapmıyoruz. Herkesle görüşebilir. Ama karşılaşıcağı problemleri de anlatıyoruz. Özellikle de kızımıza okula gidip gelirken dikkat etmesi gereken şeyleri söylüyoruz.*” görüşü de babanın eşini bazı kişilerle görüşmesini kısıtladığını, fakat çocuklarının sosyalleşmesini kısıtlamadığını göstermektedir.

Bazı annelerin de destekleyici faaliyetlerden bahsetmedikleri, sadece engellemediklerini belirttikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Örneğin; “*Engelleyen bir durum yok.*” görüşü ve “*Engelleyen bir durumun olmadığını düşünüyorum.*”

Birbirimizi anlayan bir aileyiz.” görüşü bu bulguyu desteklemektedir. Desteklemek kadar engellemek de çocuğun sosyal gelişimi için önemlidir. Aileler de sosyal destekleyici faaliyetlerde bulunamadıkları hallerde sosyalleşecek ortamlar olduğu zaman çocuklarını kısıtlamadıklarını ifade etmişlerdir.

Jandarma personeli eşlerinden bir kısmı, imkanlar dahilinde sosyal olmaya çalıştıklarından bahsetmektedirler. Buradan da, imkanlar dahilinde sosyal olunmaya çalışılmaktadır bulgusuna erişilmektedir. Bu bulguyu destekleyen ifadelerden bazısı şunlardır: *“Burada biraz zorlanıyoruz. Çünkü imkanlarımız çok kısıtlı. Konya`ya çok sık gitmeye çalışıyoruz. Eşime çok sık izin vermedikleri için ben tek başıma da olsa götürüyorum.”* görüşü, *“Burada imkanlarımız çok sınırlı. Park yok, gezilecek bir yer yok. Konya`ya da sık sık gidemiyoruz. Sadece haftasonu pikniğe gidiyoruz.”* görüşü, *“Haftasonları pikniğe gidiyoruz. Bu ilçede tek sosyalleşme ortamı piknik diye düşünüyorum. İlçe içerisinde bir tane çocuk parkı var. Fakat, parkın içinde salıncak bile yok. Ancak, gezme amacıyla gidiyoruz. Bu ilçenin sosyal ortamı, ancak bundan ibaret diye düşünüyorum.”* görüşü ve *“İmkanlarımız dahilinde çocuğumuzu sosyalleştirmeye çalışıyoruz. İmkanları kısıtlı bir ilçede yaşıyoruz. Genellikle maddi ödüllerle çocuğumuzu sosyalleştirmeye ya da aktifleştirmeye çalışıyoruz. Mesela çocuğumuz, okulda yaramazlık yapmazsa parka, markete götürüyoruz. İsteddiği şeyi alıyoruz.”* görüşü bu bulguyu desteklemektedir.

Annelerden % 20`si de engelleyen durumlarının olduğunu düşünmektedirler. Bu bulguyu destekleyici olarak, *“Şehir içinde oturduğumuz için sokağa çıkamıyor. Çıksa ya arabadan korkuyoruz ya da sokaktaki insanlardan korkuyoruz. Yabancılarla konuşmaması için sıkı sıkı tembihliyoruz.”* görüşü, *“İçinde yaşadığımız ilçe, pek güvenli bir yer olmadığı için dışarı çıkmalarına izin vermiyoruz.”* görüşü ve *“Engelleyen bir durumumuz var. Çünkü herkesle görüşemiyoruz. Asker olmamızın bunun nedeni olduğunu düşünüyorum. Doğu anadolu bölgesinde görev yaparken, bu durum sosyalleşmemize daha çok engel oluyordu. Çünkü herkesle görüşemiyorduk. Terör olduğu için tedbirli davranmamız gerekiyordu. Halktan kişilerle görüşmek, batıda biraz daha rahat olabiliyor diye düşünüyorum. Sosyal yaşantı biraz daha kolay ama çocuklar çok*

fazla bocalıyorlar. Çünkü doğu bölgede yaşarken korkak alışıyorlar. Buraya gelince yine korkak davranıyorlar. Arkadaş edinmeleri çok zor oluyor. Hep askerlerle arkadaşlık ettikleri için, kendilerinden küçüklerle ya da aynı yaştaki arkadaşlarıyla iletişimde zorlanıyorlar. Tek kalabiliyorlar. Bu konuda zorluklar oluyor.” görüşü örnek gösterilebilir.

Jandarma personeli eşlerinden birisi de sadece “Sosyal bir aileyiz.” ifadesini kullanmıştır. Sosyalleşme çabalarından ya da faaliyetlerinden bahsetmemiştir.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırmada, babaları Konya iline bağlı Hadim, Sarayönü ve Kadınhanı ilçelerinde Jandarma Genel Komutanlığı'na mensup subay, astsubay ve uzman jandarma çavuş olarak görev yapan 3 – 6 yaş çocuklarının, yaşadıkları sosyal sıkıntıları ve bunların nedenleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Önce, çocuğun gelişim dönemleri, gelişimini etkileyen etmenler ve psiko – sosyal gelişimi hakkında bilgi toplanmıştır. Araştırma konusuna bağlı olarak hazırlanmış olan sorular, 15 jandarma personeli çocuğunun annesine sorulmuştur. Bu görüşmeler, araştırmacı tarafından ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Toplanan veriler, veri özleştirme, veri sunumu ve sonuç çıkarımı (Yıldırım ve Şimşek, 2005) olmak üzere üç aşamadan oluşturulmuştur. Buna göre, önce kaydedilen görüşmeler metne dönüştürülmüş, daha sonra da tümevarım yöntemiyle kodlanarak sonuçlara ulaşılmıştır.

5.1. 1. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisi İle İlgili Olumlu ve Olumsuz Tespitler

5.1. 1.1. Askeri ortamların jandarma personel çocuğunun hareket gelişimi üzerine etkisi ile ilgili olumlu ve olumsuz tepkiler

Askeri personel çocuğu olmanın veya askeri ortamda yaşamanın çocuğun kişilik gelişimine nasıl bir etkisi olduğunu tespit etmek amacıyla sorulmuş olan soruya, annelerin % 27'si, askeri personel olmanın çocuğun kişiliğinde etkili olduğunu, % 27'si de etkili olmadığını, çocuğun davranışlarının onun karakteristik özelliği olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, annelerin % 20'si arkadaş çevresinin etkili olduğunu düşünmektedirler. Senemoğlu (2003)'na göre, kişilik gelişimi de diğer gelişim alanları gibi bireysel bir hızla

ilerler. Kişilik gelişimi, gelişimin tüm yönleriyle etkileşim içindedir. Örneğin; sosyal bakımdan arkadaşları tarafından sevilen, kabul edilen bir çocuk, duygusal bakımdan olumlu özellikler kazanabilir. Sonuçta mutlu, kendini ve başkalarını seven, kendine güvenen bir kişi olabilir (s.78). Annelerin % 20`lik bir kısmı da, çocuklarının kişilik gelişiminde askeri personel çocuğu olmanın hiçbir etkisinin olmadığını savunmaktadırlar. Çocuğun kişilik özelliklerinin askeri ortamdaki etkilenmediğini savunan annelerden bazıları, bu durumu aynı anne – babadan eğitim alan ve aynı şekilde büyütülen iki kardeşin davranışlarının farklı olmasına bağlamaktadır. Bu düşüncede olan annelerden bazıları da çocuklarının karakterlerinde anne – babanın etkili olduğunu, onların başka meslekte olsalarda aynı şekilde davranacakları için çocuklarının kişilik özelliklerinin aynı olacağını savunmaktadırlar. Kişilik özellikleri, zaman içinde değişebilir. Bir asker eşi de zaman içinde eşinin karakterinden etkilenebilir. Aydın (2006)`a göre, bireysel deneyimlerimiz, içinde yer aldığımız kültürel yapıya, sosyal gruba ve aileye bağlıdır (s.2). Buna bağlı olarak da, anne - babanın kişiliklerinin ve çocuklarının kişiliğinin askeri ortamlardan etkilendiği söylenilebilir. Ayrıca, çocuğun kişilik gelişiminde çevrenin de etkisi olduğu bilinmektedir. Erden ve Akman (2001)`ın yapmış olduğu araştırmada, çevreci görüşe göre bireyin gelişimindeki en önemli rolü içinde yetiştiği ortamın niteliği oynamaktadır. Bir çocuğu aynı anne – baba yetiştirse de çevrenin de etkisiyle kişiliği gelişebilmektedir, çocuğun kişiliği, içinde bulunduğu çevreden etkilenebilmektedir. Annelerin % 13`lük bir kısmı, çocuklarının hareketli ve girişken olmadığını düşünseler de, % 53`lük bir çoğunluğu çocuklarının hareketli, konuşkan ve girişken olduğunu belirtmişlerdir.

5.1. 1.2. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun oyunlarına etkisi ve yansıması ile ilgili olumlu ve olumsuz tespitler

Jandarma personeli çocuğunun oyunlarının durumunun incelenmesi amacıyla sorulan soruya, annelerin % 20`si, çocuklarının anne – babasıyla ilgili hiçbir şeyi yansıtmadığını söylemişlerdir. % 20`si de, “Çocuğum, askeri örnek alır, asker gibi davranır, oyunlarında askeri durumlara yer verir.”

düşüncesindedirler. Anneler, çocuklarını gözlemledikleri süre içinde bu sonuca ulaşmışlardır. Annelerin % 20'si, çocuklarının bahçede oynamayı sevdiğini, annelerin diğer % 20'lik bir kısmı da, çocuklarının oyuncaklarıyla evde oynamayı sevdiğini söylemişlerdir. Annelerin % 7'si, çocuklarının oyun oynarken, babalarıyla ilgili öğrendikleri durum ya da davranışları oyunlarına yansıttıklarını belirtmişlerdir. Annelerin % 7'lik bir kısmı da, çocuklarının, annenin de babanın da davranışlarını yansıttığını gözlemlemişlerdir. Çocukların oyunlarını içeren bulguların farklılığının nedenini, ailenin ev içindeki davranışlarıyla ilişkilendirilebilir. Oyun, çocuğun dili ve en etkili anlatım aracı olarak düşünülmektedir. Bu durumdan yola çıkarak, çocuk oyunlarında yaşadığı sevinçli durumları da hüzünlü durumları da yansıtabilmektedir. Arı ve Seçer (2003)'e göre, aşırı koruyucu annelik, çocuğun davranışlarını kısıtlayan, başına bir şey gelir kaygısıyla onu hiç yalnız bırakmayan denetleyici bir tutumu ifade etmektedir. Böyle bir tutum da, çocuğun anneye bağımlı olmasına, kendi başına hareket edememesine, ürkek, kaygılı yetişmesine yol açmaktadır. Eğer baba işiyle ilgili durumları ve olayları evde anlatıyorsa, çocukta bu durumdan etkileniyor olabilir. Başka bir neden de, çocuğun babasının işinin ne olduğunun farkında olabilecek yaşta olması olabilir. Eğer çocuk babasının işinin ne olduğunu biliyorsa, babasının yaşadığı olaylara şahit oluyorsa ya da askeri ortamlarda gözlemliyorsa, oyunlarında bunu yansıtıyor olabilir. Eğer çocuk, bu durumları algılayabilecek yaşta değilse, oyunlarında da bunları yansıtmama durumu olabilir. Çocuk birçok probleme oyun yoluyla çözüm bulabilir. Oyun alanı çocuğundur. Eğer sık sık müdahale edilirse çocuğun özgürlüğü kısıtlanmış olabilir.

5.1. 1.3. Jandarma personeli çocuğunun akademik başarısında askeri ortamların etkisi ile ilgili olumlu ve olumsuz tespitler

Sonuçlara göre, görüşme yapılan jandarma personeli eşlerinin % 20'lik bir kısmı, çocuklarının akademik başarılarında askeri ortamların negatif ya da pozitif herhangi bir etkisinin olmadığını düşünmektedirler. % 20'lik diğer bir kısmı da, askeri personel çocuğu olmanın çocuğun akademik başarısını olumlu

yönde etkilediğini düşünmektedirler. Askeri personel çocuğu olmak, çocuğun akademik başarısını etkileyebilmektedir. Bu etkilerin çoğunluğunu negatif etkiler oluşturabilmektedir. Çok fazla okul değiştirmeye bağılı olarak, çocuk, uyum süreci yaşayabilmektedir. Çocuk, daha önceki okulunda normalin üzerinde bir başarı gösterirken, yeni okulunda alt seviyelerde kalmış olabilir, veya özellikle kırsal bölgelerde kendi sınıfındaki diğer öğrenciler arasında üstün başarı göstermekteyken, daha büyük bir yere tayin olunduğu zaman okulun seviyesine göre geri kalabilme ihtimali bulunabilmektedir. Bu da her açıdan ve her yaş grubunda, akademik başarı açısından önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. 3 – 6 yaşları arasındaki çocuklarda da bu durum, anasınınına başladığı zaman etkisini gösterebilmektedir. Eğer aile çocuğa akademik bilgi öğrettiyse, kırsal bölgedeki okullarda, çocuk sınıf arkadaşlarına göre ilerde olabilme ihtimali bulunmaktadır. Askeri personel çocuğu olmanın çocuğun gelişmişliğine etkili olacağı gibi, geri kalmışlığına daha çok etkisi olduğu düşünülmektedir.

5.1. 2. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Duygusal Gelişimine Etkisi İle İlgili Olumlu ve Olumsuz Tespitler

5.1. 2.1. Jandarma personeli çocuğunun psikolojisini etkileyecek travmatik olaylar sonucunda meydana gelebilen anormal davranışlar ve bunun nedenleri ile ilgili tespitler

Jandarma personeli çocuğunun değişik travmatik olayla karşılaşma ihtimali olabilir. Buna terör olayları, halkın ters tepkileri, okulda karşılaştığı olaylar ya da durumlar, örnek olarak gösterilebilir. Annelerin % 47'si, çocuklarında anormal bir davranışının olmadığını dile getirmişlerdir. Çocuklarında bazı anormal davranışının olduğunu söyleyen annelerde vardır. Annelerin % 20'si, bu anormal davranışların nedeninin askeri ortamların neden olmadığını düşünmektedirler. Nedenlerinin ya duygusal eksiklikten kaynaklandığını, ya da fiziksel bir problemin sonucunda oluştuğunu düşünmektedirler. Annelerin % 13'lük bir kısmı da, bu anormal davranışlardan dolayı çocuklarını doktora götürdüklerini ve bunun nedeninin anlaşamadığını söylemişlerdir. 3 – 6 yaş grubu çocukları, duygularını henüz tam olarak ifade

edemeyebilirler. Eğer çocuk yaşadığı bir olay sonucunda alt ıslatma ya da uykudan ağlayarak uyanma gibi davranışlar gösterdiyse, bu aile tarafından anlaşılmamış olabilir. Bu durum göz ardı edilmemelidir.

5.1. 2.2. Jandarma personeli çocuğunun psikolojisine askeri ortamların etkileri ile ilgili olumlu ve olumsuz tespitler

Jandarma personeli çocuğunun psikolojisini negatif yönde etkileyen bir durumun olmadığını düşünen anneler, diğer bulgulardaki annelere göre fazladır. Annelerin % 27`lik bir kısmı, çocuklarının psikolojisini negatif yönde etkileyen bir durumun olmadığını vurgulamaktadırlar. Annelerin % 20`si, taşınma olaylarının çocuklarının psikolojisini negatif yönde etkilediğini düşünmektedirler. Çocuklarda, taşındıktan sonra yeni evine alışma sürecinde ağlayarak uyanmak, yeni evini sevmediği için eski evine gitmek istediğini söylemek, yeni evin düzenine alışmakta zorlanmak gibi durumlar gözlenmiştir. Babasının alışılmadık tepkilerine maruz kalan çocukların bu durumdan etkilendiği de, anneler tarafından dile getirilmiştir. Annelerden bir tanesi, çocuğun babasının operasyonlara gitmesinden etkilendiğini belirtmiştir. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi`nde buldukları zaman içinde babanın uzun süreli operasyonlardan eve döndüğünde çocuğun babaya karşı soğuk davranması, anne tarafından gözlenmiş bir durumdur. Başka bir anne de çocuğunun babanın yaşadığı bir olaydan etkilendiğini belirtmiştir.

5.1. 2.3. Çok yer değiştirmenin çocuğun psikolojisine etkileri ile ilgili olumlu ve olumsuz tespitler

Annelerin çoğunluğu, çok yer değiştirmenin, jandarma personeli çocuğunu en çok arkadaşlarından ayrılma konusunda etkileyeceğini düşünmektedir. Görüşülen annelerin % 60`ı, çocuklarının arkadaşlarından ayrılmasının onları etkileyebileceğini düşünmektedir. Birey öncelikle kendi benliği ve çevresiyle dengeli, etkili bir ilişki kurmalı, geliştirmeli ve sürdürmelidir. Bunun için de bireyin önce kendi bünyesindeki zihinsel, psikolojik, sosyal ve duygusal değişlikleri

anlaması, bilmesi, kabul etmesi, bu değişmelere uygun tutum ve davranışlar geliştirmesi gerekir (Aydın, 2004, s.23). Annelerin % 53`lük bir çoğunluğu, çocuklarının akademik başarısızlığına bağlı olarak, onların psikolojisinin de etkilenebileceğini dile getirmişlerdir. Eęer ailenin yeni taşındığı yerde çocuk akademik başarı açısından diğerlerinden geri kalırsa, bu onu umutsuzluğa dūřürebilir. Bunun aksine, çocuk, akademik başarı açısından ileri düzeyde olursa da sınıfındaki diğer öğrencilere karşı üstünlük hissederek ders çalışmayı bırakabilir. Çocuk, yaşadığı bölgenin insanını küçümseyebilir, onları eğitimsiz görebilir. Bu da hem arkadaş edinmesini, hem de yaşadığı yerden mutlu olmasını engelleyebilir. Ailenin yeni bir yere taşınması durumuna bağlı olarak, arkadaş edinmesi zaman alabilir. Bu durum da çocuğu negatif yönde etkileyebilir. İnsandaki değiştirme ve yenileme dürtüsü, alışkanlıklarına bağlılığı ile durmadan çelişir. Çevredeki değişme hızlı olunca yeni durumlara uyum zorlaşır; kiři eski alışkanlıklarına daha sıkı sarılmak gereğini duyar (Yörükoęlu, 2000, s.44). Fakat, taşınmanın çocuk için sadece negatif durumlar doğurmadığı da söylenebilir. Annelerin % 20`si, çocuklarının, çok taşınmaya bağlı olarak çok yer göreceği ve farklı kültürlerden çok sayıda insanla arkadaşlık edeceği için ufkunun genişleyeceğini, olaylara farklı açılardan da bakabileceğini düşünmektedirler. Bunun yanı sıra, çocuklarının iletişim becerilerinin de gelişeceğini savunmaktadırlar. Çocuklarının taşınma olayından mutlu olabilecekleri de düşünölmektedir. Çocuklarının taşınma olayını yaşamadığı için bu konuda düşünceğini belirtmeyen anneler de bulunmaktadır.

5.1. 3. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Sosyal Gelişimine Etkisi İle İlgili Tespitler

5.1. 3.1. Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun toplumsal ahlak gelişimine etkisi ile ilgili olumlu ve olumsuz tespitler

Askeri personel olmak kişiyi otoriter, kuralcı, disiplinli yapabilmektedir. Bu karakteristik yapı, askeri personel eşini ve çocuklarını da etkileyebilmektedir. Jandarma personeli eşlerinin % 33`ü, kuralcı bir aile olduklarını söylemişlerdir.

Dos ve Yağmurlu (2005)'nin yapmış olduğu araştırmaya göre aile, çocuğun ahlaki ve sosyal kurallarla ilgili algısı üzerinde ilk ve en önemli etkiye sahiptir. Çocukların da kuralcılık açısından babalarından etkilenmiş olma ihtimalleri olabilmektedir. Çocuğun karakterinde babanın ve annenin etkisi bilinmektedir. Baba da anne de çocuklarına karşı olan davranışlarında kendi kişiliklerini yansıtabilmektedirler. Askeri disiplinle eğitim almış ve yıllardır askeri disiplin içinde çalışmış olan bir babanın ve asker eşi olan annenin kişiliğinde otorite ve kural bilinci bulunabilir. Anne – babanın kendi kişiliklerini çocuklarına yansıttıkları derecede, kural bilincini de çocuklarına yansıtabilmektedirler. Günalp (2007), anne – baba – çocuk ilişkisinin, temelde anne babanın tutumlarına bağlı olduğunu savunmaktadır. Annelerin % 27'lik bir kısmı, çocuklarının kuralcı olduklarını söylemişlerdir. Annelerin % 20'si, çocuklarına karşı kuralcı olduklarını ama baskıcı olmadıklarını belirtmişlerdir. Senemoğlu (2003)'nin yapmış olduğu araştırmaya göre, her davranış için katı kurallar koyan, cezalandırıcı, istek ve dileklerin açıklamasını engelleyen sınırlandırıcı ana – babaların çocuklarının, kuralcı, otoriter, diğer çocuklara karşı düşmanca davranan, despot oldukları gözlenmiştir (s.20). Jandarma personeli eşlerinin % 13'lük bir kısmı, jandarma personeli çocuklarının kurallara bazen uymakta, bazen de uymamakta olduğunu belirtmişlerdir. Annelere göre, çocuklarının kuralcı olmaları, o anki duruma göre değişiklik gösterebilmektedir. Çocukların, anne – babanın davranışlarından etkilendikleri düşünülürse, çocukların tutarsız davranmaları, anne – babanın çocuklarına karşı tutarsız olmalarına bağlanabilir. Fakat, tutarsız davranmak, anne – babaların çocuklarına karşı yapmamaları gereken davranışların başında gelmektedir. Anne – babaların, çocuklarıyla tutarlı olmamalarını açıklamak için zaman baskısı, sinir bozuklukları, stres ya da sadece ilgisizlik gibi bir yığın sebep saymaları şaşırtıcı değildir. Sebep ne olursa olsun, bir düzen ve tutarlılık oluşturulmaması çeşitli davranış bozukluklarına sebep olabilir (Steede, 2001, s.59). Bazı jandarma personeli çocuklarının hem kural koymadığı, hem de kurallara uymadığı belirtilmiştir. Bu durum da, çocuğun karakterinin kural koymayan, konulan kurallara da uymayan bir yapıda olduğu şeklinde açıklanmıştır. Salzman (2002)'a göre, aileler keyifli oldukları zamanlarda çocuğun en affedilmeyecek kusurlarını dahi affedebilirler. Ama eğer

sinirlilirse bir bardak suda fırtına koparabilirler. Böyle bir ortamda yetişen çocuk, artık ne kadar hırçın olursa işlerin o kadar kolay halledildiğini, ne kadar akıllı uslu olursa da o kadar suçlu görüldüğünü düşünmeye başlar ve davranışları da o yönde olabilir (s.12). Çocukların tutarlı olmasının, anne – babanın tutarlı olmasına bağlı olduğu söylenilebilir.

5.1. 3.2. Jandarma personeli çocuğunun farklı ortamlardaki davranış değişiklikleri ve bunun nedenleri

Jandarma personeli çocuğunun farklı ortamlara girdiği zaman nasıl bir tavır sergilediğini anlamak amacıyla sorulan soruya, annelerin % 20`lik bir kısmı, çocuklarının her zaman olduğundan farklı olmadığını belirtmişlerdir. Annelerin % 33`ü de, çocuklarının aile içinde olduğundan farklı olduğunu düşünmektedir. Çocuğun kalabalık bir ortama girdiği zaman kötü yönde değiştiğini düşünen anneler de bulunmaktadır. Bu anneler, çalışma grubunun % 13`lük bir kısmını kapsamaktadır. Annelerin böyle düşünmelerinin nedeni, çocukların çevreye karşı tedirgin yetiştirilmesi olabilir. Günalp (2007), anne – baba – çocuk ilişkisinin, temelde anne babanın tutumlarına bağlı olduğunu savunmaktadır. Günalp`ın yaptığı araştırma sonucunda, birçok yeterli ve uygun olmayan anne baba çocuk ilişkilerinin çocuklar arasında uyum bozukluğuna yol açtığı saptanmıştır. Aile çevreye karşı tedbirli davrandığı için, çocuk da ailesinin dışındaki bireylerle bir araya geldiği zaman tepki olarak hırçınlaşıyor olabilir. Bazı insanlarda kısmen normal sayılabilecek bozuklukların önlenmemesi ve ilgili sorunların giderilememesi durumunda ortaya çıkan küskünlük, tartışma, suça yönelik tutum ve davranışların arkasında, genellikle sosyalleşme aşamasındaki yetersizlikler bulunmaktadır (Şentürk, 2006). Bazı anneler çocuklarının arkadaşları arasında uyumsuz ve hırçın, bazı anneler de uyumlu ve sakin olduğunu dile getirmişlerdir. Bu iki zıt düşünceye sahip olan annelerin sayısı birbirine eşittir. Aile çocuğa duygusal açıdan güçlü olma özelliğini kazandırarak, kendine güven duygusunu sağlayarak, hayata uyum için beceriler kazandırarak, toplumda kabul görmesini sağlayacak ortam hazırlayarak, çocuğun kendi kendini denetleme ve kontrol sistemini geliştirerek ve çocuğun bilişsel, sosyal,

duyuşsal ve bedensel gelişimine yardım ederek etkili bir görev üstlenmektedir (Özcan, 1996).

5.1. 4. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Çocuğun Sosyalleşmesine Etkisi İle İlgili Olumlu ve Olumsuz Tespitler

5.1. 4.1. Lojmanda oturmanın jandarma personeli çocuğunun sosyal gelişimine olumlu ya da olumsuz etkileri ile ilgili tespitler

Çocuğun sosyal ve ahlaki değerleri içselleştirmesi, onun toplumsal yaşama uyum sağlaması ve ileride sağlıklı sosyal ilişkiler kurması açısından büyük önem taşımaktadır (Dos ve Yağmurlu, 2005). Öğrenmenin çevresel etkenlerden etkilenmekte olduğu (Yörükoğlu,1989) da dikkate alınırca, çocuğun gelişimi için yaşanılan yer önemlidir. Lojmanın sosyal gelişime etkisinin neler olduğunu öğrenebilmek için sorulan soruya verilen cevapların % 33`lük gibi bir çoğunluğu, lojmanın güvenli bir yer olduğudur. Bu cevabı veren annelerin bir kısmı lojmanda oturan, bir kısmı da lojmanda hiç oturmamış annelerin cevaplarıdır. Bazı jandarma personeli eşleri, lojmanda o ana kadar hiç oturmadıkları için bu konuda konuşmak istememişlerdir. Bu cevap da, % 27`lik bir çoğunluğu kapsamaktadır. Bazı anneler, lojmanın çocuğun sosyal gelişimi üzerine etkisi hakkında, çocuğun iletişim becerisi kazandığını dile getirmektedir. Bu cevabı veren anneler, araştırmaya katılan annelerin % 27`lik bir kısmını kapsamaktadır. Steede (2001), etkili iletişimin, insanlara değer vermeyi, problemleri çözmeyi ve başkalarıyla iyi geçinmeyi öğretmek için temel kural olduğunu vurgulamaktadır. Annelerin % 20`si, lojmandaki çocukların aynı statüdeki çocuklar oldukları için ve aynı meslekteki kişilerin çocukları oldukları için kendilerini daha rahat hissettiklerini belirtmişlerdir. Annelerden bir tanesi de çocuğunun aktif olmasında lojmanın önemli bir yerinin olduğunu vurgulamıştır.

5.1. 4.2. Jandarma personel çocuğu olmanın çocuğun sosyal gelişimine ve sosyal ortamındaki durum üzerine etkileri

Jandarma personeli çocuğu olmanın çocuğun sosyal gelişimi üzerine ve sosyal çevre içindeki durumuna etkisinin tespit edilebilmesi için sorulan soruya annelerin % 27'si, çocuklarının, çok kişiyle iletişim kurduğu için çok arkadaşı olabileceğini dile getirmişlerdir. Jandarmanın güvenli bir yer olmasından ya da askeri personelin birbiri ile iletişiminin seviyeli ve kontrollü olmasından dolayı çocuklarının sosyal gelişimlerinin olumlu yönde etkilendiği düşünölmektedir. Sosyal statü sahibi olan insanlarla görüşmenin ya da sosyal statü sahibi olunabilecek mekanlarda yaşamanın sosyal gelişimi üzerine etkisinin olabileceği de düşünölmektedir. Annelerden bir tanesi, çocuğunun askeri personel olan kişilerle daha seviyeli, halktan kişilerle de halk diliyle konuştuğunu söylemektedir. Bu durum, çocuğun karakteristik bir özelliği olarak da nitelendirilebilir.

5.1. 5. Askeri Personel Çocuğu Olmanın Ailenin Sosyalleşmesi Üzerine Etkisi

5.1. 5.1. Jandarma personeli bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen veya destekleyen iletişimin çocuğa yansması

Jandarma personeli çocuğunun sosyal gelişiminin üzerine ailenin ne gibi bir etkisinin olduğunu tespit etmek amacıyla sorulmuş olan soruya, annelerin % 60'lık gibi büyük bir çoğunluğu, çocuklarını sosyal gelişim açısından desteklediklerini söylemişlerdir. Gelişim sürecinde, çocuk, aile, arkadaşlar, okul ve diğer toplumsallaşma kaynaklarından (doğrudan ya da dolaylı) etkilenererek sosyal becerileri kazanır (Kapıkıran, İvrendi ve Adak, 2005). Annelerden % 27'lik bir kısmı, desteklerini belirtmemiş olmakla birlikte, çocuklarını engellemediklerini belirtmişlerdir. Dos ve Yağmurlu (2005)'ya göre, aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Ailenin çocuğa yönelik tutum ve davranışları ilk deneyimlerinin oluşmasında büyük önem taşımaktadır.

Çocuklarını sosyal gelişim açısından desteklediğini düşünen anneler, çocuklarını destekleme aşamasında neler yaptıklarından bahsetmişlerdir. Çocuklarını engellemediğini düşünen anneler de, çocuklarının sosyalleşmesini destekleyen bir ortam olursa, buna engel olmadıklarını ama çocuklarının sosyal gelişimi destekleyen ortam da oluşturmadıklarını belirtmişlerdir. Fakat, Steede (2001)`e göre, çocukların, hayatı anne – babalarıyla birlikte aktif bir şekilde yaşayarak tanımaya ihtiyaçları vardır. Birlikte geçirdikleri zaman, anne – babadan ayrı bir şekilde çocuğun pasif olduğu bir zaman olmamalıdır. Ebeveynler çocuklarıyla beraber geçirdikleri zaman aralığında, çocuklarının aktif katılımını sağlayabilirlerse, çocuklarını mutlu, kendi kendini yönlendirebilen ve bağımsız yetişkinler olarak yetiştirme konusunda büyük bir adım atmış olacaklardır. Jandarma personeli eşlerinin % 27`si, imkanlar dahilinde sosyal olmaya çalıştıklarını söylemişlerdir. Anneler, çoğunlukla eşleri kırsal bölgelerde çalıştıkları için, ve buna bağlı olarak da imkanları kısıtlı olduğu için çocuklarının sosyalleşmelerini yeteri kadar destekleyemediklerini belirtmişlerdir. İmkanlar dahilinde sosyal olmaya çalışan ailelerin, ortamlarındaki imkanları sonuna kadar kullandıkları da sonuçlar içindedir. Senemoğlu (2003)`na göre, ana – baba, çocuğun uygun isteklerini, gücü ölçüsünde belli bir düzeyde özgürce yapmasına izin vermeli ve çocuktan beklentilerini de açıkça belirtmelidirler. Ana – baba, çocuğu aşırı derecede sınırlandırmadan; ancak tamamen de başıboş bırakmadan uygun bir denge kurarak girişimlerini destekleyebilirler. Sosyalleşmelerinde engellerin olduğunu düşünen anneler de vardır. Bu şekilde düşünen anneler, araştırmaya katılan annelerin % 27`lik bir kısmını kapsamaktadır. Bu anneler, yaşadıkları yerlerin kırsal olmalarından dolayı çevre insanlarına güvenemediklerini ve buna bağlı olarak da bahçeye bile çıkarmadıklarını söylemişlerdir. Aile ve okul çevresinden sonra, toplum çevresi de çocuğun toplumsal gelişimini etkiler. Radyo ve televizyonda yapılan bir konuşma, görülen bir olay çocuğun toplumsal gelişimini etkileyebilir (Binbaşıoğlu, 1990, s.170). Aile, biraz zaman geçtikten sonra, çevre onlara alışıp onlarda çevreye alışınca dışarıya açılabilirliklerini belirtmişlerdir.

5.2. Öneriler

- ✓ Jandarma personeli çocuğunun kırsal bölgelerdeki okullarda özellikle ilköğretim aşamasında eğitim görebilme ihtimali yüksek olduğu için, anne – baba, çocuklarının eğitimiyle okulun yanı sıra evde de fazlasıyla ilgilenmelidir.
- ✓ Kırsal bölgede bulunan jandarma personeli, kırsal bölgelerde yaşadıkları süre içinde çocuklarının akademik başarılarının düşük olma kaygısını taşımaktadırlar. Bu kaygıyı ortadan kaldırmak için, anne – babalar, çocuklarının akademik bilgi ve becerilerini desteklemek amacıyla, gelişim ve eğitimi destekleyici çeşitli dökümanlar kullanmaları gerekir. Böylelikle gelişmiş ilçelere ya da il merkezlerine tayin oldukları zaman çocuklarının akademik açıdan geri kalması da önlenmiş olunabilir.
- ✓ Anne – babanın kuralcı olmasının, çocukların psikolojisini ve davranışlarını negatif yönde etkilememesi için, çocuklarını, anne – baba, çocuklarının arkadaşlarıyla iletişimi esnasında onları iyi gözlemlemeli ve anne – babanın çocuklarına karşı olan tutumlarından kaynaklı çocuklarında davranış problemleri tespit edildiği durumlarda uzman kişilerden yardım alınmalıdır.
- ✓ Çocuklarının askeri disiplin içinde yetişmelerini istemeyen anne – babalar, çocuklarına karşı kuralcı, baskıcı veya otoriter davranmamalıdır.
- ✓ Anneler, çocuklarını oyun oynarken gözlemlemelidirler. Sadece, bir problemle karşılaşıldığı durumlarda müdahale edilmelidir. Ailenin, çocuğun arkadaşlarıyla oyunlarına müdahale etmemeleri, çocuklarının sosyal – duygusal gelişimi için gereklidir.
- ✓ Ailelerin, çocuklarının iletişim kurma becerilerinin ailenin taşınma olayından etkilenmemesi için, çocuklarını daha az kısıtlamaları gerekmektedir.
- ✓ Anne – babalar, çocuklarının güvenliklerini sağladıktan sonra eğer ortam oluşursa çocuklarının başkalarıyla iletişim kurmasına olanak vermelidirler.
- ✓ Askeri personel çocuğu için lojman, aktif yaşam alanı olarak da nitelendirilebilir. Bu yüzden, eğer yaşanılan bölgede sosyalleşmeyi destekleyici hiçbir yer yoksa, çok müdahil olmadan fakat kontrolsüzde bırakmadan lojman içinde veya dışında aktifleşmeleri sağlanmalıdır. Lojman dışında yaşayan arkadaşı varsa, eve çağrılarak ya da çocuk, arkadaşlarının evine annenin gözetiminde götürülerek çocuğun sosyalleşmesi sağlanmalıdır.

- ✓ Askeri personel çocuğunun yetiştirilmesi de diğer meslekteki ailelerin çocukları gibi olmalıdır. Askeri personel olan baba, eğer yoğun bir iş stresi yaşıyorsa bu durumu çocuğuna yansıtmamaya çalışırken babanın bu stresi kat kat artabilir. Bunun için, babanın, stresini çocuğa çok yansıtmamakla birlikte o gün babanın diğer günlerden farklı bir ruh halinde olduğunu çocuğun bilmesi engellenmeye çalışılmamalıdır.
- ✓ Anne – baba, çocuğun davranışlarını ne aşırı derecede kontrol edip kısıtlamalı, ne de çocuğun her istediği şeyi yapmalıdır. Tutarlı ve güven verici bir tutuma sahip olmalıdır.
- ✓ Aile, çocuklarıyla beraber nitelikli zaman geçirmelidir. Anne – baba, çocuklarıyla beraber geçirdikleri zaman aralığında, çocuklarının da aktif olmalarını sağlamalıdır.
- ✓ Jandarma personeli çocukları, bir ortama ilk defa giriyorsa ve oradaki insanlarla yeni tanışıyorsa, anne – baba, çocuklarını ortamda bulunan diğer çocuklarla kaynaşabilmesi için, çocuğuna hem güven verici sözler, hem de çocuğun arkadaşlarıyla kaynaşması sürecini kolaylaştırmak için ortamdaki diğer çocuklara tanışmaya teşvik edici sözler söylenmelidir.
- ✓ Askeri personel eşleri, taşınma olayına iyi yönlerinden bakmaya çalışmalıdırlar. Çok değişik insanlarla iletişim içine girmek ve çok yerler görmek insanın ufkunu genişleten bir durum olarak da nitelendirilmelidir. Askeri personel eşleri, taşınma seramonisinin olumlu yönlerinin olduğunu düşünmeli ve çocuklarına da bunu hissettirmeliler. Böylece çocuklarının da taşınma olayına olumlu bakmasını sağlamış olurlar.

5.3. Yeni Araştırma Önerileri

- Jandarma personelinin 0 – 6 yaş olan çocukları ile 6 – 18 yaş olan çocuklarının jandarma personeli olmakla ilgili görüşlerinin karşılaştırılması ve çıkan sonuçların nedenlerinin tespit edilmesi gerekmektedir.
- Jandarma personeli çocuklarının akademik başarı düzeyi tespit edilip gerekli çözüm önerilerinin sunulması gerekmektedir.
- Jandarma personeli çocuklarının kırsal bölgelerde yaşayabilecekleri sağlık sorunları tespit edilip çözüm önerileri sunulması gerekmektedir.
- Jandarma Genel Komutanlığı'nda görev yapmaya yeni başlayan personel ile onbeş yılın üzerinde görev yapmış olan personelin jandarma personeli olmakla ilgili görüşlerinin karşılaştırılması ve çıkan sonuçların nedenlerinin tespit edilmesi gerekmektedir.
- Jandarma personeli çocuklarının annelerinin yaşadıkları sıkıntıların neler olduğunun ve ortaya çıkabilecek olan bu sıkıntıların anneler üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi ve annelere çözüm önerileri sunulması gerekmektedir.
- Jandarma personelinin kırsal bölgelerde yaşarken yoksun olduğu konuların neler olduğunun ve çıkan sonuçların jandarma personelini ne düzeyde etkilediğinin tespit edilmesi gerekmektedir.
- Jandarma personeli ile ilgili yapılan araştırmalarda, verilen cevapların örneklemin kişisel düşüncelerinin yanı sıra, kurumsal düşünebilmesi için uzun yıllar jandarma personeli olarak görev yapmış kıdemli personeli içeren örneklem grubu ile çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

Akça, Ü. Aile İçi İletişim ve Eğitime Etkisi. Milli Eğitim Dergisi. Sayı:145, 2004.

Arı, R. Seçer, Z. Ş. Farklı Ana Baba Tutumlarının Çocukların Psikososyal Temelli Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 10, s:451-463, 2003.

Arı, R. ve Arslan, E. Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlama, Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması. 2005.

Aydın, A. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları, 2006.

Aydın, H. B. Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2004.

Aydın, O. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2003.

Bacanlı, H. Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2003.

Balkaya, İ. ve Tuğrul, B. Anaokuluna Yeni Başlayan Çocukların Okula Uyum Süreçlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Yayınları, No:2- Araştırma Serisi:2, 1998.

Balcıoğlu, İ. Stres, Kentleşme ve Suç.

http://www.kriminoloji.com/Stres_Kentlesme_Suc.Balcioglu.htm, 2002 – 2005.

Baloğlu, B. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi. İstanbul: Der Yayınevi, 2002.

Başaran, İ. E. Eğitime Giriş. Ankara: Sevinç Matbaası, 1982.

_____. Eğitim psikolojisi. Ankara: Gül Yayınevi, 1994.

Binbaşıoğlu, C. Gelişim Psikolojisi. Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1990.

Cüceloğlu, D. İnsan Ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1991.

_____. İçimizdeki Çocuk. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000.

Çağdaş, A. Anne – Baba – Çocuk İletişimi. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları, 2006.

Deniz, E. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Ankara: Maya Akademi, 2008.

Dodson, F. Çocuk Yaşken Eğilir (How To Parent). İstanbul: Özgür Yayınları, 2000.

Dos, A. ve Yağmurlu, B. Çocuk Gelişiminde Suçluluk Duygusu. İstanbul: Kök Yayıncılık, Çoluk Çocuk Dergisi, 2005.

Durmuşoğlu, N. ve Doğru, S. Çocukluk Ökseleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi. 2006, s: 237-246.

Eren, S. İnanç ve Sosyo – Kültürel Çevre Etkileşimi. C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007, XI/1 -, 129-152.

Geçtan, E. İnsan Olmak. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1999 .

Gün, Z. “Çocuk Ve Göç.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.

Güngör, A. Toplumsal ve Duygusal Gelişim, Gelişim ve Öğrenme (Edt. Ulusoy, A.). Ankara: Anı Yayıncılık, 2005.

Kansu, N. ve Beceren, E. Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Beceriler. İstanbul: Kök Yayıncılık, Çoluk Çocuk Dergisi, 2004.

Kanlıçiker, P. "Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: Geçerlilik Güvenirlilik Çalışması." İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005.

Kapıkıran, N. A., İvrendi, A. B. ve Adak, A. Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri Durum Saptaması. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 2005.

Karakuş, E. "Göç Olgusu ve Eğitimde Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli Örneği)." Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Karasar, N. Araştırmalarda Rapor Hazırlama. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005.

_____. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007.

Koç, M. Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönem ve Genel Özellikleri, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Psikolojisi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı : 17, 2004/2, s: 231-256.

Kuş, E. Nitel – Nitel Araştırma Teknikleri. Ankara: Anı Yayıncılık, 2007.

Meşe, T (Edt) Yeni Yaklaşımlar Çerçevesinde Eğitim Bilimleri Cep Kitabı. Ankara: Data Yayınları, 2008.

Oktay, A. Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem. İstanbul: Epsilon Yayınları, 2004.

Özcan, H. “İlkokul Öğrencilerinin Özgüvenleri, Akademik Başarıları ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler.” İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 1996.

Salzman, C. G. Çocuğunuzu Yanlış Eğitiyorsunuz. İstanbul: Kariyer Yayıncılık, 2002.

Sivri, H. “Fiziksel ve Mekansal Çevrenin Çocuk Davranışına ve Gelişimine Etkileri.” İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1993.

Steede, K. Anne ve Babaların En Çok Yaptığı 10 Hata (10 Common Mistakes That Good Make and How To Avoid Them). İstanbul: Hayat Yayıncılık, 2001.

Şenol, S. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı. Ankara: Hyb Yayıncılık, 2006.

Şentürk, Ü. “Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması).” Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Tabak, N. “İlköğretim 1. Kademedeki Davranış Sorunları Olan Çocukların Anne-Baba Tutumları.” Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Türkçapar, M. H. Sosyal Fobinin Psikolojik Kuramı. Klinik Psikiyatri, 1999, s:247-253.

Türk Silahlı Kuvvetlerine Bağlı Subay ve Astsubayların Atanma ve Yer Değiştirmeleri Hakkındaki Yönetmelik.

Üneri,Ö. Sami Ulus Çocuk Hastanesi Çocuk Ruh Sağlığı Polikliniği, Ankara., Çakın M. N., Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve

Hastalıkları Anabilim Dalı, Kocaeli (2007); Çocuklarda Yaşam Kalitesi Kavramı Ve Yaşamı Kalitesi Ölçeklerinin Gözden Geçirilmesi. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi : 14 (1).

Yılmaz, A. Çocuk Yetiştirme Tutumları. Türk Psikoloji Yazıları, 1999, Sayı 1.

Yavuzer, H. Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Tem Kitapevi, 1996.

_____. Çocuk ve Suç. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996.

_____. Çocuğun İlk 6 Yılı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2004 .

Yeşilyaprak, B. Anne-Baba Tutumlarının Kişilik Gelişimi Üzerine Etkisine İlişkin Bir Araştırma. Ya-Pa 6. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul: 1989.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları, 2005.

Yörükoğlu, A. Çocuk Ruh Sağlığı, İstanbul: Özgür Yayınları, 2004.

_____. Aile ve Çocuk. İstanbul: Özgür Yayınları, 2000.

FAYDALANILAN İNTERNET SİTELERİ

<http://www.rehberlikweb.net>

<http://www.cocukpsikolojisi.net>

<http://www.gata.edu.tr>

<http://www.cocukpsikolojisi.net>

<http://sivasram.gov.tr>

www.kriminoloji.com

www.tsk.gov.tr

<http://bilimveteknik100.blogspot.com/2007/05/geliimle-ilgili-kavramlar.html>

<http://cepkpss.blogcu.com>

EK 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 1

Çocuk Adı: EXXX

Yaşı : 6,5

Annenin Eğitim Durumu: Ortaokul

SUBAY

ASTSUBAY

UZMAN ÇAVUŞ

1. Aile içinde nasıl bir çocuğunuz var? Girişken mi, pasif mi, hareketli mi, konuşkan mı? Bu davranışını kazanmasında askeri ortamda büyümesinin ya da babanın asker olmasının ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Aile içinde çok açık görüşlü her şeyi tartışabilen her şeyi açık sözle anlatabilen bir çocuk olduğunu düşünüyorum. İsteklerini, anne- babasının kızacağını bilse bile söylemekte çekinmediğini fark ediyorum. Karakteriyle de, asker çocuğu olmasıyla da ilgisi var. Bu durum, rahat davranmasını etkileyebilir. Çünkü çoğunlukla çocuğumdan yaşça büyük olan kişilerle iletişim kuruyor. Kendisini kolayca ifade edebildiğini düşünüyorum. Bunun nedeni de, askerlerle çok iletişim kurması olabilir. Bunun yanı sıra, çok taşınan bir aile olduğumuz için çok değişik kişilikteki çok sayıda kişiyle iletişim kurmaktayız. Herkesle anlaşmak, onlara kendimizi iyi anlatabilmek zorunda olduğumuzu düşünüyor olabiliriz. Bu nedenle de, çocuk girişken olmaya alışıyor olabilir.

2. Aile bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen ve ya destekleyen nasıl bir iletişim vardır?

Ne kadar istesek de, her gittiğimiz yerde herkesle görüşemiyor olmamız, engelleyen bir durum olarak nitelendirilebilir. Herkesle görüşemiyor olmamızın

nedeni de asker olmamız diye düşünüyorum. Mesela, doğuda görev yaparken sosyalleşmemize engel olan durumun çok olduğunu düşünüyorum. Çünkü herkesle görüşemiyoruz. Herkese güvenemiyoruz. Görüşmeler, batıda kaldığımız zamanlarda biraz daha rahat oluyor diye düşünüyorum. Batıda sosyal ortam biraz daha rahat oluyor denilebilir. Sosyal ortam daha fazla ama çocuklarımız doğudan buraya geldiğimizde çok fazla bocalıyorlar diye düşünüyorum. Çünkü doğuda çekingen alışıyorlar. Buraya gelince de, yine çekingen davranıyorlar. Arkadaş edinmeleri zaman alabiliyor. Doğuda çoğunlukla askerlerle arkadaşlık ettikleri için, küçüklerle iletişim kurarken zorlanabiliyorlar. Bu konu da çok zorluk çekildiğini düşünüyorum.

3. Çocuğunuz arkadaşları arasında ya da sosyal bir ortama girdiğinde nasıl bir tavır içine giriyor? Hırçın mı, çekingen mi, uyumlu mu, kavgacı mı, otoriter mi? Aile içinde olduğundan farklı mı?

Sosyal bir ortama girdiği zaman, aile içinden farklı olduğunu düşünüyorum. Her zaman kavga eden bir çocuk değildir. Arkadaşlarının yanına gittiği zaman, önce ortamı gözlemleyip, eğer karşısındaki kişinin davranışlarını beğenirse, onunla arkadaşlık edebilmektedir. Eğer beğenmezse, o ortamda sessiz kalarak, uzak durmayı tercih edebilmektedir. Fakat eve gelince de eleştirebilmektedir. "Oğlum, niye oynamadın, sessiz kaldın?" dediğim zaman, hoşlanmadığı durumları bana anlatabilmektedir. O ortamda bunu yansıtmaz ama eve gelince de eleştirisini yapar. Çok fazla eleştiren bir çocuk olduğunu düşünüyorum.

4. Çocuğunuz nasıl oyunlar oynuyor? Oyunlarından bahseder misiniz? Oyunlarında hiç askerlikle alakalı bir şeyler söylüyor mu ya da oyunlarında askerliği yansıtacak şeyler gözlemliyor musunuz?

Tabii ki, oyunlarında babasının işiyle alakalı durumları yansıtabiliyor. Mesela doğuda görev yaptığımızda çocuğum küçüktü. 3 yaşındaydı. Terörist baskın yapmıştı. Dışarıdan silah sesleri geliyordu. Bizde tabii ki güvenli bir yere oturduk, ses çıkarmadık. Babası silah alıp gitti. Kendilerini korumaya geçtiler. Olaydan sonra çocuğum, oyun oynarken baskına uğradıklarını, teröristlerin

saldırıldığını anlatan oyunlar oynuyordu. Şimdi artık büyüdü. Daha çok zihinsel oyunlar oynamayı tercih etmektedir.

5. Kurallara uyup uymama, toplum kurallarına ve insan haklarına uygun davranış geliştirilmesinde askeri ve sivil ortamın ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Eşim asker olduğu için diğer meslek dallarındaki kişilere göre daha disiplinli olduğumuzu düşünüyorum. Çocukları da o disiplin içinde yetiştirmeye çalışmaktayız. Bu disiplini belki istemeden ya da farkında olmadan çocuklarımıza uyguluyor olabiliriz. Aile olarak disiplinli olduğumuzu düşünüyorum. Çocuğum, arkadaşlarının beğenmediği davranışlarını eleştiren bir çocuk, fakat bunu eleştirilerini onlara yansıtmaz. Genellikle kurallara uyan bir çocuktur. Karşısındakini rahatsız etmemeye çalışır. Kendisini de rahatsız ederlerse ani bir tepki vermez. Eve gelince eleştirir. Bence bu durumun nedeni, eşimin askeri personel olmasıdır.

6. Çocuğunuzun akademik başarısında askeri ortamların ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Hem iyi, hem kötü şekilde etkiliyor denilebilir. Çünkü çoğunlukla küçük ve eğitim seviyesi iyi durumda olmayan köy, kasaba ya da ilçelerde görev yapıyoruz. O zaman çocuk sınıfını beğenmiyor, öğretmenini beğenmiyor, arkadaşlarının dilini (ağzını) beğenmiyor olabiliyor. Kendisine her şey ters gelebiliyor. Bunun için de okuluna uyum sağlayamıyor. Geri kalabiliyor. Bu durumun babasının mesleğiyle direkt olarak alakası var diye düşünüyorum. Biz istediğimiz şehirlerde görev yapamıyoruz. Tayinimiz nereye çıkarsa oraya gitmek zorundayız. İyi tarafında bakacak olursak da, eğer büyük yerlerde görev yapıyor olsak, başka meslekteki kişilerin yararlanamadığı imkânlardan biz yararlanmış olabileceğiz. Ama maalesef, biz şimdiye kadar bu imkânlardan hiç yararlanamadık.

7. Çocuğunuzun ruhsal bir travma sonucu oluşabilen alt ıslatma, tik, yalan gibi anormal davranışları var mı? Eğer varsa bunun nedenlerinin neler olabileceğini düşünöyorsunuz?

Hayır, hiç olmadı.

8. Çocuğunuzu psikolojik - duygusal olarak negatif ya da pozitif yönde etkileyen bir durum oldu mu?

Evet, çocuğumu negatif yönde etkileyen bir durum oldu. Lojmanda oturduğumuz için genelde eşime çok yakın yaşıyoruz. İş yerinde anlaşmazlık ya da bir problem olduğu zaman, yüksek tonlu sesler gelebiliyor. Bir problem olduğu anlaşılabilir. Eşim de ne kadar problemi eve yansıtmamaya çalışsa da, biz anlayabiliyoruz. Bir problem olduğu anlaşılabilir. Bu durum da çocuğumuzu negatif yönde etkileyebiliyor.

9. Çocuğunuz taşınma - yer değıştirme olayını yaşadı mı? Eğer yaşadıysa, bu olay çocuğunuzu nasıl etkiledi?

Evet, taşınma olayın yaşadı. Çocuğum 3 ve 6 yaşındayken taşındık. Her ikisinden de etkilendi. Yaşadığı ortam ve arkadaşları değışti. Yeni gittiğimiz yerlerde her zaman bir tedirginlik ve çekingenlik yaşarız. Bu tedirginlik ve çekingenlik, çocuklarımızın taşındığımız bölgede yaşayan insanlara karşı bakış açısını ve iletişimini etkileyebiliyor.

10. Lojmanda oturmanın çocuğunuzun sosyal gelişimine olumlu ya da olumsuz olarak nasıl etkilediğini düşünöyorsunuz?

İletişim becerisini diğere meslekteki ailelerin çocuklarına göre daha çabuk kazandığını düşünüyorum. Çünkü ortalama yaş 20 olan askerlerle çok iletişim kuruyor. Eğer lojmanda yaşlıları varsa daha iyi oluyor. Onlarla oynuyor. Lojman güvenli bir yer olduğu için rahatça bahçede oynamasına da izin veriyoruz. Eğer sivil ortamda yaşasaydık bu kadar rahat olamayabilirdik.

11. Askeri personel olmanın sosyal çevresi içinde nasıl bir farklılık yarattığını düşünüyorsunuz? Askeri personel çocuğu olmanın çocuğunuza bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Askeri personel çocuğu olmasının çocuğumun sosyal gelişimine olumlu yönde çok fazla etkisinin olduğunu düşünüyorum. Çok yer değiştirdiğimiz için çocuğumuz farklı insanlarla iletişim kurmayı küçükten öğrenebiliyor. Onun için iletişim kurma becerisinin erken yaşta gelişimi eşimin askeri personel olmasına bağlanabilir. Bunun yanı sıra, çocuğumun kişiliğiyle de alakalı olabilir ama çoğunlukla askeri personel olmakla ve çok yer değiştirmekle ilişkilendirilebilir.

12. Çok yer değiştirmenin çocuğunuz üzerinde ne gibi etkiler yaratacağını düşünüyorsunuz?

Öncelikle akademik başarısını etkileyecek diye düşünüyorum. Çünkü büyük çocuğumuzda bunu yaşadık. Başarayı bir türlü yakalayamadı. Daha çok ve daha çabuk diyalog kurabiliyor. Çünkü yeni tanıştığı insanlarla iletişim kurmaya alışkın diye düşünüyorum. Çok fazla yer değiştirdiğimiz için, her gittiğimiz yerde tek başına kalmamak için iletişim becerisi geliştiriyor. İletişim problemi yaşayacağını düşünmüyorum. Fakat akademik başarı da problemler olacağını düşünüyorum.

EK 2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 2

Çocuk Adı: Sxxx

Yaşı : 6

Annenin Eğitim Durumu: Lise

SUBAY

ASTSUBAY

UZMAN ÇAVUŞ

1. Aile içinde nasıl bir çocuğunuz var? Girişken mi, pasif mi, hareketli mi, konuşkan mı? Bu davranışını kazanmasında askeri ortamda büyümesinin ya da babanın asker olmasının ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Girişken bir çocuk olduğunu düşünüyorum. Bu davranışında babanın işinin bir etkisi olduğu düşünmüyorum. Sadece taşınmayla alakalı olarak, çok şey gördüğümüz için çocuk yetiştirmemizi bu durum etkiliyor.

2. Aile bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen ya da destekleyen nasıl bir iletişim vardır?

Konya ya gittiğimizde, çocuğumuzun hep hayal ettiği, gezmeyi istediği yerler olabiliyor. Önceliği ona veriyoruz. Çünkü biz hep mahrumiyet yerlerde yaşadık. Çocuğumuz çok şeyler görmedi. Birazcık onun heveslerini aldırması amacıyla öncelik ona verilebiliyor. Onu parklara götürüyoruz, eğlence yerlerine götürüyoruz. Birazcık deşarj olması için yardımcı olmaya çalışıyoruz. Her gittiğimiz yerde, izinler de dâhil olmak üzere, önce kızımızın istediklerini yapmaya çalışıyoruz.

3. Çocuğunuz arkadaşları arasında ya da sosyal bir ortama girdiğinde nasıl bir tavır içine giriyor? Hırçın mı, çekingen mi, uyumlu mu, kavgacı mı, otoriter mi? Aile içinde olduğundan farklı mı?

Çekingendi ama şimdi hiç çekingen değil. Bunun nedeni, öncelikle kardeşinin olması, sonrasında da okula başlaması diye düşünülebilir. Bu bahsettiğim durumlar olmadan önce, çekingen ve daha sessiz bir çocuktü. Kardeşinin dünyaya gelmesiyle birlikte bu süreç değişmeye başladı. Burası, yaşadığımız diğer yerlere göre daha kalabalık olduğu için, burada biraz daha fazla çevre edinebildik. Kızımız, burada arkadaş edinebildi. Mahalledeki arkadaşlarıyla da iletişim kurabildiği için, iletişim becerisi gelişti. Arkadaşlarıyla oynamayı ve arkadaş edinmeyi, arkadaşlarıyla paylaşmayı öğrendi. Arkadaşlarıyla nitelikli zaman geçirmeye başladı. Buraya taşınmadan önce, içine kapanıktı. Zaman içinde açıldı, oynamayı ve paylaşmayı öğrendi. Arkadaş çevresi oluştu.

4. Çocuğunuz nasıl oyunlar oynuyor? Oyunlarından bahseder misiniz? Oyunlarında hiç askerlikle alakalı bir şeyler söylüyor mu ya da oyunlarında askerliği yansıtacak şeyler gözlemliyor musunuz?

Oyunlarında babası ile alakalı durumlardan bahsetmiyor. Çoğunlukla benim davranışlarımı yansıtıyor. Bunun nedeninin benimle daha çok zaman geçirmesi olduğunu düşünüyorum. Babasını görse bile, babası işiyle ilgili çok bilgisinin olacağını düşünmüyorum. Çünkü babası, işiyle alakalı durumlardan bahsetmez. Lojmanda hiç oturmadığımız için, babasını askeri ortamda gözlem yapma şansı hiç olmadı.

5. Kurallara uyup uymama, toplum kurallarına ve insan haklarına uygun davranış geliştirilmesinde askeri veya sivil ortamın ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Kuralcı bir aile olmadığımızı düşünüyorum. Çoğu konuda esnek bir yapıya sahibiz. Fakat bazı dediklerimi de yapmak zorundadır. Babası, iş yerinde sergilediği davranışını evde yansıtmadığı için ve babasını askerlerin yanında hiç görmediği için, babasının işinin kuralcı olmamızı etkilediği düşünmüyorum.

6. Çocuğunuzun akademik başarısında askeri ortamların ne derece etkili olduğunu düşünöyorsunuz?

7. Çocuğunuzun ruhsal bir travma sonucu oluşabilen (alt ıslatma, tik, yalan gibi) anormal davranışları var mı? Eğer varsa bunun nedenlerinin neler olabileceğini düşünöyorsunuz?

Hayır, hiçbir durum olmadı. Biraz bana özen oldu. Yaşından çok büyük olgunluk oluşmuştu. 3 yaşlarında 6 yaş gelişimi gösteriyordu. Doktora götürdük. Sonrasında da geçti, etkisi kalmadı.

8. Çocuğunuzu psikolojik-duygusal olarak negatif ya da pozitif yönde etkileyen bir durum oldu mu?

Hayır olmadı.

9. Çocuğunuz taşınma - yer değıştirme olayını yaşadı mı? Eğer yaşadıysa, bu olay çocuğunuzu nasıl etkiledi?

Buraya yeni taşındığımız sıralarda, dışarıya çıktığı bir zamanda komşunun oğlu biraz kızımızı sıkıştırmış. Biz seninle oynamak istemiyoruz demiş. Kızımızı hırpalamış. Kızımız da komşunun oğluna, onu babasına söyleyeceğini söylemiş. Çocuk da babasının ne iş yaptığını sormuş. Kızımız da babasının asker olduğunu söylemiş. Çocuk da babasının asker olmasından korkmuş olacak ki kızımızı oynamaya çağırılmış. Kızımız da bu duruma çok şaşırılmış olacak ki, olayı bize anlattı.

10. Lojmanda oturmanın ya da askeri ortamın çocuğunuzun sosyal gelişimine olumlu ya da olumsuz olarak nasıl etkilediğini düşünöyorsunuz? Lojmanda oturmanın çocuklara olumlu etkisinin olduğunu düşünüyorum. Lojmanda yaşayan çocuklar, birbirleriyle daha düzgün ve seviyeli iletişim kuruyorlar. Kızımız, lojmana gittiğimiz zaman daha seviyeli, daha dikkatli olmaya çalışıyor diye düşünüyorum.

11. Askeri personel olmanın sosyal çevresi içinde nasıl bir farklılık yarattığını düşünüyorsunuz? Askeri personel çocuğu olmanın çocuğunuza bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Hayır, henüz bunu bilince olmadığını düşünüyorum. Babasının işi onu çok ilgilendirmiyor. Sadece babasının asker olduğunu biliyor ve bunun onun işi olduğunu biliyor. Her babanın bir işi olduğu gibi, onun babasının işi de asker olmak şeklinde bakıyor olaya diye düşünüyorum.

12. Çok yer değiştirmenin çocuğunuz üzerinde ne gibi etkiler yaratacağını düşünüyorsunuz?

Olumlu etkisinin olacağını düşünüyorum. Sorduğu sorulara hem mantıklı, hem de doğru cevaplar verebiliyoruz. Bunun yanı sıra, sorduğu sorulara farklı cevaplar da verebiliyoruz. Bunun nedeni, eğitim seviyemizden ziyade, çok çevre görmüş olmamıza bağlı olarak ufkumuzun diğer insanlara göre daha geniş olması düşünülebilir. Bunlar, çok taşınmamızın avantajları olabilir. Her yaşadığımız yerde başka şeyler duyuyoruz, görüyoruz, öğreniyoruz, yaşıyoruz. Bu da, ufkumuzun genişlemesinin bir nedeni olabilir.

EK 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 3

Çocuk Adı: Yxxxx

Yaşı : 4

Annenin Eğitim Durumu: Üniversite

SUBAY

ASTSUBAY

UZMAN ÇAVUŞ

1. Aile içinde nasıl bir çocuğunuz var? Girişken mi, pasif mi, hareketli mi, konuşkan mı? Bu davranışını kazanmasında askeri ortamda büyümesinin ya da babanın asker olmasının ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Hareketli, girişken, konuşkan olduğunu düşünüyorum. Askeri ortamın bir etkisi olmadığını düşünüyorum. Sivil ortamda otursaydık da başka bir meslekten olsaydık da aynı olurdu. Şu an için değişmez. Ama ilerleyen yaşantısında neler olur nelerden etkilenir bunu bilemem.

2. Aile bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen ve ya destekleyen nasıl bir iletişim vardır?

Sosyalleşmesini engelleyen bir durumun olmadığını düşünüyorum. Eşim de, ben de sosyal gelişimini destekliyoruz. Özgür bırakıyoruz. Yetişkinlerle iletişim içine sokuyoruz. Sorumluluk veriyoruz.

3. Çocuğunuz arkadaşları arasında ya da sosyal bir ortama girdiğinde nasıl bir tavır içine giriyor? Hırçın mı, çekingen mi, uyumlu mu, kavgacı mı, otoriter mi? Aile içinde olduğundan farklı mı?

Evde daha rahat bir çocuk olduğunu düşünüyorum. Yeni girmiş olduğu bir ortamda geri çekiyor kendisini. Alışana kadar böyle devam ediyor. Ortama

alıştıktan sonra, kendisini çok rahat ifade eden bir çocuk olduğunu gözlemliyorum. Bazen hırçın olabiliyor. Eğer ortamda zıtlık yaratan bir durum oluyorsa o da hırçınlaşabiliyor. Ortamdaki diğer çocuklar uyumlu ise oğlumuz da çok uyumludur. Liderlik özelliğinin çocuğumuzda baskın bir karakteristik özellik diye düşünüyorum.

4. Çocuğunuz nasıl oyunlar oynuyor? Oyunlarından bahsedermisiniz? Oyunlarında hiç askerlikle alakalı bir şeyler söylüyor mu ya da oyunlarında askerliği yansıtacak şeyler gözlemliyor musunuz?

Babasından daha çok bana odaklı. Oyunlarında da beni yansıtıyor. Ben ona nasıl tepkiler verdiysem o da onları yapıyor.

5. Kurallara uyup uymama, toplum kurallarına ve insan haklarına uygun davranış geliştirilmesinde askeri ve sivil ortamın ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Şu anda kural bilincinin üzerinde askeri ortamların bir etkisinin olmadığını düşünüyorum. Askeriyeyle alakası yok. Evimizde kuralcı olan eşimden çok benimdir. Askeri personel olmanın bir etkisi değil.

6. Çocuğunuzun akademik başarısında askeri ortamların ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Çocuğumuzun bildiği şeylerin benimle alakalı olduğunu düşünüyorum. Eğer askeri personel olmasaydık yine bir apartmanda otururduk, yine bir topluluk içinde yaşardık. Çocuğumun bildiği şeyleri yine öğrettirdim diye düşünüyorum.

7. Çocuğunuzun ruhsal bir travma sonucu oluşabilen alt ıslatma, tik, yalan gibi anormal davranışları var mı? Eğer varsa bunun nedenlerinin neler olabileceğini düşünüyorsunuz?

Uyurken dil emme davranışı gösteriyor. Bunun duygusal eksikliğini giderme olarak bakıyorum. Problem olduğunu düşünmüyorum.

8. Çocuğunuzu psikolojik-duygusal olarak negatif ya da pozitif yönde etkileyen bir durum oldu mu?

Taşınmamız olayı, psikolojisini negatif yönde etkiledi. Bir hafta boyunca uykularından ağlayarak uyandı. Hatta bunu pedagoga sorduk. Evdeki değişikliğin, hatta odasındaki kokunun değişmesinin bile çocuğu etkileyebileceğini söyledi. Ortam değişikliğinin sıkıntısını bir hafta çektik yani.

9. Çocuğunuz taşınma- yer değiştirme olayını yaşadı mı? Eğer yaşadıysa, bu olay çocuğunuzu nasıl etkiledi?

10. Lojmanda oturmanın çocuğunuzun sosyal gelişimine olumlu ya da olumsuz olarak nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

Güvenli olduğu için olumlu yönde etkili olduğunu düşünüyorum. Eğer lojman dışında yaşasaydık yine sınırlandırmazdım ama benim gözetimimde olurdu. Ama şimdi hem lojmanın içinin hem de dışının güvenli olmasından dolayı benim gözetimim dışında kalabiliyor.

11. Askeri personel olmanın sosyal çevresi içinde nasıl bir farklılık yarattığını düşünüyorsunuz? Askeri personel çocuğu olmanın çocuğunuza bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Dışarıdakilerle görüşmediği için sivil ortamdan insanlarla iletişim kurmadığı için sosyal farklılık yaşamıyor. Kendisinin diğerlerinden farklı olduğunu da düşünmüyor.

12. Çok yer değiştirmenin çocuğunuz üzerinde ne gibi etkiler yaratacağını düşünüyorsunuz?

Okul sıkıntısı olacağını düşünüyorum. Arkadaş problemi yaşar. Statü farkı olan çocuklarla karşılaşacağı için bunun arkadaş edinme üzerine negatif yönde etkisinin olacağını düşünüyorum. Memur olanlarla ya da kendini yetiştirmiş olan kişilerin çocuklarıyla görüştürmek isterim. Bir de biz işimiz gerekliliği olarak herkese güvenemiyoruz. Tedbirli davranmamız lazım.

Çocuğum için olumlu olan şeyleri desteklerim. Olumsuz olan şeylerden de uzak tutmaya çalışırım.

EK 4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 4

Çocuk Adı: Zxxxx

Yaşı : 6

Annenin Eğitim Durumu: İlkokul

SUBAY

ASTSUBAY

UZMAN ÇAVUŞ

1. Aile içinde nasıl bir çocuğunuz var? Girişken mi, pasif mi, hareketli mi, konuşkan mı? Bu davranışını kazanmasında askeri ortamda büyümesinin ya da babanın asker olmasının ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Girişken, konuşkan, hareketli bir çocuktur. Pasif değildir. Hatta bazen her zaman olduğundan daha fazla girişken de olabiliyor. Babasının bu durum üzerine etkili olduğunu düşünüyorum. Babasının asker olmasına güvendiği için hata yapma korkusu yok. Hata yapsa bile babasının arkasına sığınabiliyor.

2. Aile bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen ve ya destekleyen nasıl bir iletişim vardır?

Aile bireyleri arasında sosyalleşmeyi gerektiren bir çaba yok. Çoğu konuda da çocuğumuzu kısıtlıyoruz. Bulduğumuz bölgeye güvenemiyoruz. Kız çocuğu olduğu için, lojmanda yaşadığımız için evin bahçesinde oynamasını bile sınırlandırıyoruz mecburen. Birlikte yapabildiğimiz tek şey, arada bir pikniğe gitmektir. Onun dışında, mahallede bir tane arkadaşı var. Onu eve çağırıyoruz.

3. Çocuğunuz arkadaşları arasında ya da sosyal bir ortama girdiğinde nasıl bir tavır içine giriyor? Hırçın mı, çekingen mi, uyumlu mu, kavgacı mı, otoriter mi? Aile içinde olduğundan farklı mı?

Genellikle uyumlu. Fakat bazen de mızıkçılık yapabiliyor. Kendi istediği şeyin olmasını ister. Olmayınca hırçınlaşabiliyor. Aile içinde olduğundan farklı değildir.

4. Çocuğunuz nasıl oyunlar oynuyor? Oyunlarından bahseder misiniz? Oyunlarında hiç askerlikle alakalı bir şeyler söylüyor mu ya da oyunlarında askerliği yansıtacak şeyler gözlemliyor musunuz?

Askerlik, subay – astsubay, emir etmek gibi kavramları oyunlarında çok bulundurur. Kendisi subay olur, beni de astsubay yapar. Bana birşeyler emreder. Babasının emekli olmasını hiç istemez. Emekli olduğu zaman babasına komutanım denmeyeceğini düşünüyor. Kendisi de subay olmak istiyor. Oyunlarında da bunu sıkça kullanıyor.

5. Kurallara uyup uymama, toplum kurallarına ve insan haklarına uygun davranış geliştirilmesinde askeri ve sivil ortamın ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Kuralcı bir çocuk olduğunu düşünüyorum. Toplum kurallarına da, insan haklarına da uyar. Tabii ki askeri ortamın etkisi var. Biz ailecek kuralcı bir aileyiz. Benim çocuğum, nerede neler yapabileceğinin sınırını bilir. Akrabalarımızın çocukları içinde her zaman daha düzeyli ve daha sakindirler. Birşey yapacakları zaman benim gözümün içine bakarlar.

6. Çocuğunuzun akademik başarısında askeri ortamların ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Kesinlikle etkisi var. Okulda kendine daha güvenli bir hale geliyor diye düşünüyorum. Yanlış yapsa bile babasının mesleğini kullanabiliyor. Öğretmeni birgün kızmış. Çocuğum da, babasının komutan olduğunu söylemiş ve öğretmenin ona kızamayacağını söylemiş. Arkadaşlarının arasında farklı olduğunu düşünüyor. Çünkü onun babası komutan. Negatif yönden de etkisi

çok var. Kızım burdayken okulunda çok başarılı ama başka bir yere gittiğimiz zaman başarısını düşebileceğini düşünüyorum. Oğullarımda bunu yaşadık. Batman`da iken oğlum okul birincisi idi. Akşehir` e geldiğimiz zaman ise çok başarısız oldu. Hem yeni bir ortamın etkisi, hem de okulun başarı düzeyinin yüksek olması başarısız olmasının nedenidir.

7. Çocuğunuzun ruhsal bir travma sonucu oluşabilen alt ıslatma, tik, yalan gibi anormal davranışları var mı? Eğer varsa bunun nedenlerinin neler olabileceğini düşünöyorsunuz?

Hayır, hiç öyle bir durumu olmadı.

8. Çocuğünüzü psikolojik-duygusal olarak negatif ya da pozitif yönde etkileyen bir durum oldu mu?

Taşınma olayı etkiledi. Morali bozuk dolaştı evde bir süre. Arkadaş edinemeyeceğinden korktu. Ama şimdi alıştı.

9. Çocuğunuz taşınma- yer değıştirme olayını yaşadı mı? Eğer yaşadıysa, bu olay çocuğünüzü nasıl etkiledi?

Arkadaşlarından ayrılmak çok etkiledi. Bu yaştaki çocukların bu durumdan etkileneceğı çok açıktır. İlk taşınması olduğı için onu daha çok etkiledi. Zamanla bu duruma alışacağını düşünüyorum.

10. Lojmanda oturmanın çocuğunuzun sosyal gelişimine olumlu ya da olumsuz olarak nasıl etkilediğini düşünöyorsunuz?

Çocuğum kıskanç bir çocuktur. Eğer babasının rütbesinden daha üst rütbeli birisi varsa onu kıskanıyor. Onun çocuklarını kıskanıyor. Babasının neden onun gibi olmadığını sorguluyor. Lojmanda yaşamak, çocukları daha kuralcı yapıyor. Lojmanda yaşamaya alıştıkları için, lojman dışındaki yaşantılarında da kuralcılıklarını devam ettiriyor.

11. Askeri personel olmanın sosyal çevresi içinde nasıl bir farklılık yarattığını düşünüyorsunuz? Askeri personel çocuğu olmanın çocuğunuza bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Askeri personel çocuğu olmak, sosyal çevresinde farklılık yaratabiliyor. İnsanlar bize karşı daha saygılı, daha ilgililer. Daha hürmetkâr davranıyorlar. Çocuklarımıza da diğer çocuklara davrandıkları gibi davranmıyorlar. Okul ortamında bile bu farkediliyor. Öğretmenleri çocuklarımıza farklı davranıyorlar, daha ilgililer.

12. Çok yer değiştirmenin çocuğunuz üzerinde ne gibi etkiler yaratacağını düşünüyorsunuz?

Çocuklarımızın eğitimi üzerine çok etkisi olacağını düşünüyorum. Özellikle de lise döneminde çok önemli. Lise dönemindeki başarısızlık üniversite hayatını etkiliyor. Fakat kırsal bölgelerde eğitim kötü olduğu gibi, destekleyici eğitim de yok. Dersaneye göndermek istedik ama maalesef gönderemedik. Ben en çok etkinin eğitim üzerinde olduğunu düşünüyorum.

EK 5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 5

Çocuk Adı: Oxxx

Yaşı : 6

Annenin Eğitim Durumu: Yüksekokul

SUBAY

ASTSUBAY

UZMAN ÇAVUŞ

1. Aile içinde nasıl bir çocuğunuz var? Girişken mi, pasif mi, hareketli mi, konuşkan mı? Bu davranışını kazanmasında askeri ortamda büyümesinin ya da babanın asker olmasının ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Girişken bir çocuk olduğunu düşünüyorum. Bunun askeri ortamla hiçbir alakası yok. Çünkü askeri ortama şimdiye kadar hiç girmedi. 1.5 yıldır giriyor. Bunun da etkili olduğunu düşünmüyorum. Daha çok kreşle alakalı olduğunu düşünüyorum.

2. Aile bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen ya da destekleyen nasıl bir iletişim vardır?

Çocuğumuzun sosyal olmasını ailecek teşvik ediyoruz. Sinemaya gitmeyi, gezmeyi ailecek seviyoruz. Sosyalleşmeyi istiyoruz. O da bizimle sosyalleşiyor. Kreşin çok büyük bir etkisi oldu. İletişim becerisi gelişti. Bakıcımızın olumlu yönde çok etkisi oldu.

3. Çocuğunuz arkadaşları arasında ya da sosyal bir ortama girdiğinde nasıl bir tavır içine giriyor? Hırçın mı, çekingen mi, uyumlu mu, kavgacı mı, otoriter mi? Aile içinde olduğundan farklı mı?

Evdeki olduğundan farklı değil. Evdeki gibi. Yaşıtlarına göre zihinsel gelişim açısından biraz ilerde bir çocuk olduğunu gözlemliyorum. Yaşıtlarına göre daha olgun davranıyor. Kreşte de bazı konularda kendini soyutluyor. Yaşıtlarıyla oynamıyor. Genellikle büyük sınıflarla bir arada oluyor. Bu da aslında bize göre problem olan bir durumdur. Bizim desteğimizle biraz daha dengelemeye çalışıyor. Buna bağlı olarak, yaşıtlarına göre uyumsuz bir çocuk. Yaşıtlarının arasında uyumsuzluk yaratıyor. Ama kendinden büyüklerle güzel bir şekilde oynuyor. Otoriter, disiplinli olan bir çocuktur. Bu durum üzerinde babasının bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Babası kuralcı olmasını istiyor.

4. Çocuğunuz nasıl oyunlar oynuyor? Oyunlarından bahsedermisiniz? Oyunlarında hiç askerlikle alakalı bir şeyler söylüyor mu ya da oyunlarında askerliği yansıtacak şeyler gözlemliyor musunuz?

Daha çok bilgisayar oynuyor. Bilgisayarda da vurdulu kırdılı oyunlar oynuyor. Asker olma merakı var ama bunun nedeni genelde dizi filmler oluyor. Babasının bir etkisi yok diye düşünüyorum.

5. Kurallara uyup uymama, toplum kurallarına ve insan haklarına uygun davranış geliştirilmesinde askeri ve sivil ortamın ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Kuralcı bir çocuk olduğunu gözlemliyorum. Bunun nedeninin anne – baba olduğunu düşünüyorum.

6. Çocuğunuzun akademik başarısında askeri ortamların ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Askeri ortamın ya da askeri personel olmanın bir etkisinin olmadığını düşünüyorum.

7. Çocuğunuzun ruhsal bir travma sonucu oluşabilen alt ıslatma, tik, yalan gibi anormal davranışları var mı? Eğer varsa bunun nedenlerinin neler olabileceğini düşünüyorsunuz?

Böyle bir durum olmadı.

8. Çocuğunuzu psikolojik-duygusal olarak negatif ya da pozitif yönde etkileyen bir durum oldu mu?

Taşınma olayı etkiledi. Fotoğraflara bakıp bakıp bahsediyor. Baba işlerinden bahsetmez ama eğer bahsetse çocuğumun bundan etkileneceğini düşünüyorum.

9. Çocuğunuz taşınma - yer değiştirme olayını yaşadı mı? Eğer yaşadıysa, bu olay çocuğunuzu nasıl etkiledi?

Evet, taşınma olayını yaşadı. Hala özlıyor oradaki arkadaşlarını ve ortamını.

10. Lojmanda oturmanın çocuğunuzun sosyal gelişimine olumlu ya da olumsuz olarak nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

Hiç lojmanda oturmadık ve lojmana da çok girmedik. Çocuğum lojman ortamını hiç bilmedi.

11. Askeri personel olmanın sosyal çevresi içinde nasıl bir farklılık yarattığını düşünüyorsunuz? Askeri personel çocuğu olmanın çocuğunuza bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Burada bunun yaşamadık ama gittiğimiz şehirde bunu görebilirim. Lojmanda yaşamadığımız için bilmiyor. Lojmana gittiğimizde de askeri ortam havası olmadığı için bunu hissetmiyor. Askeri ortam, rütbe ne demek bilmez öğreneceği bir ortam olmadığı için. Geldiğimiz yerde bunu bilen çocuklar vardı. Benim babam komutan gibi şeyler duyuyorduk ama burada böyle birşey yok.

12. Çok yer değiştirmenin çocuğunuz üzerinde ne gibi etkiler yaratacağını düşünüyorsunuz?

Her açıdan etki yaratacak. Eğitim, sosyal çevre... Burada bile sıkıntı yaşıyoruz, gideceğimiz yer nasıl olur bilemiyoruz artık. Burada çok sıkıntı olmadı ama gideceğimiz yerde bunu yaşayacağımıza inanıyorum.

EK 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 6

Çocuk Adı: Exxx

Yaşı : 5

Annenin Eğitim Durumu: Lise

SUBAY

ASTSUBAY

UZMAN ÇAVUŞ

1. Aile içinde nasıl bir çocuğunuz var? Girişken mi, pasif mi, hareketli mi, konuşkan mı? Bu davranışını kazanmasında askeri ortamda büyümesinin ya da babanın asker olmasının ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Evde yaramaz bir çocuk. Girişken, hareketli, konuşkan. Bizden kaynaklı değil ama kardeşinin yanında bir eziklik psikolojisiyle kendini ispatlama çabası içinde olduğunu gözlemliyorum. Bu yüzden çok konuşkan, çok girişken bir çocuk olduğunu düşünüyorum.

2. Aile bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen ya da destekleyen nasıl bir iletişim vardır?

İmkanlarımız dahilinde yapmaya çalışıyoruz. İmkanları kısıtlı bir yerdeyiz. Genellikle maddi ödüllerle sosyalleştirmeye ya da aktifleştirmeye çalışıyoruz. Mesela eğer okulda yaramazlık yapmazsa parka, markete götürüyoruz. İsteddiği şeyi alıyoruz.

3. Çocuğunuz arkadaşları arasında ya da sosyal bir ortama girdiğinde nasıl bir tavır içine giriyor? Hırçın mı, çekingen mi, uyumlu mu, kavgacı mı, otoriter mi? Aile içinde olduğundan farklı mı?

Eve göre daha farklı oluyor. Evde oturup televizyon izleyen, sakin bir çocuktur. Ama başka bir ortamda paylaşmayı sevmeyen, hırçın, kavgacı bir çocuk oluyor. Çok daha yaramaz. Dışarda ona sözümüzü geçiremiyoruz. Bilinen bir neden bulamıyorum. Bu durumuz takibindeyim. Acaba evde baskı kuruyoruz da dışarı çıkınca kendini boşluğa düşmüş gibi mi zannediyor diye düşünüyorum. Ama belli bir neden bulamadım. Hırçın, ama çıkarları doğrultusunda uyumlu olabiliyor. Genellikle ödüllere uyumlu hale getiriyoruz da denilebilir. Kavgacı, otoriter bir çocuk olduğunu düşünüyorum. Daha önce çok fazlaydı ama kreşle birlikte azalmaya başladı. Evde çok iyiydi ama dışarıya çıktığında çok farklı bir insan oluyordu. Kontrolden çıkmış bir hal alıyordu. Kreşe gitmeye başladıktan sonra bu durum azaldı.

4. Çocuğunuz nasıl oyunlar oynuyor? Oyunlarından bahseder misiniz? Oyunlarında hiç askerlikle alakalı bir şeyler söylüyor mu ya da oyunlarında askerliği yansıtacak şeyler gözlemliyor musunuz?

Oyunlarında askerliği yansıtacak şeyle gözlemlemiyorum ama durduk yere “Benim babam asker. Silahı var. Sizi öldürür” gibi şeyler söylüyor. Bu bilinçle yetiştirilmedi ama bunu kapmış bir durumda olduğunu gözlemliyorum. Genel olarak oyunlarında beni de yansıtıyor, babayı da yansıtıyor. Hatalarımızı da, olumlu davranışlarımızı da oğlumuzun davranışlarında gözlemlediğimiz oluyor. Televizyondan çok etkileniyor. Oyunlarında da bunu gözlemleyebiliyoruz.

5. Kurallara uyup uymama, toplum kurallarına ve insan haklarına uygun davranış geliştirilmesinde askeri ve sivil ortamın ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Kurallara uyuyor. Mesela “Ayıp” ne demek bilir. “Ayıp! Yapma.” Denildiği zaman bunu anlar ve yapmaz. Fakat yaşlılarından daha kuralcı değil. Yaşlıları kadar kuralcı diye düşünüyorum.

6. Çocuğunuzun akademik başarısında askeri ortamların ne derece etkili olduğunu düşünöyorsunuz?

Askeri ortamın bir etkisinin olmadığını düşünüyorum. Çünkü askeri ortamda yaşamıyoruz. Fakat yaşıtlarına göre daha kolay öğreniyor. Dinlemiyormuş gibidir, ama her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilir.

7. Çocuğunuzun ruhsal bir travma sonucu oluşabilen alt ıslatma, tik, yalan gibi anormal davranışları var mı? Eğer varsa bunun nedenlerinin neler olabileceğini düşünöyorsunuz?

Hayır, öyle bir ruhsal durum sonucu meydana gelen bir rahatsızlığı olmadı.

8. Çocuğunuzu psikolojik-duygusal olarak negatif ya da pozitif yönde etkileyen bir durum oldu mu?

Babasıyla ara ara tartışmalarımızda yüksek ses tonu kullandığımız zaman o da kardeşiyle tartışırken yüksek ses tonu kullanabiliyor. Neden kardeşine bağırdığını sorduğumuzda da *siz de öyle konuşuyorsunuz* gibi bir cevap alabiliyoruz.

9. Çocuğunuz taşınma- yer değıştirme olayını yaşadı mı? Eğer yaşadıysa, bu olay çocuğunuzu nasıl etkiledi?

Taşınma olayını 2 kez yaşadı ama eski durumları hatırlamıyor. Çünkü ordayken de hep evdeydi. Hatılaması gereken bir durum olmadı.

10. Lojmanda oturmanın çocuğunuzun sosyal gelişimine olumlu ya da olumsuz olarak nasıl etkilediğini düşünöyorsunuz?

Lojmanda oturmadık. Ama eğer otursaydık çok daha iyi olurdu. İletişim kurduğu kişiler daha şok olurdu. Daha rahat olabilirdik.

11. Askeri personel olmanın sosyal çevresi içinde nasıl bir farklılık yarattığını düşünüyorsunuz? Askeri personel çocuğu olmanın çocuğunuza bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Askeri personelinin çocuklarının bulunduğu ortamlarda daha farklı oluyor. Askeri personel çocuğu olan arkadaşlarıyla daha seviyeli olduğunu gözlemliyorum. Kreşteki gibi değil. Konuşmaları daha farkı oluyor. Lojmana gittiğimiz zaman daha rahat ediyorum. Arkadaşlarıyla oynamasına gözüm kapalı gönderebiliyorum. Güvenli ortamlar olduğu için de içim rahat oluyor.

12. Çok yer değiştirmenin çocuğunuz üzerinde ne gibi etkiler yaratacağını düşünüyorsunuz?

İlerleyen yaşamında taşınma olayından etkileneceğini düşünüyorum. Tam alışma döneminde yer değiştireceğiz. Tekrar alışma dönemine girecek. Bu da her açıdan sıkıntılar doğuracaktır diye düşünüyorum.

EK 7. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Ses Kayıt Örneği 7

Çocuk Adı: Exxx Kxxxx

Yaşı: 3

Annenin Eğitim Durumu: Yüksekokul

SUBAY

ASTSUBAY

UZMAN ÇAVUŞ

1. Aile içinde nasıl bir çocuğunuz var? Girişken mi, pasif mi, hareketli mi, konuşkan mı? Bu davranışını kazanmasında askeri ortamda büyümesinin ya da babanın asker olmasının ne derece etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Sönük bir çocuk olduğunu düşünüyorum. Ağabeyine göre daha yavaş hareket ediyor. Konuşkan değil. Girişken de değil. Benden çok etkileniyor. Babasından çok fazla etkilendiği söylenemez. Benden etkileniyor olması, yaşıyla alakalı da olabilir.

2. Aile bireyleri arasında, sosyalleşmeyi engelleyen ve ya destekleyen nasıl bir iletişim vardır?

Biz, imkânlar sınırlı olmasına rağmen sosyalleşmesini destekliyoruz. Hatta oğlum, ağabeyine göre daha pasif bir çocuk olduğu için, oğlumu daha çok desteklemeye çalışıyoruz.

3. Çocuğunuz arkadaşları arasında ya da sosyal bir ortama girdiğinde nasıl bir tavır içine giriyor? Hırçın mı, çekingen mi, uyumlu mu, kavgacı mı, otoriter mi? Aile içinde olduğundan farklı mı?

Ağabeyinden çok etkileniyor. Ağabeyi nasıl davranırsa, o da öyle davranmaya çalışıyor. Genel olarak çekingen değil. Ama bu durum, bazı

durumlara göre de değişebiliyor. Uyumludur. Kavgacı ve otoriter değildir. Aile içinde olduğundan farklı değildir.

4. Çocuğunuz nasıl oyunlar oynuyor? Oyunlarından bahseder misiniz? Oyunlarında hiç askerlikle alakalı bir şeyler söylüyor mu ya da oyunlarında askerliği yansıtacak şeyler gözlemliyor musunuz?

Askeri örnek alır. Asker gibi davranmaya çalışır. Oyunlarında bolca yer verir. Bunun nedeni de babaya düşkünlüğünden kaynaklanıyor. Babası gibi asker olmaya çalışıyor.

5. Kurallara uyup uymama, toplum kurallarına ve insan haklarına uygun davranış geliştirilmesinde askeri ve sivil ortamın ne derece etkili olduğunu düşünöyorsunuz?

Kurallara uyar. Fakat kendi kuralları yoktur. Eğer kural varsa uyar, yoksa kural koymaz. Babasından bu konuda da etkileniyor.

6. Çocuğunuzun akademik başarısında askeri ortamların ne derece etkili olduğunu düşünöyorsunuz?

Çok hırslı bir çocuk olduğunu düşünüyorum. Bilgi ve beceri açısından hiç geri kalmayı kabullenemiyor. Ağabeyini kıskandığı için de ilerlemeye, ağabeyine yetişmeye çalışıyor.

7. Çocuğunuzun ruhsal bir travma sonucu oluşabilen alt ıslatma, tik, yalan gibi anormal davranışları var mı? Eğer varsa bunun nedenlerinin neler olabileceğini düşünöyorsunuz?

Altını ıslatma huyu var. Ama bu doğal bir davranış diye düşünüyorum. Gün içerisinde çok fazla sıvı tükettiği zamanlar altını ıslatma oluyor.

8. Çocuğunuzu psikolojik-duygusal olarak negatif ya da pozitif yönde etkileyen bir durum oldu mu?

Böyle bir durum yaşamadık.

9. Çocuğunuz taşınma- yer değiştirme olayını yaşadı mı? Eğer yaşadıysa, bu olay çocuğunuzu nasıl etkiledi?

Böyle bir durum yaşamadık.

10. Lojmanda oturmanın çocuğunuzun sosyal gelişimine olumlu ya da olumsuz olarak nasıl etkilediğini düşünöyorsunuz?

Lojmanda oturmadığımız için bu konuda bir şey söyleyemeyeceğim.

11. Askeri personel olmanın sosyal çevresi içinde nasıl bir farklılık yarattığını düşünöyorsunuz? Askeri personel çocuğu olmanın çocuğunuza bir etkisi olduğunu düşünöyor musunuz?

Güvenli bir ortam olduğu için ben de güven duyuyorum. Kendisi gibi olan çocuklarla oynuyor. Yanlış birşey öğrenir kaygısı taşımıyorum.

12. Çok yer değiştirmenin çocuğunuz üzerinde ne gibi etkiler yaratacağını düşünöyorsunuz?

Kreşe ve arkadaşlarına bağlı bir çocuk olduğunu gözlemliyorum. Bu durum onu etkileyecektir diye düşünöyorum.